



ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาส

ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

EDUCATIONAL MANAGEMENT ADMINISTRATION SKILLS AS PERCEIVED AMONG
BUDDHIST ABBOTS IN PHICHIT PROVINCE TEMPLES.

พระปลัดภานุมาส นนทรุกุโ (นันทรักษ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕



ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาส
ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

พระปลัดภานุมาส นนทรโกโซ (นนทรักษ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



Educational Management Administration Skills as Perceived Among
Buddhist Abbots in Phichit Province Temples.

PhraPaladPanumas Nuntarackho (Nuntarack)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E.2012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)



บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาสุทิตย์ อาภากร, ดร.)

กรรมการ

(พระครูปลัดมารุต วรมงคล, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระราชวชิรเมธี, ดร.)

กรรมการ

(ศ. (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญชัย)

กรรมการ

(ผศ.ดร. วรกฤต เกื่อนช้าง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระราชวชิรเมธี, ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร. วรกฤต เกื่อนช้าง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระปลัดภาณุภาส นนทรโก)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ผู้วิจัย : พระปลัดภาณุมาศ นนทรโกโซ (นนทรักษ์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระราชวชิรเมธี, ดร.

ป.ธ.๙, พธ.บ., ศษ.บ., อ.ม., กศ.ด. (การบริหารการศึกษา)

: ผศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง

ป.ธ.๙, ศษ.บ., ศศ.ม.,ปร.ด. (การบริหารอุดมศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : มีนาคม ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษากระบวนการทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าอาวาสที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรจำนวน ๒๑๔ รูป ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัยในการศึกษา ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุตั้งแต่ ๓๑ – ๓๕ ปี จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๙๒ มีพรรษา ๑๑ – ๒๐ พรรษา จำนวน ๑๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๒๑ มีการศึกษาทางธรรม จบนักธรรมชั้นเอก จำนวน ๒๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๕๓ มีการศึกษาทางเปรียญธรรม ที่ยังไม่ได้

เปรียญธรรม จำนวน ๑๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๑๗ และจบการศึกษาทางโลก ปริญาตรี จำนวน ๑๐๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๑๓ พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ทักษะด้านความคิด ($\bar{X} = ๔.๐๘$) อยู่ในระดับมาก ทักษะด้านความคิดรวบยอด ($\bar{X} = ๔.๐๗$) ทักษะด้านการสอน ($\bar{X} = ๔.๐๗$) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = ๔.๐๔$) ทักษะด้านเทคนิค ($\bar{X} = ๓.๙๑$) อยู่ในระดับน้อยสุด

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของเปรียบเทียบความคิดเห็น ของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้ว พบว่า เจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สำหรับในด้าน อายุ พรรษา การศึกษาทางธรรม และการศึกษาทางเปรียญธรรม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ คือการสนับสนุนและส่งเสริมให้เจ้าอาวาสควรศึกษาในด้านการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาเขตปกครองในเขตปกครองจังหวัดพิจิตร โดยสรุปได้ดังนี้ ๑). ในทักษะการบริหารจัดการการศึกษา เจ้าอาวาสควรมีการกระตุ้นบุคลากรให้มีการพัฒนาการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา เมื่อเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรเกิดความรู้และเข้าใจในการบริหารงาน ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด ๒). ในทักษะการบริหารจัดการศึกษา เจ้าอาวาสควรให้ความสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ในองค์กรทุกระดับ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมไทย ๓). ในทักษะการบริหารจัดการศึกษา เจ้าอาวาสควรมีความสม่ำเสมอภาคในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่เลือกปฏิบัติกับผู้ใต้บังคับบัญชา ๔). ควรที่จะมีการเพิ่มเครื่องมือในการทำวิจัยให้มากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เช่น การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับทักษะการบริหารจัดการการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นไป

Thesis Title : Educational Management Administration Skills as Perceived Among
Buddhist Abbots in Phichit Province Temples.

Researcher : Phra Palad Panumas Nuntarakkho

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Dr. Phrarachwacirametee.

Pali IX, B.A, M.Ed., Ph.D. (Ed.Ad.)

: Asst.Prof.Dr. Worrakrit Thuenchang

Pali IX,B.A., M.A.,Ph.D. (Ad.Hi.Ed.)

Date of Graduation : March 2013

ABSTRACT

This research had the following objectives : 1) to study the Educational Management Administration skills as Perceived among Buddhist Abbots in Phichit Province Temples 2) to compare the opinions towards the Educational Management Administration. Skills as Perceived among Buddhist Abbots in Phichit Province Temples by classifying on personal factors and 3) to study the problems, barriers and recommendations in Educational Management Administration skills as Perceived among Buddhist Abbots in Phichit Province Temples.

The sample of the study consisted of 224 abbots in Phichit Province Temples which had been selected by Random sampling Method. Research tool used questionnaire. The data were analyzed with statistical approach to find frequency, percentage, mean and standard deviation. The test of hypotheses were applied t-test, F-test and Least significant difference : LSD.

The study was summarized the problems and suggestions by analyzing and synthesizing data.

The findings showed that the extent of the abbots to Educational Management Administration Skills as Perceived among Buddhist Abbots in Phichit Province Temples. Most responses were aged 31 – 33 years old. It was equivalent to 79 bodies or 36.92%. According to Vassa (the Buddhist lent), there were 116 bodies which had 11 – 20 the rains. It was equivalent to 54.21%. The Dhamma scholar were 213 bodies that were equivalent to 99.53%. The abbots who did not have parinnu Dhamma were 163 bodies. It was equivalent to 67.17%. Referring to general education the abbots were graduated in bachelor's degree about 103 bodies. It was equivalent to 48.73% the abbots applied the Educational Management Administration Skills as a whole in high average mean scores ($\bar{X} = 4.03$).

When considering to the other dimensions, it was found that the descending order of the Educational Management Administration Skills were as follows : 1) Thinking Skills ($\bar{X} = 4.08$), Conceptual Skills ($\bar{X} = 4.07$), Teaching Skills ($\bar{X} = 4.07$), Interpersonal Skills ($\bar{X} = 4.04$), and Technical Skills ($\bar{X} = 3.91$) which was the least.

The test of hypotheses were found that there were not significant difference at .01 level by age, Vassa, Dhamma Tipitaka and Parinnu Dhamma. The only hypothesis which was significant difference at .01 level was general education level.

The suggestions of this study were as follows : 1) The related officials should encourage the abbots in Educational Management Administration Skills. 2) According to Educational management Administration Skills ; the abbots should give priority to strengthening ethics at all levels to set a good example in Thailand. 3) Referring to the Educational Management Administration Skills the abbots should have to serve justice and non-discrimination against the subordinates. 4) The researcher should increased more research tools such as observation form and focus group data in order to improve the data acquisition of Educational Management Administration Skills.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จลงไปด้วยดีด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วย พระราชวชิรเมธี,ดร. ผศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง ดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา พระมหาไฉ้ ธมมเมธี ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำและดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขงานด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์และประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา ที่ได้เมตตาให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยและทำให้ผู้วิจัยได้สำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่ต้องการ

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร, ดร. ประธานคณะกรรมการสอบป้องกัน วิทยานิพนธ์ พระครูปลัดมารุต วรมงคล, ผศ. ดร.กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ, พระราชวชิรเมธี, ดร. , ศ.(พิเศษ) ดร. กาญจนา เจริญสสี, กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และ ผศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง คณะกรรมการควบคุมการสอบ วิทยานิพนธ์ จนประสบผลสำเร็จลงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, พระครูสิริภุญรัตน์, พระครูสิริสุตโสภณ, พระครูสิริสุตคุณ และดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าช่วยเหลือในการตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งด้านภาษา เนื้อหาระเบียบวิธีวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ช่วยแนะนำแก้ไข ให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร และพระราชนุรักษ์วิ เจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ให้แจกแบบสอบถามตลอดถึงพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตรที่ได้ตอบแบบสอบถามจนประสบผลสำเร็จลงไปด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณ นางสาวอายี มาเยอะ เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร และนายดิเรก ด่วงลอย เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา ที่ได้ช่วยประสานงานด้านต่างๆ ทำให้กระบวนการทำวิจัยนี้ผ่านพ้นไปด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขออนุโมทนาบิดามารดาและญาติพี่น้องที่สนับสนุนทุนการศึกษา ตลอดถึงบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันสรรค์สร้างผลงานวิจัยชิ้นนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

พระปลัดปานมาส นนทรุกุโ (นันทรักษ์)

๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๘)
สารบัญแผนภูมิ	(๑๐)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๑)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการการศึกษา	๘
๒.๒ พระสังฆาธิการ	๒๗
๒.๓ เจ้าอาวาส	๓๑
๒.๔ หลักธรรมสำหรับเจ้าอาวาสในพระไตรปิฎก	๓๔
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๗
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	๕๑
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๓
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๒
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย	๕๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๖

เรื่อง	สารบัญ (ต่อ)	หน้า
บทที่ ๔ ผลการศึกษา		๖๐
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		
๔.๒ ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร		๖๑
๔.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็น ของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล		๖๕
๔.๔ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของการศึกษาทางโลก ด้านทักษะทางด้านเทคนิค		๗๒
๔.๕ ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร		
๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย		๗๖
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ		
๕.๑ สรุปผลการวิจัย		๗๙
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย		๘๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ		๙๒
บรรณานุกรม		๙๔
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย		๑๐๒
ภาคผนวก ข ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)		๑๐๔
ภาคผนวก ค ตารางสรุปค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม		๑๐๗
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย		๑๑๐
ภาคผนวก จ แบบหนังสือความอนุเคราะห์ต่างๆ		๑๑๗
ประวัติผู้วิจัย		๑๒๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	๕๕
๔.๑ แสดงจำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๒
๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม	๖๓
๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรด้านทักษะทางด้านเทคนิค	๖๔
๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	๖๕
๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรด้านทักษะด้านความคิด	๖๖
๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด	๖๗
๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรด้านทักษะด้านการสอน	๖๘
๔.๘ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรจำแนกตามอายุ	๖๙
๔.๙ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามพรรษา	๗๑
๔.๑๐ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามการศึกษาทางธรรม	๗๒
๔.๑๑ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม	๗๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๔ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของ การศึกษาทางโลก ด้านทักษะทางด้านเทคนิค	๗๖
๔.๑๕ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของ การศึกษาทางโลก ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	๗๗
๔.๑๖ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของ การศึกษาทางโลก ด้านทักษะด้านความคิด	๗๘
๔.๑๗ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของ การศึกษาทางโลก ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด	๗๙
๔.๑๘ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของ การศึกษาทางโลก ด้านทักษะด้านการสอน	๘๐
๔.๑๙ จำนวนปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร	๘๑
๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย	๘๗

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๒.๑ ทักษะ ๕ ด้านในการบริหาร	๑๘
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	๕๔
๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๐๓

คำอธิบายชื่อย่อในคัมภีร์พระไตรปิฎก

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ “พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙ ซึ่งมีจำนวน ๔๕ เล่ม แยกเป็น ๓ ปิฎกคือ เล่มที่ ๑ - ๘ เป็นพระวินยปิฎก เล่มที่ ๙ - ๓๓ เป็นพระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๓๔ - ๔๕ เป็นพระอภิธรรมปิฎก ในการศึกษาได้กล่าวถึง แหล่งที่มา/เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒. หมายถึง พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ทิกนิบาต (ฉบับภาษาไทย) เล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๘๗ หน้า ๓๑๒ ได้ใช้ชื่อย่อ ดังนี้

คำย่อ

วิ.จุ (ไทย)	=วินยปิฎก มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	=วินยปิฎก ภิกขุณีวิภังค์	(ภาษาไทย)
อัง.ปญจก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์สำหรับประเทศไทย ถือว่าศาสนาเป็นสถาบันหลักของชาติหนึ่งในสามสถาบันหลักอันได้แก่ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์จึงถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและการขัดเกลาทางสังคม ถ้าพิจารณาองค์ประกอบของพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่พระพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอนมีพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระธรรมให้แก่อุบาสกอุบาสิกาหรือประชาชน ดังนั้นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นองค์กรทางศาสนาที่เป็นพื้นฐานทางสังคมและพระภิกษุสงฆ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมแล้วจะเห็นได้ว่าไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้

วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการรวมหัวใจของบรรดาพุทธศาสนิกชน ทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคม ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่น ความมั่นคงให้แก่สังคม ช่วยลดปัญหาสังคม ส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมทางสังคมหรือกล่าวได้ว่า วัดเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรม ที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตและเป็นเอกลักษณ์ของสังคมซึ่งจะพบได้จากการแสดงออกทาง ศิลปะ วรรณคดี คติธรรมขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี เป็นต้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันวัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย พระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรม เป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่างๆ มากมาย เช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบาก หรือกระทำการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม^๑

^๑พระมหาอนุศักดิ์ จันทราลักษณ์, ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดมหาสารคาม, รายงานการค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖) หน้า ๓.

^๒พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก) ๒๕๕๕.

วัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศได้เป็นอย่างดีจากสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของวัดทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาและหันหลังให้วัดเพิ่มมากขึ้น จากการสำรวจพบว่า วัดมีลักษณะและบทบาทเปลี่ยนไปจากเดิมหลายประการคือ ประการที่หนึ่ง วัดเดิมเคยเป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร กลายเป็นที่อยู่ของคฤหัสถ์มากขึ้น ประการที่สอง วัดเดิมเคยเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานในท้องถิ่น ก็กลายเป็นที่บวชของหนุ่มท้องถิ่นอื่นซึ่งแม่อุปชฌาย์ก็ไม่รู้จักประวัติของผู้ขอบรรพชาอุปสมบทมาก่อน นับเป็นจุดอันตรายจุดหนึ่งต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ประการที่สาม วัดซึ่งเคยมีความเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลของชาวบ้านตามแบบลัทธิเถรวาท ก็ได้ถูกเปลี่ยนให้มีสภาพคล้ายๆ กับวัดตามแบบมหายานในต่างประเทศไปเป็นจำนวนมาก ประการที่สี่ วัดซึ่งเคยเป็นระเบียบเรียบร้อยสะอาด ร่มรื่น เป็นสิ่งดึงดูดให้ชาวบ้านให้เข้าไปพักผ่อนหย่อนใจ ก็กลายเป็นวัดที่ขาดระเบียบ สกปรก ขาดความร่มรื่น ทำให้ประชาชนไม่ศรัทธาและไม่อยากเข้าวัด ประการที่ห้า วัดซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนา ก็กลายเป็นแหล่งอบายมุข ถ้าหากพระสงฆ์ในประเทศ ซึ่งมีจำนวนมากมีความรู้มีความเข้าใจว่า การพัฒนาที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาคน ก็จะได้ช่วยกันชี้แจงให้ประชาชนและผู้นำประเทศเข้าใจ เพราะพระสงฆ์มีโอกาสพบปะสนทนากับคนทุกระดับ และวัดเป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคม ทั้ง ที่ดิน สิ่งก่อสร้างศาสนสถาน บุคลากร เงิน ศรัทธา จะมีการบริหารจัดการอย่างไรจึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนา^๓ สภาพปัญหาของวัด และพระสงฆ์ คือผู้เข้ามาบวช ในปัจจุบันมิได้มีการเลือกสรร ขาดความพิถีพิถัน บางรูปมุ่งบวชตามประเพณี มิได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง จึงทำผิดวินัยหลายๆ อย่าง การวางตัวของพระไม่เหมาะสมขาดความสำรวมบางวัดมุ่งในการพัฒนาวัดดูอาคารสถานที่มากกว่าการศึกษาหรือมากกว่าการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน^๔

จากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมไทยในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในสังคมเปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่ เป็นสังคมบริโภคนิยมความเสื่อมถอยทางศีลธรรม จริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้นทุกที่เป็นปัญหาสังคม

^๓พระมหาอนุศักดิ์ จันทราลักษณ์, ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดมหาสารคาม,รายงานการค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖)

^๔กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา) ๒๕๔๐.

มากขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา ที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุส่วนวัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุคือ พระภิกษุบางส่วน กระทำผิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนมาก่อให้เกิดศรัทธาประชาชน มีการสร้างโบสถ์วิหารเกินความจำเป็นวัดบางวัดอาศัยกลวิธีทางการธุรกิจดึงดูด ให้คนยินยอมบริจาคทรัพย์เพื่อตอบแทนทางวัตถุเป็นสำคัญ^๕

การบริหารจัดการองค์กรใดก็ตาม จุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่ต้องการให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอยู่เสมอ ทั้งนี้ย่อมจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ คือ คนหรือบุคลากร (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) องค์ประกอบทั้ง ๔ ประการมีความสำคัญมาก แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์กรก็คือ คน หรือ บุคลากร ในการบริหารจัดการในองค์กรทางศาสนาก็เช่นกัน วัดจะเจริญรุ่งเรือง เป็นที่ร่มรื่น เป็นที่ศรัทธา และอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้าง โบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ ศาลาการเปรียญ วัสดุอุปกรณ์ และการเงิน จะมีความสมบูรณ์เพียงใดก็ไม่ได้มีความหมาย ถ้าบุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๖

การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กร ให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากร จำเป็นจะต้องมีความสามัคคีและทำงาน ให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำกับผู้ตาม เจ้าอาวาสนั้นมีการกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ตามภารกิจของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์^๗

^๕ประเวศ วะสี, พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคมหลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการศรัทธา, ๒๕๔๕) หน้า ๓๕.

^๖บุญช่วย จันทร์เหาะ, พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย ศิลปกร) ๒๕๔๗.

^๗ธีรวุฒิ ทองโษษฐ์, การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด, วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) ๒๕๔๖.

เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย^๕ เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุกๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ ให้เกิดประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา กล่าวว่าการบริหารวัด คือการปกครองบังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดีและดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหาร จัดการ โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด แต่ปัญหาที่ทำให้การบริหารจัดการวัดขาดประสิทธิภาพ ก็คือเจ้าอาวาสจำนวนมากที่ยังขาดทักษะในการบริหารจัดการวัด ไม่มีศักยภาพในการพัฒนาวัด ไม่มีความรู้ในการสั่งสอนประชาชน เจ้าอาวาสจำนวนมากยังปล่อยปะละเลยพระภิกษุสามเณร ในปกครองให้ประพฤติปฏิบัติไปตามยถากรรม ไม่มีการศึกษาอบรมพระธรรมวินัย จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด^๕

ดังนั้น เจ้าอาวาสต้องมีทักษะในการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อให้งานในกิจการคณะสงฆ์บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎหมายอาญาและพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาที่สำคัญที่ผู้วิจัยสนใจ คือทักษะการบริหารจัดการตามแนวคิดของแดรกและโรว์ (Drake, & Roe) ได้แก่ ทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านความคิด และทักษะด้านการสอน ซึ่งหากเจ้าอาวาสมีทักษะทั้งห้าด้านจะช่วยให้เจ้าอาวาสสามารถบริหารจัดการวัดและกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและจะเป็นประโยชน์ต่อความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงแห่งพระศาสนาต่อไปในอนาคตผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับศึกษาทักษะบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

^๕พระมหาสุริยา หอมวัน,บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสที่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาพระภิกษุสามเณรวัดสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก) ๒๕๔๔.

^๕ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์,การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสจังหวัดร้อยเอ็ด, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๖.

๑.๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรเป็นอย่างไร?

๑.๓.๒ ความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลเป็นอย่างไร?

๑.๓.๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีอะไรบ้าง?

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรทั้ง ๕ ด้านคือ ๑.ทักษะด้านความคิด ๒.ทักษะทางด้านเทคนิค ๓. ทักษะด้านการสอน ๔.ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๕. ทักษะด้านความคิดรวบยอด

๑.๔.๒ ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ๑๒ อำเภอ จำนวน ๔๘๐ รูป ในปีการศึกษา ๒๕๕๕

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ๑๒ อำเภอ จำนวน ๒๑๔ รูป ประชากร จำนวน ๔๘๐ รูป เป็นกลุ่มศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ (R.C.Krejcie and D.W.Morgan) ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ พรรษา ระดับการศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ตามแนวความคิดของ แดรกและโรว์ (Drake, & Roe) ซึ่งได้แก่ ๑.ทักษะด้านความคิด ๒.ทักษะทางด้านเทคนิค ๓. ทักษะด้านการสอน ๔.ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๕. ทักษะด้านความคิดรวบยอด

๑.๔.๔ ด้านสถานที่

สถานที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือเจ้าอาวาสที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำนวน ๑๒ อำเภอ

๑.๔.๕ ด้านเวลา

ศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๕๕ โดยเริ่มตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ รวม ๗ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ เจ้าอาวาสที่มีอายุ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๕.๒ เจ้าอาวาสที่มีพรรษา ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๕.๓ เจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๕.๔ เจ้าอาวาสที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๕.๕ เจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาส หมายถึง ความสามารถของเจ้าอาวาสที่ได้ใช้ความรู้ความชำนาญและความเชี่ยวชาญในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ ให้คุ้มค่า บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ในการศึกษาในครั้งนี้ได้จำแนกทักษะการบริหารงานของเจ้าอาวาส ออกเป็น ๕ ทักษะ ดังนี้

๑.ทักษะด้านความคิด หมายถึง ความสามารถของเจ้าอาวาสในการใช้ความรู้ ความคิด สติปัญญาและวิสัยทัศน์ ในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพบังเกิดประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในการแก้ปัญหา

๒.ทักษะด้านเทคนิค หมายถึง ความสามารถของเจ้าอาวาสในการใช้ความรู้ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมถึงความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ เทคนิค วิธีการในการบริหารให้เกิดผลสำเร็จและสามารถแนะนำให้ผู้อื่น ปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓.ทักษะด้านการสอน หมายถึง ความสามารถของเจ้าอาวาสในการเป็นผู้นำทางการศึกษาทางด้านการเรียนการสอน มีความรู้และเป็นนักวิชาการ มีความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอน นิเทศการสอน ติดตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาทั้งการศึกษาเปรียญธรรม การศึกษานักธรรมและการศึกษาสามัญ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนพัฒนาตนเองด้านวิชาการ และสามารถแนะนำให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งทางโลกและทางธรรมได้เป็นอย่างดี

๔.ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถของเจ้าอาวาสในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความจริงใจ ให้ความสำคัญกับทุกคน มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลทั้งภายในวัดและภายนอกวัด โดยอาศัยหลักการด้านมนุษยสัมพันธ์มีความรู้และความเข้าใจถึงความต้องการพฤติกรรมของบุคคล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาวัดและบรรลุเป้าหมายของวัด

๕.ทักษะด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถของเจ้าอาวาสในการมองเห็นภาพรวม เข้าใจความซับซ้อนทั้งหมด สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ซึ่งเจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้กำหนดและวางแผนงานทั้งหมดภายในวัด เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อวัดได้

กิจการคณะสงฆ์ หมายถึง กิจการที่เจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการ จะต้องกระทำเพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช กิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่

๑.ด้านการปกครอง ได้แก่ การปกครอง สอดส่อง ดูแลความเรียบร้อยแก่ภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตามพระธรรมวินัย และ คำสั่งของมหาเถรสมาคม อีกทั้งจัดระบบการบริหารจัดการกิจการภายในวัดในแต่ละด้านอย่างชัดเจน

๒.ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ การดำเนินการส่งเสริมให้ภิกษุสงฆ์ สามเณร และคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย จนมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ตามความสามารถ

๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ ช่วยเหลือให้เด็ก และประชาชนได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งในและนอกระบบ การศึกษาของรัฐ เพื่อที่จะสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมประเทศชาติ

๔.ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาเผยแผ่ ศาสนธรรมโดยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้ทราบ เข้าใจ และน้อมนำไปปฏิบัติ อันจะส่งผลให้สังคมตลอดจนประเทศชาติมีความผาสุก สันติสุข และมีความเจริญก้าวหน้า

๕.ด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ การพัฒนาวัด การบำรุงรักษาวัดการก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานภายในวัดให้เรียบร้อยดีงาม เป็นที่ทำบุญ บำเพ็ญกุศล ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุของสังคมนั้นๆ เป็นที่อำนวยความสะดวกและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน

๖.ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ ช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั้งทางจิตใจและวัตถุที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและสมณวิสัย เพื่อประโยชน์และความสุขของประชาชนแห่งวัดนั้นๆ และประชาชนโดยทั่วไปในจังหวัดนั้น

๑.๖.๓ เจ้าอาวาส หมายถึง พระสังฆาธิการที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองวัดและบริหารจัดการวัด ซึ่งเป็นวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๑.๖.๔ การบริหาร หมายถึง การรักษา, การดูแล, การปกครอง, การกล่าวแก่, ดำเนินงานตามกฎหมาย

๑.๖.๕ ทักษะ หมายถึง ความชัดเจน และความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งบุคคลสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้

๑.๖.๕ การศึกษา หมายถึง การเล่าเรียนการอบรมคือกระบวนการที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถด้านต่างๆรวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมอื่นๆตามค่านิยมและคุณธรรมของสังคม

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบถึงกระบวนการทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๑.๗.๒ ได้ทราบถึงความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๑.๗.๔ ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการนำไปพัฒนาทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัด พิจิตรต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จึงได้กล่าวถึงผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการศึกษาลงถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดการศึกษาดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการการศึกษา

๒.๒ พระสังฆาธิการ

๒.๓ เจ้าอาวาส

๒.๔ การจัดการศึกษา

๒.๕ หลักธรรมสำหรับเจ้าอาวาสในพระไตรปิฎก

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการการศึกษา

คำว่า **การบริหาร** (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administratiae” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรีสำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่างๆ ส่วนคำว่า

การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองคำนี้ก็อาจใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึงการบริหาร เช่นเดียวกัน

๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการ

การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การโดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งในการบริหารสิ่งใดก็ตามจำเป็นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งนั้น และพัฒนาสมรรถภาพและทักษะการบริหารสิ่งนั้นๆ ด้วยปัญญาประกอบด้วยความ

ชำนาญหรือความเชี่ยวชาญในการทำงาน ดังนั้น ทักษะการบริหารจึงเป็นความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญในการบริหารและการบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพนั้นเจ้าอาวาสจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารงานเพราะทักษะเป็นความสามารถที่จะเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ออกมาในรูปของการกระทำ การที่ผู้บริหารหรือเจ้าอาวาสจะบริหารงานให้ประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถหรือทักษะในการบริหารงานนั้นด้วย อีกทั้งทักษะยังเป็นความสามารถของบุคคลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งได้นำเอาความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์มาปฏิบัติต่อการดำเนินงานในองค์กรได้อย่างชำนาญและมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารเป็นผู้นำแต่ผู้นำบางคนอาจจะไม่ได้เป็นผู้บริหาร สำหรับผู้นำที่เป็นผู้บริหารหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร ได้แก่การวางแผน การจัดสายงาน การจัดพนักงานการสั่งการและการควบคุม นอกจากนี้ผู้นำยังต้องทำหน้าที่ประสานงาน จูงใจและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้งานภายใต้การบริหารของตนดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างคล่องแคล่ว สะดวกและราบรื่นที่สุด ซึ่งการที่จะประสบความสำเร็จดังกล่าวได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บริหารทุกระดับว่ามีสำนึกและทักษะพื้นฐานของการบริหารเพียงใด โดยทั่วไปแล้วนักบริหารจะต้องมีความสามารถหรือทักษะด้านการตัดสินใจและการติดต่อสื่อสาร^{๓๔}

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ทักษะเป็นความสามารถเฉพาะ ความชำนาญเชี่ยวชาญของบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานในองค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ

ความหมายของทักษะ

มีนักวิชาการให้ความหมายของ "ทักษะ" ไว้ดังนี้

เกศนา พันทาเดช^{๓๕} กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ความสามารถในการกระทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีความชำนาญและความเชี่ยวชาญในการกระทำ

ถวิล หนูสง^{๓๖} ได้ให้ความหมายของทักษะว่า ทักษะ หมายถึง การที่บุคคล กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ได้อย่างชำนาญ คล่องแคล่ว ว่องไว ถูกต้อง เหมาะสม โดยแสดงออกทาง ร่างกาย สติปัญญา และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

^{๓๔}พิชัย ฅกาทอง, **พระสงฆ์กับภาวะผู้นำ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มปป.)

^{๓๕}เกศนา พันทาเดช, "การศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว", **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓).

^{๓๖}ถวิล หนูสง, "ความคิดเห็นของศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอเกี่ยวกับทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ศึกษาธิการอำเภอ", **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, ๒๕๓๐), หน้า ๖.

ภุขค์ ขำนาญกิจ^{๓๗} ได้ให้ความหมายของทักษะว่า ทักษะ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างชำนาญ คล่องแคล่ว ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงาน บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

เนาวรัตน์ แก้วสว่าง^{๓๘} กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมีความชำนาญเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วว่องไว ถูกต้อง โดยเป็นรูปของการกระทำและเป็นที่ยอมรับของทุกคน

สมบัติ โขจิตวานิช กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้อย่างชำนาญ คล่องแคล่ว ว่องไว ถูกต้อง เหมาะสม โดยแสดงออกมาทางร่างกายหรือสติปัญญา และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป^{๓๙}

สมศรี รีรานนท์^{๔๐} กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะแปลความรู้ที่มีอยู่ออกมาเป็นกระทำ (Action) หรือหมายถึง ความสามารถที่ถูกพัฒนาไม่จำเป็นต้องเป็นทักษะที่มีมาแต่กำเนิด นอกจากนี้ ยังต้องเป็นทักษะที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานได้จริงไม่ใช่ทักษะที่แฝงอยู่ในตัว

สายทอง โพธิ์น้ำเที่ยง^{๔๑} กล่าวว่า ทักษะ หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างชำนาญและเชี่ยวชาญในสิ่งนั้นๆ เป็นที่ยอมรับเชื่อถือของบุคคลอื่น

^{๓๗}ภุขค์ ขำนาญกิจ, “ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่บริหารการศึกษาระดับจังหวัดและระดับอำเภอเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานของศึกษานิเทศก์ในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๑.

^{๓๘}เนาวรัตน์ แก้วสว่าง, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี”, **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗).

^{๓๙}สมบัติ โขจิตวานิช, “การศึกษาการใช้ทักษะการบริหารของหัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่ตามการรับรู้ของตนเองและของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

^{๔๐}สมศรี รีรานนท์, “การศึกษาการใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา ๑”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย} ๒๕๓๙).

^{๔๑}สายทอง โพธิ์น้ำเที่ยง, “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร”, **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐).

สรุปว่า ทักษะ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติงานด้วยความชำนาญ และเชี่ยวชาญ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานในองค์กรเกิดประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารงาน

แคทซ์ (Katz) มีความเห็นว่าผู้บริหารควรมีทักษะพื้นฐานในการบริหาร ๓ ประการคือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านความคิด ผู้บริหารทุกระดับจะต้องมีพื้นฐานทั้ง ๓ โดยที่ผู้บริหารระดับสูงต้องมีทักษะด้านความคิดมากที่สุด ซึ่งก็ตรงกันข้ามกับผู้บริหารระดับต้นที่มีทักษะด้านเทคนิคมากที่สุด

๑. ทักษะด้านเทคนิค เป็นความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือและวิธีการทำงาน จัดเป็นความสามารถขั้นปฏิบัติงานเฉพาะอย่างที่น่าในหน่วยงานจะต้องรู้ แม้ว่าจะมิได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก็ตาม เช่น ผู้จัดการฝ่ายผลิตในองค์กรเภสัชกรรมจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสูตรหรือส่วนผสมของตัวยาแต่ละชนิด คุณภาพของสารเคมีที่จะใช้ตลอดจนกรรมวิธีที่จำเป็นในการผสมยาเพื่อให้ได้มาตรฐานที่ถูกต้อง มีความรู้ในคุณภาพของเครื่องจักรเครื่องมือที่อาจนำมาใช้ทุนแรงได้โดยปกติความสามารถชนิดนี้อาจได้มาด้วยการศึกษาอบรม การฝึกงาน หรือจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง

๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นความสามารถเข้ากับคนได้ เข้าใจพฤติกรรมแต่ละบุคคล ความสามารถที่จะใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องใจผู้ร่วมงานเพื่อชักจูงใจให้เขาเหล่านั้นปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่ต้องการ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลหลายฝ่าย แต่ละฝ่ายมีบุคลิกภาพตลอดจนความคิดความเชื่อที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในโลกธุรกิจอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่เน้นบุคคลเป็นทรัพยากรหลักในการผลิตด้วยแล้ว การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีก็ช่วยให้ได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายยิ่งขึ้นความสามารถในเชิงมนุษยสัมพันธ์นี้ผู้นำอาจได้มาด้วยการฝึกฝนและจากประสบการณ์ประกอบกับบุคลิกภาพส่วนตัว

๓. ทักษะด้านความคิด ความสามารถในการนึกคิดต้องอาศัยสติปัญญาและการฝึกฝน ผู้นำที่ดีจะต้องสามารถเข้าใจปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างทอ่งแท้ สามารถแยกแยะประเด็นได้ถูกต้องว่าอะไรเป็นประเด็นหลัก อะไรเป็นประเด็นรอง สามารถวิเคราะห์อย่างเป็นระบบว่าอะไรเป็นสาเหตุ และอะไรเป็นผลที่ตามมาจากสาเหตุที่ต่างกัน ใครเป็นผู้ทำให้เกิด ใครเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการทำให้เกิด ซึ่งเหตุการณ์ชนิดใด เช่น เมื่อผลผลิตตกต่ำในช่วงการผลิตขณะใดขณะหนึ่ง ผู้นำที่ดีจะต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าการตกต่ำในการผลิตนั้นเกิดขึ้นเพราะปัจจัยใดเป็นปัจจัยหลัก ปัจจัยใดเป็นปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นความตกต่ำทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปหรือเพราะปัจจัยภายใน^{๔๒}

^{๔๒} Katz, Robert L, Skills of an Effective Administration, (Harvard Business Review 33, 1995), (January-February)

เดรก และ โรว์ (Drake; & Roe)^{๔๓} ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับทักษะของโรเบิร์ต แอล แคทซ์ (Robert L.Katz) ออกเป็น ทักษะทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่

๑. ทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skills) ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความคิด มีสติปัญญา และมีวิสัยทัศน์

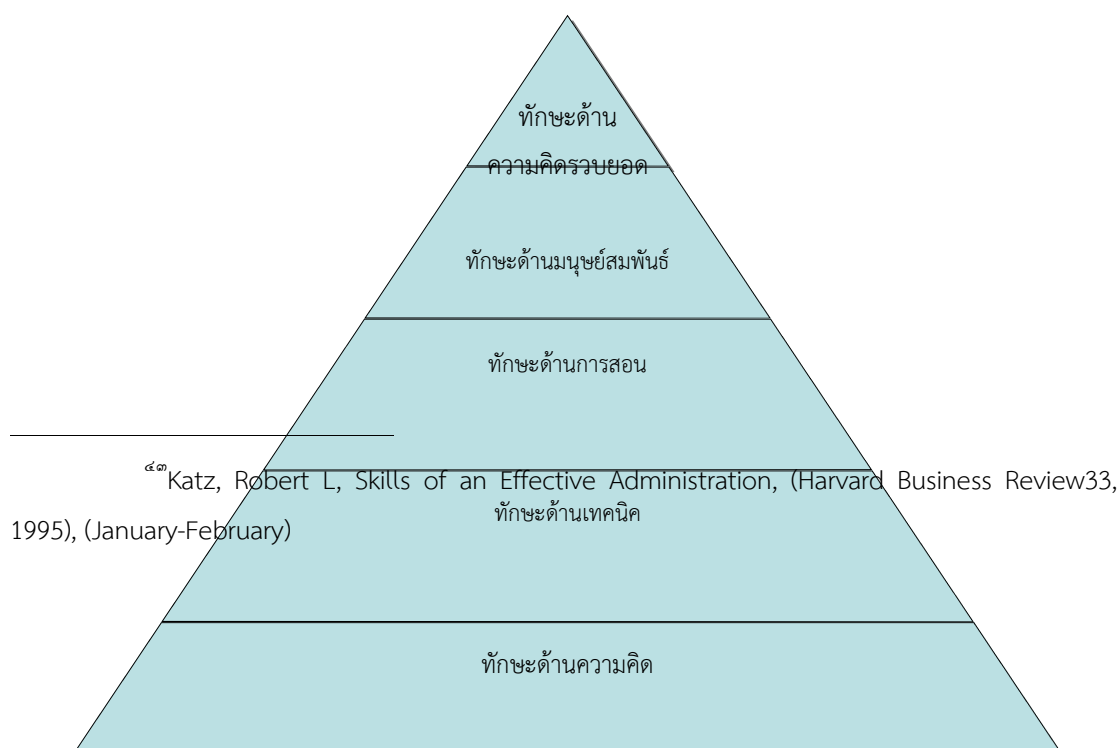
๒. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการมีความรู้ที่เชี่ยวชาญ และมีความชำนาญในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งมีความคล่องแคล่วในการใช้เครื่องมือ และเทคนิควิธีในการทำกิจกรรม

๓. ทักษะด้านการศึกษาและการสอน (Educational and Instructional Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษา ซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจการสอนและการเรียน จะต้องเป็นผู้มีภูมิรู้ และเป็นนักวิชาการที่ดี

๔. ทักษะด้านมนุษย (Human Skills) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารทำงานกับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสร้างพลังแห่งความร่วมมือของทีมงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

๕. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) เป็นความสามารถที่จะประสานสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน และสามารถที่จะมองเห็นองค์การในภาพรวม ซึ่งผู้บริหารจำเป็นจะต้องรู้ถึงการพึ่งพาอาศัยกันของส่วนต่างๆ หรือหน้าที่ต่างๆ ขององค์กรและเข้าใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งจะมีผลกระทบถึงส่วนอื่นอย่างไรบ้าง

ทักษะทั้ง ๕ ด้าน ตามแนวคิดของ เดรก และโรว์ (Drake; & Roe) สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้



ที่มา : Drake & Roe. (๑๙๘๖). The Principalsip. p. ๓๐.

ภาพที่ ๒.๑ ทักษะ ๕ ด้านในการบริหารของ เครค และโรว์

กริฟฟริน (Griffin) เห็นว่าทักษะการบริหารที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารมี ๕ ประการได้แก่ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิด ทักษะด้านการวินิจฉัย(diagnostic skills) และทักษะด้านการวิเคราะห์ (analytic skills)^{๔๔}

จอห์น เอ็ม อีวานเชวิช (John M. Ivancevich) และคณะ เห็นว่าทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร (managerial skills) ควรมี ๗ ประการได้แก่ ทักษะทางเทคนิค (technicalskills) ทักษะการสื่อสาร (communication skills) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (human relationskills) ทักษะการวิเคราะห์ (analytical skills) ทักษะการตัดสินใจ (decision-making skills) ทักษะด้านความคิด (conceptual skills) และทักษะด้านคอมพิวเตอร์ (computer skills)^{๔๕}

คุนทซ์ และ เวริช (Koontz; & Wehrich) กล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับทักษะในการจัดการและความต้องการขององค์กร ว่าควรมีทักษะ ๔ ด้าน โดยที่ทักษะ ๓ ด้านแรก เป็นทักษะตามแนวคิดของแคทซ์ (Katz) และได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับทักษะเพิ่มอีก ๑ ด้าน รวมเป็น ๔ ด้าน คือ ทักษะทางการออกแบบ (Design Skill) เป็นทักษะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถ

^{๔๔} Ricky W. Griffin, **Management**, (Boston, Massachusetts : Houghton Mifflin Co, 1984)

^{๔๕} Ivancevich, John M. and etc., **Management : Quality and Competitiveness**, (Burr Ridge : Irwin Irwin, 1994)

ดำเนินการแก้ไขปัญหามีทักษะด้านการออกแบบก็จะสามารถใช้การออกแบบเพื่อแก้ไขปัญหาวีธีใดวิธีหนึ่งให้ยุติปัญหาได้^{๔๖}

แมสซี (Massie) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้บริหารว่าควรประกอบด้วย^{๔๗}

๑. องค์ประกอบด้านความรู้ เป็นเรื่องของความรู้ ความจำ ความเข้าใจความสามารถในการนำไปใช้ความสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินผล

๒. องค์ประกอบของความสามารถ หมายถึง ทักษะ ศิลปะ ดุลยพินิจในการตัดสินใจและปัญหาแม้ความสามารถเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น แต่ก็สามารถชักนำความรู้สึกลึกซึ้งคิดไปยังองค์ประกอบอื่นที่แต่ละบุคคลอาจพัฒนาได้

๓. องค์ประกอบด้านเจตคติ เป็นสภาพความรู้สึกลึกซึ้ง ซึ่งเป็นสภาพภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

ซิทเทอร์ลี (Sitterly) กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานของผู้บริหารมี ๓ ทักษะคือทักษะทางเทคนิค ทักษะการทำงานร่วมกับคน และทักษะความคิดรวบยอด^{๔๘}

กล่าวโดยสรุป ทักษะการบริหาร คือ ศิลปะในการใช้ศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารงานในองค์กรหรือหน่วยงาน โดยใช้กระบวนการบริหารและทักษะทางเทคนิคมาผสมผสานเข้ากัน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปได้อย่างดีและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ความหมายของทักษะการบริหาร

มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาหลักการและแนวทฤษฎีทักษะการบริหารงานและสรุปความหมายของทักษะการบริหารงาน ๓ ทักษะดังนี้

อุทัย ธรรมเดโช ได้กล่าวถึงทักษะในการบริหารการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วย ๓ ทักษะ ได้แก่^{๔๙}

๑. ทักษะทางคตินิยม (Conceptual Skills) หมายถึงผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจงานในหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี มีความเข้าใจในกระบวนการของงานทุกขั้นตอน มีความรู้เกี่ยวกับหน่วยงานของตนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความคิดริเริ่มพัฒนางานในหน้าที่ มีความคิดกว้าง

^{๔๖} Koontz, Harold; & Wehrich, Heinz, **Essentials of Management**, (New York : McGraw-Hill, 1990)

^{๔๗} สมศักดิ์ ดำเนินเดชา, “ทักษะการบริหารงานและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดยะลา”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) ๒๕๔๔).

^{๔๘} Sitterly, Connie, **The Woman Manager : How to Develop Essential Skills for Success**, (London : Kogan Page, ๑๙๙๓)

^{๔๙} อุทัย ธรรมเดโช, **หลักการบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พีระพชร), หน้า ๑๕.

มองการณ์ไกล กล่าวคือ รู้เรื่องการศึกษาทั้งหมด ระบบการบริหารการศึกษาหลักการบริหาร การศึกษา กระบวนการบริหารการศึกษา ภารกิจที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องทำนโยบายการศึกษาของ รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) หมายถึง ผู้บริหารจะต้องศึกษาพฤติกรรม ของมนุษย์ และพยายามเข้าใจบุคคลทุกประเภททั้งผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชน และใช้ศิลปะด้านมนุษยสัมพันธ์ให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรัก ความเข้าใจความร่วมมือใน การบริหารการศึกษาภายในขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบ

๓. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) หมายถึง ผู้บริหารต้องมีความสามารถ ปฏิบัติงานด้านกิจกรรมเฉพาะอย่างได้ดี ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นจะเกี่ยวกับวิธีการกระบวนการและ เทคนิคการวิเคราะห์ และรู้จักใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงาน เช่น การเขียนคำสั่งงาน การจัดตารางการ ทำงาน การใช้แบบฟอร์ม การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

Mann กล่าวว่าทักษะของผู้บริหารที่ทำให้งานมีประสิทธิภาพ ควรมีทักษะ ๓ ด้าน ที่ ผสมกลมกลืนไปตามอัตราส่วนที่แตกต่างกันได้^{๕๐}

๑. ทักษะทางการจัดการ (Managerial Skills) เป็นความสามารถของผู้บริหารที่จะบริหารงานและ รักษาไว้ซึ่งความร่วมมือของบุคคลในการทำงาน การสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาสถานศึกษา เพื่อผลิตผลและ ความสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของสถานศึกษา ทักษะทางการจัดการได้แก่ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารใน การวางแผนการตัดสินใจ การสั่งงานการควบคุมงานการประสานงาน การจัดองค์การ การบริหารทรัพยากร รวมทั้งการประเมินผลและการติดตามผลการทำงาน

๒. ทักษะทางมนุษย (Human Skills) เป็นความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมี ประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือในการทำงานการสร้างแรงจูงใจพัฒนา งาน และยอมรับความเปลี่ยนแปลง ลักษณะผู้บริหารด้านทักษะทางมนุษย ได้แก่ มีความเข้าใจถึง ความรู้สึกของผู้อื่น การให้ความสำคัญกับทุกคน มีความจริงใจต่อผู้อื่นมีอารมณ์ขัน การมองโลกในแง่ ดี มีคุณธรรม การไม่เอาเปรียบผู้อื่น และการปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองอยู่เสมอ

๓. ทักษะทางเทคนิค (Technical Skill) เป็นทักษะที่ผสมระหว่างความรู้และ ความสามารถในการทำงานของตน ผู้บริหารควรมีความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ต่างๆ ได้แก่ งานด้าน วิชาการ งานด้านบริหารบุคคล งานด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การเงิน ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ ผู้บริหารบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๕๐} Mann, Fdoyd C. Toward and Understanding of the Leadership Role in Formal Organization. San Francisco : Chandler Publishing, 1965.

ทักษะทั้ง ๓ ด้านนี้ ผู้บริหารระดับต่าง ๆ จะใช้แตกต่างกัน ผู้บริหารระดับสูงมีทักษะด้านการจัดการได้แก่ ความสามารถในการตัดสินใจ การวางแผน การจูงใจ การประสานงานต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการไปด้วยดี ส่วนทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ผู้บริหารทุกระดับต้องมีอยู่แล้ว เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ทักษะทางเทคนิคเป็นความสามารถในด้านความรู้และการทำงานในด้านต่าง ๆ

ธงชัย สันติวงษ์ ได้สรุปความหมายของทักษะการบริหาร ๓ ด้าน ดังนี้^{๕๑}

๑. ความสามารถด้านเทคนิควิธีการทำงาน หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้วิธีทำเทคนิค และการใช้เครื่องมือเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ความสามารถชนิดนี้จะได้อีกโดยจากประสบการณ์ การศึกษาและการฝึกอบรม

๒. ความสามารถในทางมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติและใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับการทำงานกับคน และการรู้จักใช้คน ความสามารถชนิดนี้มักจะประกอบด้วย การสามารถเข้าใจถึงวิธีการจูงใจคน และการสามารถมีศิลปะทำตนเป็นผู้นำที่ดี

๓. ความสามารถในการนึกคิด (Conceptual Skill) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจถึงปัญหาของส่วนต่าง ๆ ในองค์กรได้ทั้งหมด และสามารถคิดหาวิธีการปฏิบัติงานที่ดีและเหมาะสมสำหรับทั้งหมดขององค์กร ความสามารถดังกล่าวนี้จะมีได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีขอบเขตของการคิดที่กว้างขวาง โดยคลุมไปถึงการพิจารณาถึงจุดประสงค์ขององค์กรมากกว่าที่จะเป็นเพียงความสามารถนึกคิดถึงปัญหาเฉพาะภายในขอบเขตของงานในกลุ่มของตนเท่านั้น

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2534 : 17-18) ได้สรุปความหมายของทักษะการบริหารงาน ๓ ด้าน ไว้ดังนี้^{๕๒}

๑. ทักษะด้านเทคนิค หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและความชำนาญในกิจกรรมเฉพาะอย่างโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับวิธี กระบวนการ การดำเนินการหรือเทคนิครวมทั้งความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายด้วยจะเน้นหนักที่การรู้จักการใช้เครื่องมือและเทคนิคต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวกในการทำงาน

๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทัศนคติพื้นฐาน และทราบถึงองค์ประกอบการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

^{๕๑} ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหารการศึกษาการจ้องการสมัยใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ . (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๙), หน้า ๓๔๔-๓๔๖

^{๕๒} นพพงษ์ บุญจิตราดุล, **หลักการบริหารการศึกษา**. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ปัทมการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๗.

๓. ทักษะด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถในการเห็นภาพรวมทั้งหมดขององค์กร กล่าวคือ สามารถที่จะมองเห็นว่างานด้านต่าง ๆ ภายในองค์กรนั้นขึ้นอยู่กับซึ่งกันและกันอย่างไร และที่มีการเปลี่ยนแปลงในบางส่วนจะมีผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ โดยทั้งหมดอย่างไรและสัมพันธ์กับองค์การภายนอกอย่างไร

ตามที่นักวิชาการได้ให้ความหมายของทักษะการบริหาร ๓ ด้านดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปความหมายได้ดังนี้ ทักษะด้านเทคนิค หมายถึง ความสามารถในการใช้เครื่องมือ ระเบียบวิธีปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการที่จำเป็นต่าง ๆ ที่ต้องการความสามารถพิเศษบางประการ เพื่อ การปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง ทักษะชนิดนี้ได้มาจากประสบการณ์ การศึกษาและการฝึกอบรมทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาหรือพิจารณาพิเคราะห์คนเมื่อต้องทำงานร่วมกัน โดยสามารถเข้าใจถึงวิธีสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในการทำงาน และมีศิลปะการเป็นผู้นำที่ดีทักษะด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถด้านความคิด การประสานงานขององค์กรโดยส่วนรวมทั้งหมด ความเข้าใจในส่วนต่าง ๆ ขององค์กรและมีความเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานย่อย หรือหน้าที่และบุคคลภายในองค์กร ตลอดจนการกระทบถึงองค์กรภายนอกด้วย

ความสำคัญของทักษะการบริหาร

ในการบริหารงานผู้บริหารจะต้องมีความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้า หลักการทฤษฎี และจากการฝึกอบรม แต่การบริหารงานจะอาศัยความรู้แต่อย่างเดียวนั้นน้อยคนนักที่จะประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจะต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ มีความชำนาญ และมีทักษะการบริหารด้วย ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะการบริหารงานไว้ดังนี้

Mintzberg ได้ศึกษาและวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานของผู้บริหาร สรุปได้ว่า ผู้บริหารที่จะสามารถพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้นควรมีทักษะพื้นฐาน ๘ ประการ ดังนี้^{๕๓}

๑. ทักษะกระบวนการกลุ่ม
๒. ทักษะความเป็นผู้นำ
๓. ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง
๔. ทักษะการจัดการข้อมูลข่าวสาร
๕. ทักษะการตัดสินใจ

^{๕๓} Mintzberg อังในอุซงค์ ชำนาญกิจ. “ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่บริหารการศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานของศึกษานิเทศก์ในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๒๒.

๖. ทักษะการแสวงหาและใช้ทรัพยากร

๗. ทักษะการเป็นผู้ริเริ่ม

๘. ทักษะความเข้าใจบทบาทหน้าที่

Katz ได้ศึกษาและวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จสรุปได้ว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับทักษะพื้นฐาน ๓ ด้าน ซึ่งอาจฝึกฝนขึ้นมาได้ มิใช่บุคลิกภาพเฉพาะตนหรือโดยชาติกำเนิด อันเป็นความเชื่อกันมาแต่เดิม ทักษะพื้นฐานทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่^{๕๔}

๑. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) หมายถึง ความสามารถในการใช้เครื่องมือระเบียบวิธีปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการที่จำเป็นต่าง ๆ ที่ต้องการความสามารถพิเศษบางประการเพื่อการปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง ทักษะชนิดนี้ได้มาจากประสบการณ์ การศึกษาและการฝึกอบรม

๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาหรือวินิจฉัยวิเคราะห์คนเมื่อต้องทำงานร่วมกัน โดยสามารถเข้าใจถึงวิธีสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในการทำงาน และมีศิลปะการเป็นผู้นำที่ดี

๓. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) หมายถึง ความสามารถด้านความคิด การประสานงานเพื่อผลประโยชน์ขององค์การ ทักษะด้านความคิดเป็นความสามารถของผู้บริหารในการมององค์การโดยส่วนรวม และมีความเข้าใจว่าส่วนต่าง ๆ ขององค์การเกี่ยวข้องกันอย่างไร และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของส่วนใดส่วนหนึ่งจะมีผลกระทบต่อองค์การโดยส่วน รวมอย่างไร

ความสำคัญของทักษะทั้ง ๓ ด้านนี้จะแตกต่างกันออกไปตามระดับความรับผิดชอบในการบริหารของผู้บริหาร ทักษะด้านเทคนิค จะมีความสำคัญมากที่สุด สำหรับระดับการบริหารต่ำสุด ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์จะมีความสำคัญสำหรับทุกระดับขององค์การ ส่วนทักษะด้านความคิดรวบยอด จะมีความสำคัญมากสำหรับผู้บริหารระดับสูงขององค์การ

นอกจากนี้ Katz ยังได้กล่าวว่า ในการศึกษาการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารเมื่อ ค.ศ. 1955 เขามีความคิดว่าบทบาทของผู้บริหารไม่มีความยุ่งยากนัก แต่ปัจจุบันกลับพบว่า บทบาทของผู้บริหารในทุกเรื่องมีผลกระทบต่อองค์กร การตัดสินใจทุกครั้งของผู้บริหารมีทั้งผลดีและไม่ดีอยู่ด้วย ผู้บริหารจะไม่สามารถยึดถือแนวคิดของตนเองแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ผู้บริหารต้องเป็นนักวางแผนที่มีประสิทธิภาพจะต้องวางกรอบการทำงานและเป็นผู้กำหนดทิศทางขององค์กร จะต้องรู้ว่าองค์กรมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นทางด้านใด จะต้องกำหนดมาตรฐานของ

^{๕๔} Katz, Robert L, "Skill of An Effective Administrator" Harvard Business Review. New York : Holt Rinehart and Winston, 1955.

องค์กร จะต้องกำหนดความสำคัญเร่งด่วนในการปฏิบัติงาน จะต้องควบคุมและจำกัดบทบาทของแต่ละบุคคลในองค์กรให้เหมาะสมกันนอกจากนี้ยังต้องสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความยุ่งยากซับซ้อนขององค์กรได้นอกจากนี้ มีนักวิชาการหลายท่านที่สนใจเกี่ยวกับทักษะการบริหาร และได้นำทฤษฎี

ทักษะการบริหารงาน ๓ ด้าน ของ Katz (1955) มาขยายความ ให้เห็นในรายละเอียดของทักษะแต่ละด้านดังนี้

Harris ได้นำทฤษฎีทักษะการบริหารงาน 3 ด้านของ Katz (1955) มาขยายความให้เห็นรายละเอียดของแต่ละทักษะดังนี้^{๕๕}

๑. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) ประกอบด้วย

๑.๑ การมองเห็นภาพพจน์โดยรวม (Visualizing) คือ การมองเห็นภาพรวมขององค์กร รู้และเข้าใจการบริหารงาน

๑.๒ การวิเคราะห์ (Analyzing) คือ ความสามารถในการแก้ปัญหา

๑.๓ การวินิจฉัย (Diagnosing) คือ ความสามารถในการจัดอันดับความสำคัญต่าง ๆ

๑.๔ การรู้จักสังเคราะห์ (Synthesizing) ความสามารถในการแยกแยะความแตกต่างและการจัดหมวดหมู่

๑.๕ การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์ (Criticizing) คือ ความสามารถในการนำเสนออย่างมีเหตุมีผล

๑.๖ การรู้จักใช้คำถาม (Questioning) คือ ความสามารถในการไตร่ตรองพิจารณาการใช้ภาษาอย่างเหมาะสม

๒. ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ (Human Skill) ประกอบด้วย

๒.๑ ความเข้าอกเข้าใจ (Empathizing)

๒.๒ การรู้จักสัมภาษณ์ (Interviewing)

๒.๓ การรู้จักสังเกต (Observing)

๒.๔ ความสามารถในการนำอภิปราย (Leading Discussion)

๒.๕ ความสามารถในการสะท้อนความรู้สึกและความคิด (Reflecting Feeling and Ideas)

๒.๖ การมีส่วนร่วมในการอภิปราย (Participating in discussion)

๒.๗ การแสดงบทบาทสมมติได้ (Role – Playing)

๓. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) ประกอบด้วย

^{๕๕} Harris, Ben M, Supervisory Behavior in Education. Engle wood Cliffs, New Jersey : Prentice – Hill 1963.

- ๓.๑ การพูด (Speaking)
- ๓.๒ การเขียน (Writing) ความสามารถในการเรียบเรียงถ้อยคำและเชื่อมโยงประโยค
- ๓.๓ การอ่าน (Reading) อ่านได้คล่องแคล่วสามารถชักจูงให้ผู้ฟังคล้อยตามได้
- ๓.๔ การฟัง (Listening) ฟังอย่างมีวิจารณญาณ และไตร่ตรอง
- ๓.๕ จัดลำดับเรื่องเป็น (Outlining) สามารถลำดับเรื่อง ความสำคัญ และจำเป็น
- ๓.๖ สาธิตได้ (Demonstrating) สามารถสาธิตงานที่จะเผยแพร่ได้
- ๓.๗ เขียนแผนภูมิ (Graphing) มีความสามารถในการถ่ายโอนความรู้
- ๓.๘ วาดภาพ (Sketching) สามารถวาดภาพเพื่อสื่อความหมาย และสื่อความ
- ๓.๙ คำนวณเป็น (Computing) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สรุป

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

๓.๑๐ เป็นประธานในที่ประชุม (Chairing a Meeting) เป็นผู้นำในการจัดประชุมสัมมนาทำหน้าที่ประธานที่ประชุม

นพพงษ์ บุญจิตราตุล ได้นำทฤษฎีทักษะการบริหารงาน ๓ ด้านของ Katz (1955) มาขยายความให้เห็นรายละเอียดของแต่ละทักษะดังนี้^{๕๖}

๑. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) ประกอบด้วย

- ๑.๑ การกำหนดนโยบาย จุดประสงค์ และขอบข่ายงาน
- ๑.๒ การวิเคราะห์งานของตนและของผู้ใต้บังคับบัญชา
- ๑.๓ มีความรู้เกี่ยวกับหน่วยงานของตนทั้งหมดและรู้ว่าหน่วยงานย่อยสัมพันธ์กันอย่างไร
- ๑.๔ การวินิจฉัยถึงผลกระทบต่อหน่วยงาน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานย่อยหรือตัวบุคคล
- ๑.๕ เข้าใจข้อมูลพื้นฐานที่ตนเองวิพากษ์ วิเคราะห์เป็นอย่างดี
- ๑.๖ รู้จักใช้คำถามอย่างมีเหตุผลและครอบคลุมประเด็นสำคัญ
- ๑.๗ เข้าใจนโยบายการจัดการศึกษาของชาติทุกระดับ
- ๑.๘ การเข้าใจถึงความต้องการงบประมาณ
- ๑.๙ การมีความรู้เรื่องหลักสูตร
- ๑.๑๐ การอำนวยการและให้คำปรึกษา
- ๑.๑๑ การวางแผนการใช้อาคารสถานที่
- ๑.๑๒ การประเมินผลการปฏิบัติงาน

^{๕๖} นพพงษ์ บุญจิตราตุล, **หลักการบริหารการศึกษา**. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ปัทมการพิมพ์, ๒๕๓๒),

๒. ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ (Human Skill) ประกอบด้วย

- ๒.๑ การปรับตัวเองให้เข้ากับบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ
- ๒.๒ การให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามความถนัด
- ๒.๓ การยกย่องให้ความสำคัญแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเท่าเทียมกัน
- ๒.๔ การให้ความเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชาในทุกสถานการณ์
- ๒.๕ การใช้เวลาผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าพบซักถาม
- ๒.๖ การเข้าใจปัญหาของผู้ใต้บังคับบัญชา
- ๒.๗ การแสดงความยินดีและยกย่องผู้ใต้บังคับบัญชา
- ๒.๘ การเป็นผู้นำการอภิปรายที่สามารถจูงใจคน

๓. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) ประกอบด้วย

- ๓.๑ การจัดทำแผนงานหรือโครงการ
- ๓.๒ การจัดทำสถิติหรือแผนภูมิ
- ๓.๓ การทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม
- ๓.๔ การสาธิตการสอน
- ๓.๕ การพูดหรือเขียนคำสั่ง
- ๓.๖ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์มาใช้ในการเรียนการสอน
- ๓.๗ การจัดระบบการเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์
- ๓.๘ การเข้าใจระบบบัญชี
- ๓.๙ การรู้ระเบียบงานสารบรรณ
- ๓.๑๐ การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน

จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการ พอสรุปได้ว่า การที่ผู้บริหารจะสามารถบริหารงานได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น องค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่ง นอกจากความรู้ ความสามารถ ตามหลักการ ทฤษฎีและลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารแล้ว คือ ทักษะการบริหารงาน และสามารถใช้อย่างเหมาะสมตามระดับของผู้บริหาร เพื่อให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้สำเร็จ รวดเร็ว และมีคุณภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยทักษะการบริหารทั้ง ๓ ด้าน ผู้บริหารสามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้

๒.๑.๒ ความหมายของการบริหาร

ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของการบริหารไว้แตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละคน ซึ่งผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างดังนี้

เฮอร์เบิร์ต เอ ไฮม์มอน (Herbert A. Simon) กล่าวถึงการบริหารว่าหมายถึงกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์^{๕๗}

ฮัทชินสัน (Hutchinson) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะหรือความสามารถในการรวมวัตถุและกำลังคนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด^{๕๘}

ฮัทชินสัน (Hutchinson) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะหรือความสามารถในการรวมวัตถุและกำลังคนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด^{๕๙}

คุนทซ์ และดอนเนลล์ (Koontz and Donnell) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น^{๖๐}

เอร์เนสต์ เดล (Ernest Dale) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^{๖๑}

ปีเตอร์ เอฟ ดรucker (Peter F. Drucker) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น ภายในสภาพองค์กรนั้นๆ ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม^{๖๒}

เฟรดเดอริก ดับเบิลยู เทเลอร์ (Frederick W. Taylor) ให้ความหมายไว้ว่า งานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอนาคตที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง^{๖๓}

^{๕๗} Herbert A. Simon, Administrative Behavior, (New York: Macmillan, 1947)

^{๕๘} Hutchinson, Jonh G., **Organization : Theory and Classical Concepts**, (New York :McGraw-Hill, 1967)

^{๕๙} Koontz, Harold & Cyril O' Donnell, Principle Of Management : An Analysis of Managerial Functions, (New York : McGraw-Hill, 1972)

^{๖๐} Koontz, Harold & Cyril O' Donnell, Principle Of Management : An Analysis of Managerial Functions, (New York : McGraw-Hill, 1972)

^{๖๑} Ernest Dale, **Management : Theory and Practice**, (New York : McGraw-Hill, 1973)

^{๖๒} Peter F. Drucker อ้างใน สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช) ๒๕๒๓.

^{๖๓} Frederick W. Taylor, Ibid

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในปี พ.ศ.๒๕๔๙ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเป็นครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์คณะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์

วิธีที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลากว่า ๒๕๐๐ ปีเป็นข้อมูลให้เราศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหาร นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร

การศึกษาพุทธวิธีบริหารในครั้งนี้อธิบายหน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กรมีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากรเป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้สมกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวบรวมกระบวนการแก้ไขปัญหาภายในองค์กร^{๒๔}

สมพงษ์ เกษมสิน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีความเห็นว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของและการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๕}

^{๒๔} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร, พิมพ์พิเศษ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๒๕} สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๓**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๑๔), หน้า ๑๒.

สมพงษ์ เกษมสิน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ กล่าวไว้ว่า คำว่า การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติ ว่า รัฐประศาสนศาสตร์(public administration) และคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ และยังให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลายประการ ดังนี้^{๖๖}

๑. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
๒. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
๓. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
๔. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
๕. การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
๖. การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กล่าวคือ ความร่วมมือ (collectivemind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (group cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (group effort) ที่จะทำให้อบรมบรรลุวัตถุประสงค์
๗. การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
๘. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์
๙. การบริหารไม่มีตัวตน (intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

อนันต์ เกตุวงศ์ ให้ความหมายการบริหาร ว่า เป็นการประสานความพยายามของมนุษย์ (อย่างน้อย ๒ คน) และทรัพยากรต่างๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ^{๖๗}

ไพบุลย์ ช่างเรียน ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๖๘}

ติน ปรัชญพฤทธิ์ มองการบริหารในลักษณะที่เป็นกระบวนการโดยหมายถึงกระบวนการนำเอาการตัดสินใจและนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจหมายถึงเกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ^{๖๙}

^{๖๖} สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๒๓), หน้า ๓๕.

^{๖๗} อนันต์ เกตุวงศ์, **การบริหารการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓) หน้า ๓๒.

^{๖๘} ไพบุลย์ ช่างเรียน, **วัฒนธรรมการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒), หน้า ๔๒

บุญทัน ดอกไธสง ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กรหรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์กร^{๖๐}

ประยูทธ เจริญสวัสดิ์ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึงภาระหน้าที่ของบุคคลใดๆที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นคน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่มหรือหน่วยงานเพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๖๑}

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไทวณะบุตร กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การจัดการหรือการควบคุมกิจการต่างๆ ของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของมูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การบริหารกิจการแพทย์ การบริหารที่ดินรกร้างว่างเปล่า การบริหารการก่อสร้างการบริหารกิจการอุตสาหกรรมและอื่นๆ ที่เป็นงานที่เรียกกันว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (PublicAdministration)^{๖๒}

ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ ๓ ด้านคือ^{๖๓}

๑. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึงภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กร

๒. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ หมายถึงการจัดระเบียบทรัพยากรต่างๆ ในองค์กรและการประสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน

๓. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึงการต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน

วัชร บวรณสิงห์ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง คือ^{๖๔}

^{๖๐}ดิน ปรัชญพฤทธิ, ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๓๔.

^{๖๑}บุญทัน ดอกไธสง, การจัดการองค์กร, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๓๔.

^{๖๒}ประยูทธ เจริญสวัสดิ์, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ) ๒๕๔๐.

^{๖๓}ภาวิดา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไทวณะบุตร, หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒).

^{๖๔}ธงชัย สันติวงษ์, องค์กรและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓).

^{๖๕}วัชร บวรณสิงห์, การบริหารหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓).

๑. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

๒. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓. ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์กันหรือร่วมทำปฏิกิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

สรุปได้ดังนี้ การบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคมของบุคคลตั้งแต่ ๒ ขึ้นไปร่วมกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดโดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรที่มีอยู่ คือ เงิน วัสดุ อุปกรณ์ อย่างเหมาะสม ดังนั้น การบริหารจึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารต้องใช้ “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ในการชักจูงให้คนหันมาช่วยเหลืองานขององค์การเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานให้ได้รับผลสำเร็จตามจุดหมายที่วางไว้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยที่ผู้บริหารต้องเป็นทั้งหัวหน้า ผู้นำและผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ

๒.๑.๓ กระบวนการบริหาร

องรี ฟาโยล เป็นบุคคลแรกที่วิเคราะห์ถึงองค์ประกอบมูลฐานของการจัดการปัจจุบัน เรียกว่ากระบวนการบริหารจัดการ มี ๕ ประการ (POCCC) ดังนี้^{๑๕}

๑. การวางแผน (Planning) คือ การศึกษาข้อมูลในปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคต แล้ววางเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติไว้

๒. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์การออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน การจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่างๆ

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คือ การสั่งให้คนทำงานตามที่มอบหมายงานให้ทำ บังคับบัญชาให้พนักงานทำงานตามภารกิจของหน่วยงาน

๔. การประสานงาน (Coordination) คือ การดูแลควบคุมและอำนวยความสะดวกให้ผู้ทำงานสามารถได้โดยสะดวกเต็มความสามารถ

๕. การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางเอาไว้ ตรวจสอบให้ผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

^{๑๕}Fayol, Henri, **General and industrial management**, (London : Pittman & Sons,1964)

ฟายอล มีความคิดเห็นว่า หลักการในการบริหารหรือการจัดการนั้น ควรมีความยืดหยุ่น และสามารถประยุกต์ใช้ได้กับนักบริหารทุกระดับในองค์กร เรียกว่า หลักการจัดการสากล ๑๔ ข้อ (Fayol 's 14 principle of management) ดังนี้

๑. หลักการแบ่งงานกันทำ (division of work) โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (specialization) ของแต่ละคน

๒. หลักอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (authority and responsibility) โดยให้สอดคล้องกับระดับความรับผิดชอบตามตำแหน่งงานนั้นๆ

๓. หลักระเบียบวินัย (discipline) พนักงานทุกคนต้องยอมรับและเชื่อฟังในกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับที่องค์กรกำหนดขึ้น

๔. หลักเอกภาพในการบังคับบัญชา (unity of command) ในการทำงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนจะต้องรับฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น

๕. หลักทิศทางการทำงานอย่างเดียวกัน (unity of direction) ในการทำงานทุกกลุ่มหรือทุกหน่วยงานในองค์กรควรดำเนินการภายใต้แผนงานและทิศทางการทำงานที่ชัดเจนอย่างเดียวกัน

๖. หลักผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นรองผลประโยชน์ส่วนรวม (subordination of individual interests the general interest) ในการทำงานผลประโยชน์ขององค์กรต้องมาก่อน ผลประโยชน์ส่วนตัวโดยคำนึงถึงความสำเร็จขององค์กรเป็นสำคัญ

๗. หลักการจ่ายค่าตอบแทนการทำงานที่เป็นธรรม (remuneration) พนักงานต้องได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรมเหมาะสมกับสภาพค่าครองชีพและความพอใจสูงสุดของทั้งฝ่ายคนงานและฝ่ายนายจ้าง

๘. หลักการรวมอำนาจ (centralization) หมายถึง การให้มีศูนย์รวมการตัดสินใจและการควบคุมอยู่ที่ส่วนกลาง และให้มีการกระจายอำนาจหน้าที่เหมาะสมสอดคล้องและพอเหมาะกับองค์กรนั้น ๆ

๙. หลักสายการบังคับบัญชา (scalar chain) ควรกำหนดลำดับสายของการบังคับบัญชา แต่ละหน่วยงานในองค์กรให้ชัดเจน ลดหลั่นกันไปตามลำดับ จากระดับสูงสุดลงมาถึงระดับต่ำสุดขององค์กร ไม่คลุมเครือหรือกำกวม

๑๐. หลักของความมีระเบียบ (order) ทุกสิ่งทุกอย่างควรมีระเบียบแบบแผนการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาจากคุณสมบัติที่เหมาะสม

๑๑. หลักความเสมอภาค (equity) หมายถึง ผู้บริหารควรยึดหลักการจัดการบนพื้นฐานของความยุติธรรม ความมีเมตตากรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยทั่วถึงทั้งองค์กรปราศจากการลำเอียง

๑๒. หลักความมั่นคง (stability of tenure of personnel) ฝ่ายบริหารควรสร้างความรู้สึกในเรื่องความมั่นคงในหน้าที่การงานและรักษาพนักงานที่มีคุณภาพไว้กับองค์กร เพื่อลดอัตราการออกจากงานให้น้อยลง

๑๓. หลักความคิดริเริ่ม (initiative) เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขององค์การ๑๔. หลักความสามัคคี (esprit de corps) ส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพนักงานด้วยการทำงานเป็นทีมและมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อให้เกิดเอกภาพทั้งองค์การ

ลูเธอร์ กุลิก และลินดัล เออร์วิก (Luther Gulick and Lyndall Urwick.1937) ได้นำหลักการบริหารจัดการของ ฟาโยลมาปรับปรุงประยุกต์กับการบริหารราชการ ในที่สุดได้คำตอบสั้นๆ คือ POSDCORB ซึ่งหมายถึงกระบวนการบริหาร ๗ ประการ คือ^{๑๖}

๑. P = Planning หมายถึง การวางแผนเป็นการกำหนดโครงการอย่างกว้างๆ ว่าจะทำอะไรบ้าง เพื่ออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร การวางแผนจะต้องทำก่อนการลงมือปฏิบัติ

๒. O = Organizing หมายถึง การจัดการองค์กร กล่าวคือ เป็นการจัดสายงานแบ่งแยกอำนาจการบริหารให้ผู้ปฏิบัติงานทราบบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน เพื่อจะได้ทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

๓. S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้านบุคคล อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีการประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

๔. D = Directing หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการบอกทิศทางการทำงานเสนอแนะวิธีการทำงาน หลังจากที่ได้วิเคราะห์อย่างรอบคอบแล้วว่า ควรจะทำอะไรบ้าง อย่างไร ไปในทิศทางใด

๕. Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน อันได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยและบุคคลในตำแหน่งต่างๆ ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ซึ่งอาจจะต้องใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การสื่อสารการกำหนดระเบียบแผนในการทำงาน เป็นต้น

๖. R = Reporting หมายถึง การรายงาน การทำงานทุกอย่างจะมีการรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปว่าตนเองได้ทำอะไรบ้าง อย่างไร ได้ผลประการใด

๗. B = Budgeting หมายถึง การจัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องเหมาะสมกับกิจกรรมจะเห็นได้ว่า POSDCORB ของกุลิกนี้มีลักษณะซ้ำซ้อนกับ POCCC ของฟาโยลแต่จัดขั้นตอนไว้ละเอียดกว่าจึงได้มีผู้นิยมนำมาใช้และเผยแพร่ในเวลาต่อมาการบริหารเป็นการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีขั้นตอนและเหมาะสมกับหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งกระบวนการบริหารบางตำราเรียกว่า หน้าที่ของการจัดการ ซึ่งมีหลายหน้าที่แตกต่างกันไปตามแนวคิดของนักวิชาการแต่ละคน แต่จะมีหลักการใหญ่ๆ คล้ายคลึงกัน

๒.๑.๔ ความหมายของการบริหารการศึกษา

^{๑๖} Gulick L. and Urwick J., Papers on the Science of Administration, (New York :Institute of Public Administration, 1973)

การบริหารการศึกษา มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษาให้สำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายท่านแตกต่างกันไปดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้

อุทัย ธรรมเตโช (2531 : 40) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้านนับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรมเพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลเพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่^{๗๗}

นพพงษ์ บุญจิตราดุล ได้ให้ความหมายการบริหารการศึกษาว่า หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบ และใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม^{๗๘}

ชาญชัย อาจินสมาจาร ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษาหมายถึงการใช้ อิทธิพล (Influencing) คนกลุ่มหนึ่งก็คือนักเรียน เพื่อให้มีความเจริญงอกงามสู่วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด โดยการใช้กลุ่มคนกลุ่มที่สอง ซึ่งได้แก่ครูในฐานะตัวแทน (Agen) ดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์บรรลุผลสำเร็จ^{๗๙}

สมาน อัสวภูมิ ได้ให้ความหมายการบริหารการศึกษาว่า หมายถึง การควบคุมและการจัดการด้านบริหารโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนงานธุรการ งานที่เกี่ยวกับตัวครูและนักเรียน ตลอดจนบุคลากรอื่น ๆ การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการปฏิบัติตามหลักสูตร การจัดวิธีสอน การบริหารวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และการแนะแนว การบริหารการศึกษาเป็นศาสตร์ที่มีขอบเขตกว้างขวางและสามารถเรียนรู้ได้^{๘๐}

^{๗๗}อุทัย ธรรมเตโช. สอเบเลี่ยนระดับข้าราชการ. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๔๐.

^{๗๘}นพพงษ์ บุญจิตราดุล,หลักการบริหารการศึกษา. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ปัทมการพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๔

^{๗๙}ชาญชัย อาจินสมาจาร. การบริหารการศึกษา. (กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, ๒๕๔๐), หน้า ๓๙.

^{๘๐}สมาน อัสวภูมิ. การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ : แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๙), หน้า ๗.

เยาวยา เดชะคุปต์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึงความพยายามที่จัดดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษาทุกอย่าง ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยให้ผลผลิต คือ ผู้เรียนที่มีคุณภาพในที่สุด^{๔๐}

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาหมายถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับโรงเรียนในด้านต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน โดยผ่านกระบวนการวางแผนและการจัดการ

๒.๑.๔ ความสำคัญของการบริหารการศึกษา

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้คนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การศึกษามีการพัฒนาไปไม่หยุดยั้ง สิ่งที่จะนำมาจัดกระทำ (การจัดการเท่ากับการบริหาร) กับการศึกษาย่อมเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นการบริหารการศึกษาจึงมีความสำคัญเพราะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ และเป็นศาสตร์ที่ได้รับการพัฒนาด้วย ปัจจุบันการบริหารการศึกษาต้องการมาตรฐานของความสามารถบางอย่างมีการฝึกอบรมอาชีพ มีการจัดทำอย่างมีระบบ

การบริหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์สังคม สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่มีการรวมตัวกันเป็นหมู่เหล่า มีการรวมกลุ่มเป็นชุมชนขนาดต่างๆ จากหมู่บ้านเป็นเมือง เป็นประเทศ การที่คนรวมกันเป็นกลุ่มย่อมต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันจะเป็นไปด้วยความราบรื่นและยังเกิดความเจริญก้าวหน้า กลุ่มหรือสังคมจำเป็นต้องมีการจัดระบบและระเบียบต่างๆ ร่วมกันนี้คือสาเหตุที่ก่อให้เกิด สถาบันสังคมและการบริหารขึ้น

สมาน อัสวภูมิ 2542 : 16)การบริหารการศึกษาในปัจจุบันมีความสำคัญและความจำเป็นยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการศึกษานอกจากจะเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนยุ่งยากแล้วยังมีตัวประกอบอื่นๆ อีกมากที่มีผลสะท้อนต่อการบริหารการศึกษา ทำให้เกิดปัญหาต่างๆอยู่เรื่อยๆ ซึ่งผู้บริหารการศึกษาจะต้องเผชิญการแก้ปัญหาเหล่านั้นอยู่ตลอดเวลาในบางประเทศ การบริหารศึกษานับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งไม่น้อยกว่าอาชีพอื่นๆ เช่น แพทย์ วิศวกร เป็นต้น ซึ่งพวกเขาเหล่านี้จะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมมาเป็นเวลาหลายปีจึงจะมีความสามารถในการประกอบอาชีพได้ ผู้บริหารการศึกษาก็เช่นเดียวกัน จำเป็นจะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมมาโดยตรงจึงจะจัดการศึกษาได้ดี คือสามารถที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นช่วงปฏิรูประบบการศึกษา โดยได้พยายามรวบรวมงานที่คล้ายกันไว้หน่วยงานเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานและยังสามารถสร้างข้าราชการมืออาชีพเพิ่มได้อีกด้วย กล่าวคือ ทำให้มีงบประมาณที่จะนำไปพัฒนางาน

^{๔๐}เยาวยา เดชะคุปต์, การบริหารและการนิเทศการศึกษาปฐมวัย,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓

ด้านอื่น ๆ เช่น นำไปใช้ในการจัดหาสื่อ พัฒนาสภาพแวดล้อมโรงเรียน ที่สำคัญสามารถนำไปพัฒนาครู ได้ลดขนาดองค์กรในส่วนกลางได้ งานก็จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น โดยสามารถกระทำได้เบ็ดเสร็จในระดับจังหวัด หรือ ระดับเขตพื้นที่ งานใดที่เอกชนจะช่วยแบ่งเบาได้ต้องเชิญชวนให้เอกชนเข้ามาร่วมรับผิดชอบ งานใดที่ท้องถิ่นทำได้ให้ท้องถิ่นดำเนินการ ส่วนกลางต้องทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนอื่นปฏิบัติ ไม่ใช่ปฏิบัติเสียเอง แต่ส่วนกลางเข้าไปควบคุมกำกับติดตามเรื่องมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา กำหนดนโยบายทิศทางและจุดเน้นในการจัดการศึกษาเป็นระยะ ๆ

๒.๒ พระสังฆาธิการ

คำว่า พระสังฆาธิการ มาจากคำว่า “สังฆะ” และ “อธิการ” เป็นพระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ว่า ภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ หรือ พระภิกษุผู้ ทำงานในคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง จึงหมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์^{๔๒}

จากความหมายข้างต้น พระสังฆาธิการ จึงเป็นพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการโดยกำหนดตำแหน่งพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นไว้ได้แก่ ระดับเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วย เจ้าอาวาส ภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะมีอำนาจเต็มตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคมครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด พระสังฆาธิการจึงเป็นผู้นำพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด ในหมู่บ้านและในชุมชน ในการพัฒนาสังคมไม่ว่าในด้านถาวรวัตถุหรือในด้านจิตใจ โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นสื่อเชื่อมโยง ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนเข้าด้วยกัน เพื่อให้ศาสนาได้มีส่วนในการขัดเกลาจิตใจให้เด็กและเยาวชนรวมทั้งคนในชุมชนหรือสังคมได้ตระหนักถึงความดีงามร่วมกัน

ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ หรือเรียกว่าการปกครองคณะสงฆ์ จัดการและพัฒนาการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึง

^{๔๒} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๕๖.

มีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุสามเณร ดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยให้พระภิกษุ สามเณร มี จริยวัตรตรงตาม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย นับว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลง พระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ สามเณร มีให้ออกนอกพระธรรม วินัยและพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษา จัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและ คฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระ ธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ความสะอาดตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ระบุถึง ความสำคัญของพระสังฆาธิการว่า พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัย พระ สังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาส จึงมีอำนาจ หน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๓}

นอกจากนี้กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ ข้อ ๔ ได้กำหนดว่า พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่
๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส^{๒๔}

ดังนั้นพระสังฆาธิการ จึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในการจรรโลงไว้ซึ่ง พระศาสนาและหลักธรรมคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระสังฆาธิการนอกจากจะเป็นผู้นำใน การปฏิบัติศาสนกิจแล้ว ยังเป็นผู้มีส่วนช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและยัง เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในหมู่พุทธศาสนิกชนเพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่ง

^{๒๓} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการ ศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐).

^{๒๔} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ กฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ มติ เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, มปป)

พระพุทธศาสนาสืบต่อไปการแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) หมวด ๒ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

คุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการ ข้อ ๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามข้อ ๔ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้^{๔๕}

๑. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
๒. มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
๓. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
๔. เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
๕. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบหรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
๖. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
๗. ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ มีดังนี้

๑. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้
 - ๑) มีพรรษาพ้น ๓๐
 - ๒) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ และสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายมหาเถรสมาคมให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของเถรสมาคม
 ๒. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้
 - ๑) มีพรรษา ๒๐ พรรษา
 - ๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือ
 - ๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปีหรือ
 - ๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ
 - ๕) เป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค
- การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเสนอต่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามกฎหมายมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาคจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปีและอาจได้รับการแต่งตั้งอีกก็ได้

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน.

๓. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

- ๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ
- ๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือ
- ๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี
- ๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป

หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

๔. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

- ๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น
- ๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือ
- ๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปีหรือ
- ๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวเสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

๕. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

- ๑) มีพรรษาพ้นจาก ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น
- ๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปีหรือ
- ๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปีหรือ
- ๔) เป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรมหรือเป็นนักธรรมชั้นเอก การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุ ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวเสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

๖. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสที่เป็นพระอารามราษฎร์ต้องมีคุณสมบัติ ตามข้อ ๖

- ๑) มีพรรษาพ้น ๕ พรรษา

๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้นในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของ เจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรอง เจ้าคณะอำเภอ ไม่มีรองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น รวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ให้ เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้งถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสนั้น ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัด เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้งในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติแล้วเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

๗. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

๑) มีพรรษาพัน ๑๐

๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราชสำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก ส่วนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยอีกเฉพาะส่วนหนึ่งดังนี้

๑) มีพรรษาพัน ๑๐

๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาส ชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีตำแหน่งมาต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาส ชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท การแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณา คัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการตามความในวรรคต้น ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุหน้าที่ที่มอบหมายให้ปฏิบัติแล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณา

เสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคมสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามมติมหาเถรสมาคม^{๘๖}

การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

การพ้นจากตำแหน่งพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ มีดังนี้^{๘๗}

ข้อ ๒๖ พระสังฆาธิการย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ เมื่อ

- ๑) มรณภาพ
- ๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- ๓) ลาออก
- ๔) ย้ายออกไปนอกเขตที่ดินมีสำนักอยู่
- ๕) ยกเป็นกิตติมศักดิ์
- ๖) รับตำแหน่งหน้าที่เจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะอื่น
- ๗) ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่
- ๘) ถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่
- ๙) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

๒.๓ เจ้าอาวาส

ภารกิจของเจ้าอาวาส

พระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือ ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานด้านการปกครองตนเอง และ การปกครองวัด ๔ ฐานะ คือ^{๘๘}

๑. มีบทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา
๒. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นผู้แทนวัด
๓. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นพระสังฆาธิการ
๔. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

^{๘๖} อ้างแล้ว.

^{๘๗} อ้างแล้ว.

^{๘๘} พระครูสิริอาภากร อัมภา, “บทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑.

พระสังฆาธิการในฐานะเจ้าอาวาสนอกจากจะมีบทบาทและหน้าที่ใน ๔ สถานะ ข้างต้นแล้ว ยังมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดให้เป็นไปตามความมุ่งหมายและตรงตามวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และกฎมหาเถรสมาคม โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยด้วย

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงการปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธไว้ในหนังสือเรื่องพระพุทธศาสนา ในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธควรกระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ชักช้าไม่ทันการและคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัด แต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริงจากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่าย โยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำรีเอนจิเนียให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราช เป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๓๕^{๔๙}

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ได้ กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ดังนี้^{๕๐}

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
๒. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
๓. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

๑. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
๒. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

^{๔๙} พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) , การปกครองคณะสงฆ์ไทย , (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๖.

^{๕๐} พระวิสุทฐิภักทธาดา (ประสิทธิ์ พุทธิมรฺสี), (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม, ๒๕๓๕) , หน้า ๘๔.

๓. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติดีดีคำสั่ง เจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคมข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๒.๔ การศึกษา

การที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตั้งสังคมสงฆ์ขึ้นมานั้นก็เพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ พระภิกษุทุกรูปที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาจะต้องเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพราะต้องสมาทานศึกษา ประพฤติ ปฏิบัติ ส่วนสิกขาทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสำหรับตน คำว่า สิกขา หมายถึง การศึกษา ส่วนสิกขาบท หมายถึงเรื่องที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ และปฏิบัติตาม พระภิกษุทั้งหลายที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาจึงมีฐานะเป็นนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ยังเป็นพระเสขบุคคล คือบุคคลที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ ฝึกฝน อบรมและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นในอดีตจึงมีประเพณีไทยที่เรียกว่า “บวชเรียน” คือบวชแล้วจะต้องศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองสู่ความเป็นบัณฑิต คือมีปัญญาที่สามารถพึงได้ซึ่งประเพณีการบวชเรียนนี้เป็นสิ่งที่ชาวไทยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเหตุนี้ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรและการให้ความรู้หรือแสงสว่างทางปัญญาแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งที่วัดมีอาจปฏิเสธได้ ซึ่งวัดเองได้ดำเนินการในส่วนนี้มาเป็นระยะเวลานานจนเป็นที่ประจักษ์และยอมรับด้วยดีในหมู่ประชาชนชาวไทย แม้ปัจจุบันบทบาททางด้านการศึกษาของวัดจะมีได้เป็นไปอย่างกว้างขวางเหมือนในอดีตที่ผ่านมา เพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็ตามแต่ถึงกระนั้นวัดยังคงไว้ซึ่งสาระและความสำคัญทางการศึกษาอย่างมั่นคงเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการทางการศึกษาแก่บุคลากรในวัดนั้น^{๕๑}

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริม พระภิกษุสงฆ์ สามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย^{๕๒}

ในปัจจุบันการศึกษาของภิกษุสงฆ์แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ^{๕๓}

๑. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม สนามหลวงแผนกธรรม มีหลักสูตร คือนักธรรมจัดสำหรับพระสงฆ์ สามเณรและธรรมศึกษาจัดสำหรับคฤหัสถ์ สำหรับหลักสูตรนักธรรม

^{๕๑} อ่างแล้ว”

^{๕๒} กรมการศาสนา, คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑.

^{๕๓} กรมการศาสนา, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓ - ๑๔.

แบ่งเป็น นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโทและนักธรรมชั้นเอก ส่วนหลักสูตรธรรมศึกษา แบ่งเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโทและธรรมศึกษาชั้นเอก

๒. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เรียนบาลีไวยากรณ์แล้วเรียนแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทยและแปลภาษาไทยเป็นภาษาบาลี เพราะว่าภาษาบาลี เป็นภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา เหตุที่พระปริยัติธรรมคือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและอื่นๆ บรรจุอยู่ในคัมภีร์ซึ่งเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น แม้จะแปลเป็นภาษาไทยแล้วก็แปลแบบไทยบาลี ประสงค์จะรู้อย่างถูกต้องชัดเจนทั้งภาษาบาลีไม่ได้ ชั้นเรียนแผนกบาลีชั้นกัรรรมเป็นองค์จำกัดสิทธิ โดยแบ่งเป็น ๙ ชั้น คือ บาลีไวยากรณ์ ชั้นประโยค ๑ – ๒ ชั้นประโยค ป.ธ.๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘ และ ๙ ผู้สอบได้ประโยคป.ธ. ๓ ได้รับการแต่งตั้งคือเปรียญคือ ทรงตั้งเป็น “พระมหา” “สามเณรเปรียญ” ชั้นประโยค ๑ - ๒ ได้รับวุฒิบัตร ชั้นประโยค ป.ธ. ๓ – ๘ ได้รับประกาศนียบัตรและพัดยศ ชั้นประโยคป.ธ. ๙ ได้รับปริญญาบัตรและพัดยศ เป็นปริญญาตรีทางศาสนาและถ้าสามารถสอบชั้นประโยค ๙ ได้ในขณะที่เป็นสามเณรทรงพระกรุณาโปรดให้การอุปสมบทเณรรูปนั้น อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เรียกว่า “บวชนาคหลวง” ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยคถ้าอยู่ในสมณเพศได้รับนิยัตย์เท่ากับพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญ

๓. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดหรือธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา โดยกรมการศาสนาให้ การอุปถัมภ์ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อที่ว่าหากพระสงฆ์ สามเณรเหล่านี้มีความประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้ เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐหรือใช้สมัครงานประกอบอาชีพได้

๔. การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ดำเนินการในสองสถาบัน คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันสมควรแก่สมณะการศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติความเป็นมาส่วนมาก มักจะได้รับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมมาเป็นอย่างดีตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อน การศึกษาของสงฆ์ ในสมัยพุทธองค์ยังทรงพระชนมอยู่มี ๒ ประการ คือ^{๕๔}

๑. คันถะธูระ คือ ธูระฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน

๒. วิปัสสนาธูระ คือ ธูระฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วยเรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนคลุมน้อย

^{๕๔} พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๗๗.

กล่าวโดยสรุป การศึกษาเป็นการจัดการศึกษาให้กับพระภิกษุ สามเณรหรือการสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุ รวมทั้งการส่งเสริมทุกทางที่จะทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณรได้มีโอกาสศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาการต่างๆ ทุกๆ วิธี ซึ่งมีตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การศาสนศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับภิกษุสงฆ์สามเณรที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาทั้งในระยะสั้น ระยะยาว เพราะอย่างน้อยที่สุดควรได้เรียนรู้พอเป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ภายหลังจากที่พระภิกษุสามเณรนั้นลาสิกขาไปแล้ว เช่น หลักคิปปิปฏิบัติ เป็นต้น

๒.๕ หลักธรรมสำหรับเจ้าอาวาสในพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎก^{๕๕} ปญจกนิบาตได้กล่าวถึงหลักธรรมสำหรับเจ้าอาวาสไว้ในอาวาสกวรรค หมวดว่าด้วยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส ดังนี้

๑. คุณธรรมสำหรับเจ้าอาวาส

๑. เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยมรรยาท เพียบพร้อมด้วยวัตร
๒. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ
๓. เป็นผู้ประพฤติดีขัดเกลา ยินดีในการหลีกเร้น
๔. เป็นผู้ยินดีในกัลยาณธรรม มีวาจางาม เจรจาถ้อยคำไพเราะ
๕. มีปัญญา ไม่โง่เขลา ไม่เป็นคนเซอะ^{๕๖}

๒. ปิยธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสเป็นที่รัก)

๑. เป็นผู้มืศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจรมีปกติเห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย
๒. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังธรรมทั้งหลายที่มีความงามในเบื้องต้นมีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วนแล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ขึ้นใจ แหว่งตลอดดีด้วยทวิภูฏี
๓. เป็นผู้มืวาจางาม เจรจาถ้อยคำไพเราะอันประกอบด้วยวาจาชาวเมืองที่สละสลวยไม่หยาบคาย ให้ความหมายได้
๔. เป็นผู้ได้ฌาน ๔ อันมีในจิตยิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันตามความปรารถนาได้โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก

^{๕๕} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๑-๒๓๘/๓๗๓-๓๘๓.

^{๕๖} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๑/๓๗๓.

๕. ทำให้แจ้งเจตนิมิตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะ เพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน^{๕๖}

๓. โสภณธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสงดงาม)

๑. เป็นผู้มืศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจรมีปกติ เห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย

๒. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังธรรมทั้งหลายที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วนแล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ชื่นใจ แหว่งตลอดดีด้วยทวิญญู

๓. เป็นผู้มีความงาม เจริญถ้อยคำไพเราะอันประกอบด้วยวาจาชาวเมืองที่สละสลวยไม่หยาบคาย ให้ความหมายได้

๔. เป็นผู้สามารถชี้แจงบุคคลผู้เข้าไปหาให้เห็นชัด ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติเข้าใจให้อาจารย์แก่กล้า ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริงด้วยธรรมกถา

๕. เป็นผู้ได้มาน ๔ อันมีในจิตยิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันตามความปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก^{๕๗}

๒.๕.๔ พหุประการธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุให้มีอุปการะมากแก่อาวาส)

๑. เป็นผู้มืศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจรมีปกติ เห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย

๒. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังธรรมทั้งหลายที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วนแล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ชื่นใจ แหว่งตลอดดีด้วยทวิญญู

๓. ปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ปรักหักพัง

๔. เมื่อภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงหรือภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึงเธอเข้าไปบอกพวกคฤหัสถ์ว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงแล้ว ภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึงแล้ว ขอเชิญพวกท่านทำบุญเถิด นี่เป็นกาลสมัยที่จะทำบุญ”

๕. เป็นผู้ได้มาน ๔ อันมีในจิตยิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันตามความปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก^{๕๘}

^{๕๖} อิง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๒/๓๗๔.

^{๕๗} อิง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๓/๓๗๕.

^{๕๘} อิง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๔/๓๗๖.

๒.๕.๕ อนุกัมปธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุอนุเคราะห์คฤหัสถ์)

๑. ให้คฤหัสถ์สมาทานอิศील (ศีล ๕ ประการ)
๒. ให้คฤหัสถ์ตั้งอยู่ในการเห็นธรรม (อริยสัจ ๔)
๓. เข้าไปหาคฤหัสถ์ผู้เป็นไข้ให้สดิว่า “ท่านทั้งหลายจงตั้งสติไว้ต่อพระรัตนตรัยที่ควรแก่สักการะ” และเมื่อภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงหรือภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึง เธอเข้าไปบอกพวกคฤหัสถ์ว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงแล้ว ภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึงแล้ว ขอเชิญพวกท่านทำบุญเถิด นี่เป็นกาลสมัยที่จะทำบุญ”
๔. ฉันทโณชนะที่พวกคฤหัสถ์นำมาถวาย จะเลวหรือประณีตก็ตามด้วยตนเอง
๕. ไม่ทำศรัทธาไทยให้ตกไป^{๑๐๐}

๒.๕.๖ ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสเหมือนดำรงอยู่ในสวรรค์ (สูตรที่ ๑)

๑. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว ตีเตียนคนที่ควรตีเตียน
๒. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว สรรเสริญคนที่ควรสรรเสริญ
๓. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว ปลุกความไม่เลื่อมใสในฐานะที่ไม่ควรเลื่อมใส
๔. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว ปลุกความเลื่อมใสในฐานะที่ควรเลื่อมใส
๕. ไม่ทำศรัทธาไทยให้ตกไป^{๑๐๑}

๒.๕.๗ ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสเหมือนดำรงอยู่ในสวรรค์ (สูตรที่ ๒)

๑. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว ตีเตียนคนที่ควรตีเตียน
๒. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว สรรเสริญคนที่ควรสรรเสริญ
๓. เป็นผู้ไม่ตระหนี่อาวาส ไม่หวงแหนอาวาส
๔. เป็นผู้ไม่ตระหนี่ตระกูล ไม่หวงแหนตระกูล
๕. ไม่ทำศรัทธาไทยให้ตกไป^{๑๐๒}

๒.๕.๘ ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสเหมือนดำรงอยู่ในสวรรค์ (สูตรที่ ๓)

๑. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว ตีเตียนคนที่ควรตีเตียน
๒. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว สรรเสริญคนที่ควรสรรเสริญ

^{๑๐๐} อิง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๕/๓๗๗.

^{๑๐๑} อิง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๖/๓๗๘.

^{๑๐๒} อิง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๗/๓๗๙.

^{๑๐๓} บุศรา เข้มทอง, “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขตอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๔๒).

๓. เป็นผู้ไม่ตระหนี่อ่าวาส

๔. เป็นผู้ไม่ตระหนี่ตระกูล

๕. เป็นผู้ไม่ตระหนี่ลาภ^{๑๐๓}

กล่าวโดยสรุป หลักธรรมสำหรับเจ้าอาวาสเป็นหลักธรรมที่เจ้าอาวาสต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่พร้อมไปด้วยจริยวัตรอันงดงามในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการวางตนของเจ้าอาวาส หรือการเป็นผู้ปกครองวัดและพระลูกวัด ตลอดจนการเป็นผู้นำชุมชนทั้งในด้านความคิด ศาสนา หรือศาสนพิธีต่างๆ ตามความเชื่อของชุมชนหรือสังคม

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

บุศรา เข้มทอง ได้วิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานธนาคารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นคุณลักษณะของผู้บริหารตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะงาน ระยะเวลาการทำงานและประเภทธนาคาร ในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหาร ด้านบุคลิกภาพ พนักงานที่มีอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี มีความคิดเห็นสูงกว่าพนักงานที่มีอายุไม่เกิน ๓๐ ปี^{๑๐๔}

ปราการ บุตรโยจันโท ได้วิจัยเรื่อง “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย”พบว่า การปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง ๖ งาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการประพฤติตนจะต้องปฏิบัติดีจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้บริหารที่มีคุณธรรมซึ่งส่งผลให้เป็นที่รัก นับถือ ยกย่องศรัทธาของครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน^{๑๐๕}

พระมหากมล โปรงใจ (ขุนศิริโร) ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” พบว่า มีประสิทธิภาพในการบริหารงานคณะสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง แต่พระสงฆ์ส่วนมากมีระดับการปฏิบัติตามหลักและวิธีการในการบริหารจัดการของการบริหารงาน

^{๑๐๓}อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๓๘/๓๘๐.

^{๑๐๔}บุศรา เข้มทอง, “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”,วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๒).

^{๑๐๕}ปราการ บุตรโยจันโท, “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย”,วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๘), หน้า ๖๕.

พระสังฆาธิการอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดอ่อนในการบริหารงานคณะสงฆ์ และจากแบบสอบถามปลายเปิดพบว่าพระสงฆ์ในระดับปกครองขาดความสามัคคีและมีการเล่นพรรคเล่นพวกเพื่อผลประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งสมณศักดิ์^{๑๑๖}

มนัส ภาคภูมิ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารของเจ้าอาวาสทุกรูป มีกระบวนการ "แบบธรรมาธิปไตย" กล่าวคือ เป็นการบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นในลักษณะการปรึกษาหารือโดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งและปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน แบ่งเป็น ๒ ปัจจัย คือ ปัจจัยหลักหรือปัจจัยโดยตรง ประกอบด้วย ความสามารถพิเศษ หรือคุณลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ/ภาวะผู้นำ เช่น ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตนในพระธรรมวินัย และกระบวนการบริหารและการทำงานอย่างเป็นระบบ อาทิ การจัดองค์กรการบริหารบุคลากร การติดตามงาน การบริหารการเงิน เป็นต้น และปัจจัยเสริมคือ ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนได้แก่ สภาพแวดล้อมทำและที่ตั้งบรรยากาศในวัดและการที่วัดมีลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่น เป็นโบราณสถานมีโบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรม และอื่นๆ^{๑๑๗}

ยงยศ ทศนะพยัคฆ์ ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอในภาคใต้ พบว่า^{๑๑๘}

๑. ทักษะการบริหารงานด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านความคิดรวบยอดมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทั้ง ๓ งาน คือ งานศูนย์ข้อมูลสถิติและวางแผน งานศูนย์บริการและประสานงาน และงานศูนย์ติดตามและประเมินผล

๒. ทักษะการบริหารงานด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความคิดรวบยอด มีความสัมพันธ์พหุคูณกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทั้ง ๓ งาน คือ งานศูนย์ข้อมูลสถิติและวางแผนงานศูนย์บริการและประสานงานและงานศูนย์ติดตามและประเมินผล

๓. ทักษะด้านเทคนิค ได้แก่ การนำหลักสูตรไปใช้การสั่งการและการจัดข้อมูลสารสนเทศ

^{๑๑๖}พระมหากมล โปร่งใจ (ชนดิธโร), “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์อำเภอป่าช้างจังหวัดลำพูน”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

^{๑๑๗}มนัส ภาคภูมิ และคณะ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน”, *รายงานการวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐).

^{๑๑๘}ยงยศ ทศนะพยัคฆ์, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอในภาคใต้ของประเทศไทย”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐).

สมศรี รีรานนท์ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้ทักษะทางการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา ๑ พบว่า การใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา มีดังนี้^{๑๑๕}

๑. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (คตินิยม) ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การวางแผนและการพิจารณาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภายใน

๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ การจูงใจ การมอบหมายงาน การทำงานเป็นทีมการจัดระบบการติดต่อสื่อสาร

๓. ทักษะด้านเทคนิค ได้แก่ การนำหลักสูตรไปใช้การสั่งการและการจัดข้อมูลสารสนเทศ

สุพล เครือมะโนรมณ์ ได้วิจัยเรื่อง “การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพนักงานครูเทศบาลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ได้แก่ เมตตา กรุณา และมุทิตา ไปปฏิบัติงานในสถานศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ขณะที่อุเบกขา นั้นถูกนำไปปฏิบัติงานในสถานศึกษาเป็นส่วนน้อย^{๑๑๖}

สรุปได้ว่า การบริหาร คือ การวางแผนและการจัดองค์การให้สามารถดำเนินกิจการต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ที่องค์การนั้นตั้งไว้ การวางแผนยังหมายรวมถึงการจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการและการควบคุมการทำงานเพื่อให้กิจกรรมขององค์การดำเนินไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดและคุ้มค่ากับทรัพยากรที่มีอยู่ โดยอยู่บนพื้นฐานของปัจจัยในการบริหาร (Factor of Management) ในองค์กรเป็นสำคัญ

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหาร

เกศนา พันทาเดช ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์มีทักษะการบริหารงานทั้งหมด ๕ ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นทักษะทางความรู้ความคิดอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการในการพัฒนาทักษะทั้ง ๕ ด้านโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน ซึ่งมีทักษะการบริหารงานโดยรวมและทักษะทางการศึกษาและการสอน และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหารอยู่ในโรงเรียน

^{๑๑๕} สมศรี รีรานนท์, “การศึกษาการใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา ๑”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

^{๑๑๖} สุพล เครือมะโนรมณ์, “การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนคร เชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒).

ที่มีขนาดต่างกันมีทักษะทางความรู้ความคิด และผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีทักษะทางความคิดรวบยอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และผู้บริหารมีบุคลิกภาพต่างกันมีทักษะทางเทคนิคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยผู้บริหารมีความต้องการพัฒนาทักษะทางเทคนิคและทักษะทางการศึกษาและการสอนไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหารอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความต้องการในการพัฒนาทักษะทางความรู้ความคิด ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ทักษะทางการบริหารงานโดยรวม ส่วนผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางความคิดรวบยอด และผู้บริหารที่ได้รับการฝึกอบรมต่างกันมีความต้องการพัฒนาทักษะทางความรู้ความคิดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๑๑๑}

ชาตรี รัตนพิพิธชัย ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนกับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการใช้ทักษะการบริหารงานอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้ความคิด ด้านความคิดรวบยอดด้านเทคนิคและด้านการศึกษาและการสอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ มีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนโดยรวมและเป็นรายด้าน คือ ด้านการเตรียมการ ด้านการดำเนินการ และด้านการรายงาน อยู่ในระดับมาก และการใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง ๕ ด้าน กับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนด้านความคิดรวบยอดและด้านมนุษยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางกับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน และการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนด้านการศึกษาละการสอน ด้านเทคนิค และด้านความรู้ความคิด มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงกับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน^{๑๑๒}

เนาวรัตน์ แก้วสว่าง ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภออัญมณี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีแบบเป็นผู้นำในแต่ละแบบอยู่ในระดับมาก โดยมีความเป็นผู้นำแบบ

^{๑๑๑} เกศนา พันทาเดช, “การศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, **สารนิพนธ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓).

^{๑๑๒} ชาตรี รัตนพิพิธชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนกับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑”, **สารนิพนธ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗).

มีส่วนร่วมมากกว่าแบบอื่น ๆ รองลงมือนี้อีกคือ แบบมุ่งความสำเร็จ แบบบงการและแบบให้การสนับสนุนตามลำดับ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอดุสิต จังหวัดปทุมธานีมีการใช้ทักษะการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีการใช้ทักษะการบริหารแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีการใช้ทักษะทางความคิดรวบยอดมากกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาคือ ทักษะทางความรู้ความคิด ทักษะทางการศึกษาและการสอน ทักษะทางมนุษย์ และทักษะทางเทคนิคตามลำดับแบบความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอำเภอดุสิต จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๑๑๓}

ณรงค์ แยมประดิษฐ์ ได้วิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๗ พบว่า วุฒิการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลถึงทักษะการบริหารงานอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิต่างกันน่าจะมีทักษะการบริหารและมีความต้องการในการพัฒนาทักษะแตกต่างกันประสบการณ์ในการบริหารงานเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะประสบการณ์จะเพิ่มความสุขรอบคอบในการตัดสินใจผู้บริหารที่มีประสบการณ์มาก มีความรอบรู้ในงานมาก ช่วยให้เข้าใจปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น^{๑๑๔}

ณรงค์ จารุปรกรณ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการหลายวิธี โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ๑) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม โดยศึกษาเอกสาร ตำรา คู่มือการปฏิบัติงานเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ ๒) การพัฒนาทักษะของตนเองด้านเทคนิค โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ระดมความคิดเห็นของครูอาจารย์ และจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ๓) การพัฒนาทักษะของตนเองด้านมนุษย โดยการประสานความร่วมมือกับชุมชน บุคลากร ตามความรู้ความสามารถ ๔) การพัฒนาทักษะของตนเองด้านความคิดรวบยอด โดยเปิดโอกาสให้ครูอาจารย์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วิเคราะห์งาน วางแผนการปฏิบัติงานสอดคล้องกับภารกิจได้เหมาะสม^{๑๑๕}

^{๑๑๓} เวนรัตน์ แก้วสว่าง, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอดุสิต จังหวัดปทุมธานี”, *สารนิพนธ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗).

^{๑๑๔} ณรงค์ แยมประดิษฐ์, “ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๖”, *สารนิพนธ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๑), หน้า ๒๘.

^{๑๑๕} ณรงค์ จารุปรกรณ์, “การพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, *สารนิพนธ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖).

มานิตย์ รัตนปัญญา ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเขตการศึกษา ๑ ตามความคิดเห็นของหัวหน้าสถานศึกษาและผู้ช่วยของหัวหน้าสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความต้องการพัฒนาทักษะการบริหารในด้านความรู้ความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านเทคนิควิธีการ อยู่ในระดับมาก หัวหน้าสถานศึกษากับผู้ช่วยหัวหน้าสถานศึกษา มีความต้องการพัฒนาทักษะทางการบริหาร ๓ ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความต้องการพัฒนาทักษะการบริหารด้านความรู้ความสามารถแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน และผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ๑๐ ปี กับผู้บริหารที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป มีความต้องการพัฒนาทักษะการบริหารทั้ง ๓ ด้านไม่แตกต่างกัน^{๑๑๖}

สายทอง โพธิ์น้ำเที่ยง ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร” สังกัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า^{๑๑๗}

๑. ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะการบริหารงานในระดับมากที่สุด คือ ทักษะทางความคิดรวบยอดทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ทักษะการบริหารงานที่อยู่ในระดับมาก คือ ทักษะทางการศึกษาและการสอน ทักษะทางความรู้ความคิด และทักษะทางเทคนิค ตามลำดับ

๒. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการบริหารงานวิชาการทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ การบริหารงานวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผล การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนการบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการด้านการบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ตามลำดับ

๓. ทักษะการบริหารงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

^{๑๑๖}มานิตย์ รัตนปัญญา, “ความต้องการพัฒนาทักษะ : การบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา ๑”, สารนิพนธ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๑).

^{๑๑๗}สายทอง โพธิ์น้ำเที่ยง, “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร” สังกัดกรุงเทพมหานคร”, สารนิพนธ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐).

สมบัติ โขจิตวานิช ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้ทักษะการบริหารงานของหัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่ตามการรับรู้ของตนเองและของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า^{๑๑๔}

๑. การใช้ทักษะการบริหารงานของหัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่ตามการรับรู้ของตนเองและของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ในทักษะ ๓ ด้าน คือ

- ๑) ทักษะด้านเทคนิค(Technical Skill)
- ๒) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill)
- ๓) ทักษะด้านคตินิยม(Conceptual Skill) อยู่ในระดับมาก

๒. เมื่อเปรียบเทียบการใช้ทักษะการบริหารงานของหัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่ ตามการรับรู้ของตนเองกับของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด พบว่า การใช้ทักษะการบริหารงานของหัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่ ทั้ง ๓ ด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุภาพร รัตนน้อย ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า^{๑๑๕}

๑. ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีทักษะการบริหารงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะทางการศึกษาและการสอน ทักษะทางมนุษย ทักษะทางความรู้ความคิด ทักษะทางความคิดรวบยอด และทักษะทางเทคนิค ตามลำดับ

๒. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงานบุคคลตามลำดับ

^{๑๑๔}สมบัติ โขจิตวานิช, “การศึกษาการใช้ทักษะการบริหารงานของหัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่ตามการรับรู้ของตนเองและของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

^{๑๑๕}สุภาพร รัตนน้อย, “ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒”,**วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒).

๓. ทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง ($r = .๘๕๓$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

สรุปได้ว่า ทักษะการบริหาร คือความสามารถเฉพาะที่เกิดจากประสบการณ์ในการทำงานหรือความสามารถพิเศษเฉพาะตัวในการบริหารจัดการที่ชาวนิตยสารของผู้บริหารทักษะจึงเป็นเรื่องความถนัดเฉพาะด้านของผู้บริหาร ในการบริหารจัดการงานต่างๆ ขององค์การให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารนั้น มีหลายด้านเช่น ด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความคิดรวบยอด ด้านความคิดและด้านการสอน ถ้าผู้บริหารสามารถดึงทักษะเหล่านี้มาใช้ได้ทุกด้านก็จะทำให้เป้าหมายที่วางไว้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ทั้งยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานให้ดีขึ้นได้ด้วย

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจ้าอาวาสหรือพระสังฆการ

กรมการศาสนา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนแบ่งเป็น ๒ ปัจจัย คือ ปัจจัยหลัก ประกอบด้วยความสามารถพิเศษหรือคุณลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพภาวะผู้นำ เช่นความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตนในพระธรรมวินัยและกระบวนการบริหารและการทำงานอย่างเป็นระบบ อาทิ การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การติดตามงานการบริหารการเงิน เป็นต้น และปัจจัยเสริม คือ ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนได้แก่สภาพแวดล้อมทำเลที่ตั้งบรรยากาศในวัดและการที่วัดมีลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่นเป็นโบราณสถานมีโบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรมและอื่นๆ^{๑๒๐}

กฤษดา มมตะขบ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕” ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างอำนาจการปกครองวัดในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นไปตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๐๕ นั่นคือเจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ผลการสำรวจทัศนคติของพระสงฆ์ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดเห็นว่าพระสงฆ์ซึ่งโดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจ เห็นว่าโครงสร้างอำนาจเดิมไม่สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เจ้าอาวาสมีอำนาจมากเกินไปควรนำหลักพระธรรมวินัยมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจ ตัดสินปัญหา ควรมีการกระจายอำนาจให้พระสงฆ์ภูมิภาคในขั้นตอนการบริหาร การแต่งตั้งและถอดถอน รัฐควรเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือ

^{๑๒๐} กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆการีว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

สถาบันมากขึ้นและนอกจากนี้ประชาชนควรเข้ามามีอำนาจในระดับที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มีผลดังต่อไปนี้^{๑๒๑}

๑. ปัจจัยด้านอายุ สมณศักดิ์ ตำแหน่งการบริหารและพระราชสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แตกต่างกัน

๒. นิกรายที่แตกต่างกันส่งผลต่อความแตกต่างกันในการตีความเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

๓. ปัจจัยต่างๆ คือ ที่ตั้งของวัด นิกราย สมณศักดิ์ ตำแหน่งทางการบริหารการศึกษาและอายุพรรษากำหนดทัศนคติของพระสงฆ์ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดต่างกัน

เฉลิม อุตกฤษฎ์ ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาพบว่าในเรื่องการพัฒนาวัดพระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การสร้างปรับปรุงที่อยู่อาศัย การคมนาคมภายในวัด ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การสร้างปรับปรุงป่าช้า เมรุเผาศพ แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกสบาย เรื่องการพัฒนาร่มบ้าน พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การปรับปรุงการคมนาคมในหมู่บ้าน ส่วนบทบาทที่มีน้อยที่สุด ได้แก่ การสร้างปรับปรุงห้องสมุด แหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม สถานที่ประกอบกิจกรรมของหมู่บ้านเรื่องการบริหารสังคม พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การสร้างปรับปรุงบริเวณโรงเรียนและจัดหาอุปกรณ์การศึกษา ส่วนบทบาทที่มีน้อยที่สุด ได้แก่ การบริจาคสิ่งของที่ทำให้โรงพยาบาลและการสร้างโรงเรียน เรื่องการพัฒนาการศึกษา พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การอบรมศีลธรรมประชาชน การศึกษาด้านปริยัติธรรม ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การให้การศึกษาด้านสามัญศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร นักเรียนและอบรมพิเศษแก่ผู้ต้องขังของเรือนจำ^{๑๒๒}

เจียบ ไทยยิ่ง ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการบริหารของเจ้าอาวาสทุกรูปมีกระบวนการแบบ “ธรรมธิปไตย ” กล่าวคือเป็นการบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในลักษณะของ

^{๑๒๑} กฤษดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓).

^{๑๒๒} เฉลิม อุตกฤษฎ์, “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑).

การปรึกษาหารือ โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นที่ตั้งและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้เป็นอย่างดี มี ๒ กลุ่มปัจจัย คือ^{๒๓}

๑. กลุ่มปัจจัยเสริม แบ่งย่อยออกเป็น ๓ ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั้นจากการอบรมสั่งสอนและการเลี้ยงดูตั้งแต่เล็กและปัจจัยด้านทำและที่ตั้งของวัด

๒. กลุ่มปัจจัยหลักหรือปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านนี้เกิดจากการเรียนรู้ฝึกฝนและลงมือปฏิบัติของภิกษุศึกษาแต่ละรูป จำแนกได้ ๗ ปัจจัยย่อยคือ

๑) ปัจจัยความชัดเจนในด้านวัตถุประสงค์ พบว่าภิกษุศึกษาทุกรูปมีความชัดเจนในการปฏิบัติงานของตนเองและรู้ทิศทางการดำเนินงานของตนเอง

๒) ปัจจัยด้านความเข้าใจในการทำงาน ทำให้การมอบหมายงานเป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

๓) ปัจจัยด้านการวางแผนและการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ แม้ภิกษุศึกษาเกือบทุกรูปไม่มีระบบการวางแผนที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ทุกรูปก็มีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบโดยอาศัยพระธรรมวินัย

๔) ปัจจัยด้านความสามารถในการใช้คน เจ้าอาวาสทุกรูปที่เป็นภิกษุศึกษา มีหลักและวิธีการใช้คนให้ถูกกับงานได้ทั้งคนและได้ทั้งงาน

๕) ปัจจัยด้านความเป็นผู้นำ เจ้าอาวาสทุกรูปมีภาวะผู้นำสูงมาก ภาวะผู้นำนี้เป็นผลมาจากศรัทธาเลื่อมใส

๖) ปัจจัยด้านความสามารถในการติดตามและการควบคุมงาน คือการใช้หลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา จึงทำงานดำเนินไปตามเป้าหมาย

๗) ปัจจัยการเอาใจใส่ด้านจารีตประเพณี มารยาทและกิจของสงฆ์ เจ้าอาวาสทุกรูปเป็นผู้ที่รักษาภุระเบียบตามพระธรรมวินัยและกฎหมายเคร่งครัดมาก ทุกรูปจึงเป็นพระสุปฏิปันโน ปฏิบัติดี ปฏิบัติงามและปฏิบัติชอบ

ชาญณรงค์ หินเกิด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า”^{๒๔}

^{๒๓} ฉะชัย ไทยยิ่ง, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ภิกษุศึกษา : ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร กองแผนงานกรมการศาสนา, ๒๕๔๑).

^{๒๔} “ชาญณรงค์ หินเกิด,” บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒).

๑. พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ใช้วัดของตนเองเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ปกครองวัดด้วยความเรียบร้อย ปกครองวัดด้วยความเรียบร้อย เผยแผ่พระพุทธศาสนาตามบทบาทหน้าที่ด้วยดี เสมอมา ปรับปรุงสถานที่และบริเวณวัดให้สะอาดและร่มรื่น รวมทั้งให้สาธารณสงเคราะห์ได้ ตามฐานานุรูป

๒. การพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคามทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์พระสังฆาธิการประสบปัญหาสำคัญ ได้แก่ ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ห้องสมุดและหนังสือประกอบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะขาดแคลนบุคลากร งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาเหล่านี้พระสังฆาธิการได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคสมทบและชุมชนช่วยแก้ปัญหา ทำให้การพัฒนาวัดดำเนินมาในระดับหนึ่ง

ทวี ขจรกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด โดยรวมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาบทบาทแต่ละด้านพบว่าบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน เรียงลำดับตามจากค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ ปรากฏดังนี้ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์บทบาทด้านการสาธารณูปโภค บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์และบทบาทด้านการศาสนศึกษา^{๑๒๕}

ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า^{๑๒๖}

๑. เจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ดมีการปฏิบัติศาสนกิจ ๖ ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการปกครอง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์และด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ระดับปานกลาง ได้แก่ การศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์

๒. เจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกแตกต่างกัน มีการปฏิบัติศาสนกิจด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

^{๑๒๕} ทวี ขจรกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๗).

^{๑๒๖} ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์, “การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔).

๓. เจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสแตกต่างกัน คือ ต่ำกว่า ๑๐ ปี และตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป มีการปฏิบัติศาสนกิจโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติศาสนกิจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านการปกครอง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสาธารณูปการ ส่วนด้านการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์และ การสาธารณสงเคราะห์พบว่า มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

๔. ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ดโดย รวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาอุปสรรค ในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการปกครอง การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ส่วนด้านการศาสนศึกษามีปัญหาอุปสรรคอยู่ในระดับมาก

บุญช่วย จันทร์เหาะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่าระดับพฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสและการปฏิบัติงานวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดโดยภาพรวมมีสองด้านคือด้าน กระบวนการวินิจฉัยสั่งการและด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน เมื่อแยกพิจารณาการปฏิบัติงานวัดเป็นรายด้าน พบว่าพฤติกรรมที่ส่งผลมี ๔ ด้าน คือ กระบวนการวินิจฉัยสั่งการการกำหนดเป้าหมายการสั่งการ การควบคุมการปฏิบัติงานและการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและการฝึกอบรม^{๑๒๗}

ปกรณ์ ต้นสกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานและภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง เพื่อประมวลปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการของวัดพัฒนาตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามหลักเกณฑ์และแนวทางในการพิจารณาพัฒนาตัวอย่าง ๓ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านการจัดการปกครองภายในวัด

๒) ด้านอาคารเสนาสนะ

๓) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนผลการวิจัยพบว่า^{๑๒๘}

^{๑๒๗}บุญช่วย จันทร์เหาะ, “พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔).

^{๑๒๘}ปกรณ์ ต้นสกุล, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ, ๒๕๔๖).

๑. สภาพการบริหารงานโดยรวมของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่างอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยพบว่า ด้านอาคารเสนาสนะ มีสภาพการบริหารงานมากกว่าด้านอื่นๆ

๒. ปัญหาการบริหารงานโดยรวมของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยพบว่าด้านการจัดการปกครองภายในวัด มีปัญหาการบริหารงานมากกว่าด้านอื่นๆ

๓. ภาวะผู้นำโดยรวมของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง อยู่ในระดับมากโดยพบว่าความสามารถทำงานเป็นทีมหรือคณะและร่วมทำงานกับพระสังฆาธิการวัดอื่นได้ดี เป็นภาวะผู้นำที่อยู่ระดับปานกลางเพียงข้อเดียว

๔. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่าง มีปัญหามากคือพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ในปัจจุบันปกครองให้มีคุณภาพเป็นไปได้ยาก ขาดงบประมาณในการก่อสร้างและการพัฒนาวัด เจ้าอาวาสต้องช่วยเหลือตนเอง ประชาชนไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้รับ คือ ควรถวายความรู้ และส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเข้าใจทางด้านการบริหารทั่วไป ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาวัดด้านอาคารเสนาสนะเพิ่มขึ้นและสอดคล้องกับเศรษฐกิจปัจจุบัน และควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน ตามลำดับ

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น มีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภออยู่ในระดับมาก โดยพระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะอำเภอและสังฆาธิการกลุ่มเจ้าคณะตำบลมีทัศนะต่อการบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕^{๒๔}

พระครูสังฆรักษ์พิศวีร์ อธิปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับ

^{๒๔} ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการ จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓).

การศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัด แต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน^{๑๑๐}

พระธนดล นาคพิพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษาวุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครองพระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุ สามเณร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ^{๑๑๑}

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวิกุล ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุด ๓ ระดับโดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้านคือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์และด้านการศาสนศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด^{๑๑๒}

^{๑๑๐} พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๑๑} พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๑๑๒} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวิกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘).

พระมหามณเฑียร คล้ายแก้ว ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเทคนิค มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากรองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ด้านความคิดรวบยอดอยู่ในระดับมาก และด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับปานกลาง^{๑๓๓}

พระมหารุ่งสุริยา หอมวัน ได้ศึกษาเรื่องบุคลิกภาพของเจ้าอาวาสที่พึงประสงค์ กรณีศึกษาพระภิกษุ-สามเณรวัดสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาพบว่า พระภิกษุ-สามเณรวัดสระกำแพงใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรในการศึกษามีความคิดเห็นที่คาดหวังต่อบุคลิกภาพของเจ้าอาวาสที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับที่คาดหวังมากที่สุดทั้ง ๗ มิติ ดังนี้คือ ด้านคุณลักษณะภายนอก ด้านมารยาทในทางสังคม ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความรับผิดชอบ ด้านความยุติธรรม ด้านความมีวินัยในตนเอง ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งโดยภาพรวมแล้วมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๓.๓๖^{๑๓๔}

พระมหาเรีงศักดิ์ พิมพัสกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารวัดในทศวรรษหน้า พบว่า ภารกิจ ๖ ด้านคือ การปกครองสงฆ์ด้วยหลักธรรมวินัย การบริหารแบบมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม มีคณะกรรมการพิจารณาพระสงฆ์ที่ทำความผิดวินัย มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งเพื่อความเหมาะสม ปรับปรุงหลักสูตรและกระจายการศึกษารวมทั้งจัดการศึกษาโดยภิกษุสามเณรต้องศึกษาทุกรูป จัดการศึกษาสงเคราะห์แก่เยาวชนและชุมชน มีการปรับปรุงหลักสูตรพัฒนาภิกษุที่ทำหน้าที่ครูสอนโดยรัฐจัดงบประมาณอุดหนุน พระสงฆ์ควรเผยแผ่พุทธศาสนา ทั้งในและต่างประเทศ ควรมีองค์กรการเผยแผ่ พร้อมทั้งภิกษุโดยรัฐให้การสนับสนุนการ ก่อสร้างอาคารต่างๆ ควรอนุรักษ์ศิลปะแบบไทยเป็นสัดส่วนมีแบบแปลน โดยมีคณะกรรมการสงฆ์คอยดูแลส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ในรูปแบบต่างๆ และการมีส่วนร่วมในการจัดอวยมุข^{๑๓๕}

^{๑๓๓} พระมหามณเฑียร คล้ายแก้ว, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, *ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๒).

^{๑๓๔} พระมหาสุริยา หอมวัน, “บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสที่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาพระภิกษุ-สามเณรวัดสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๔).

^{๑๓๕} พระมหาเรีงศักดิ์ พิมพัสกุล, “รูปแบบการบริหารวัดในทศวรรษหน้า”, *สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕).

พระอวยชัย อินทร์เมือง ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขตอำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดมี ๒ ปัจจัย คือปัจจัยภายในวัดและปัจจัยภายนอกวัด

ปัจจัยภายในวัด ได้แก่ ด้านสภาพทางกายภาพ พบว่าวัดในเขตอำเภอเบรบือทั้ง ๕ วัดมีสภาพพื้นที่เหมาะสม คืออยู่ติดกับชุมชน เป็นพื้นที่ราบ ไม่เป็นอุปสรรคในการก่อสร้าง ขนาดพื้นที่มีความเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมภายในวัด มีอาคารเสนาสนะไว้จัดกิจกรรมอย่างเพียงพอ สภาพป่าไม้ที่ร่มรื่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบทุกวัด การคมนาคมสะดวกมีถนนลาดยางและคอนกรีต ระยะเวลาเดินทางจากชุมชนถึงวัดไม่นานนัก

ด้านบุคลิกภาพของผู้นำสงฆ์ วัดในเขตอำเภอเบรบือทั้ง ๕ วัด เป็นผู้ที่ประชาชนเคารพศรัทธา เลื่อมใส มีจริยวัตรที่สำรวม สุขุม เมตตา เหมาะสมต่อการเป็นผู้นำสงฆ์ รู้จักให้อภัยมีความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรม มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาได้ตามความเหมาะสมของสังคมปัจจุบัน

ปัจจัยภายนอกวัด ได้แก่ด้านกิจกรรมบริการชุมชน มีการจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชาวอีสาน กิจกรรมวันสำคัญทางราชการและวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมบรรพชาและอุปสมบทหมู่ภาคฤดูร้อน กิจกรรมรักษาโรค กิจกรรมป้องกันยาเสพติด กิจกรรมการศึกษาและ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนในเขตอำเภอเบรบือทั้ง ๕ วัด ให้ความร่วมมือกับวัดในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีเป็นอย่างดี เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญทางราชการ มีการดูแลอาคารสถานที่ของวัดซึ่งเป็นสมบัติของส่วนรวม มีการส่งบุตรหลานเข้าร่วมบรรพชาและอุปสมบทอยู่เป็นประจำทุกปีมีการรักษาศีลในเทศกาลเข้าพรรษาและชุมชนเข้าร่วมพัฒนาวัดในรูปของคณะกรรมการวัด^{๓๖}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ คือ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งหกด้านให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และตามความมุ่งหมายของมหาเถรสมาคม พระสังฆาธิการจึงเป็นกำลังสำคัญในการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา

๒.๖.๔ งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทักษะ

^{๓๖}พระอวยชัย อินทร์เมือง, "ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขตอำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม", รายงานการค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒).

คัตเลอร์ (Cutler) ได้วิจัยเรื่องการมีและการใช้อำนาจ ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารการศึกษา พบว่า ที่มาของอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาเป็นสิ่งสะท้อนถึงอำนาจที่จะทำให้องค์การบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารสามารถพัฒนาเพื่อให้มีอำนาจด้วยปรัชญาศีลธรรม คุณค่า และทักษะ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารต้องมีการฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ เพื่อให้เป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ

เอ็มซอลลา (Msolla) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินการใช้ทักษะการบริหารงานและความรู้ของผู้บริหารวิทยาลัยในแทนซาเนีย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสำรวจเพื่อศึกษาการใช้ความรู้และทักษะการบริหารงานของผู้บริหารวิทยาลัยในแทนซาเนีย พบว่า การปฏิบัติภาระงานทั้งหมดของผู้บริหารมีปัญหาอยู่ในขั้นต่ำ และภาระงานที่ปฏิบัติทั้งหมดมี ๗ ด้านได้แก่ด้านการเงินและโครงการพึ่งพาตนเอง ด้านการจัดการวัสดุและทรัพยากร ด้านสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านกิจการนักเรียน ด้านการบริหารบุคลากรและด้านการวางแผนและการพัฒนา ซึ่งในการประเมินพบว่า งานที่ปฏิบัติได้ยากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ ด้านการจัดการวัสดุและทรัพยากร ด้านสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ ด้านการเงินและโครงการพึ่งพาตนเอง ด้านบริหารบุคลากร และด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน^{๑๓๓}

ทิลลอสัน (Tillotson. 1996 : 64-A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางมนุษย และทักษะทางความคิดรวบยอด ของนักศึกษาศาขากการบริหารการศึกษาระดับสูงของTexas Association of College and University Student Personal Administrators (TACUSPA)ซึ่งได้ศึกษาทักษะตามทฤษฎีของ แคทซ์ (Katz) ได้แก่ ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางมนุษย และทักษะทางความคิดรวบยอด พบว่า ทักษะที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ ทักษะทางมนุษย ซึ่งประกอบด้วยทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะด้านการจัดองค์การ ทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร ทักษะด้านการอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการทำงาน รองลงมาได้แก่ ทักษะทางความคิดรวบยอด และทักษะทางเทคนิค ตามลำดับ^{๑๓๔}

กล่าวโดยสรุป จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าทักษะการบริหาร คือความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดการทรัพยากรในองค์กรอันได้แก่ คนหรือ

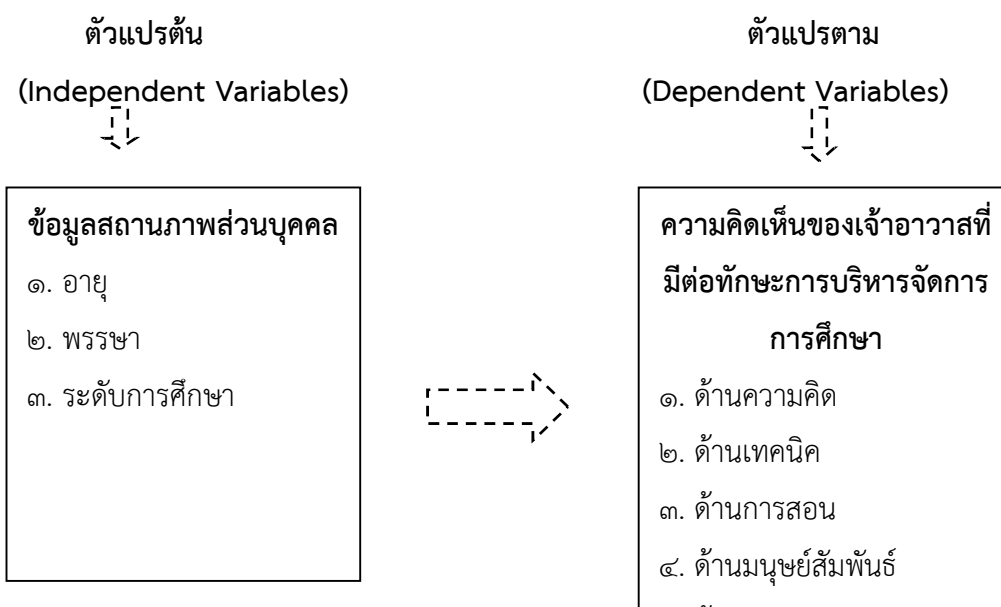
^{๑๓๓} Msolla, Joyce. Jeremian, "Assessing Administrative Skills and Knowledge of Teacher' College Principals in Tanzania," Dissertation Abstracts International, (Available : UMI ;Dissertation , 1995), Abstracts.

^{๑๓๔} Tillotson, Elizabeth Ann, "An Analysis of Technical, Human and Conceptual Skills Among Student Affairs Administrators in Higher Education," **Dissertation Abatracts International**,(Available : UMI ; Dissertation, 1996), Abstracts.

บุคลากร (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

ดังนั้นทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส จึงหมายถึงความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารวัดให้บรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามเจตนารมณ์ของมหาเถรสมาคมและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ซึ่งผู้ศึกษาสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้



แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตรมีลำดับขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

- ๓.๑. รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้การวิจัยเรื่องทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีสาระครอบคลุมครบถ้วน เหมาะสมสำหรับนำไปพัฒนาต่อไป

๓.๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แก่พระเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร ทั้ง ๑๒ อำเภอ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๔๘๐ รูป

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ทั้ง ๑๒ อำเภอ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๔๘๐ รูป และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่ายตามตารางของ เครจซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑๔ รูป แล้วใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้ขนาดของอำเภอเป็นสัดส่วนของจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๕ โดยการสุ่มแบบเจาะจงตามสัดส่วนของขนาดอำเภอซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ที่	อำเภอ	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑	อำเภอเมือง	๖๒	๒๗
๒	อำเภอสากเหล็ก	๒๐	๙
๓	อำเภอวังทรายพูน	๒๗	๑๒
๔	อำเภอโพธิ์ประทับช้าง	๕๐	๒๒
๕	อำเภอตะพานหิน	๕๓	๒๓
๖	อำเภอโพทะเล	๕๖	๒๑
๗	อำเภอบึงนาราง	๓๑	๑๔
๘	อำเภอบางมูลนาก	๔๗	๒๑
๙	อำเภอดงเจริญ	๒๖	๑๑
๑๐	อำเภอสามง่าม	๔๑	๑๘
๑๑	อำเภอทับคล้อ	๔๗	๒๑
๑๒	อำเภอวนชีรบาร์มี	๓๐	๑๓
	รวมทั้งสิ้น	๔๘๐	๒๑๔

ตารางที่ ๑.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๓.๑. แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามกรอบงานของทักษะบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เพื่อใช้เก็บข้อมูล ในการวิจัย มี ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วยคือ สถานภาพส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม

ระดับการศึกษาเปรียญธรรมและระดับการศึกษาสามัญโดยใช้แบบสอบถามชนิดตรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นได้แก่ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ตามแนวความคิดของ แดรกและโรว์ (Drake, & Roe) โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบจำแนกเป็น ๕ ด้าน คือ ๑.ทักษะทางด้านเทคนิค ๒.ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๓.ทักษะด้านความคิดรวบยอด ๔.ทักษะด้านความคิด ๕. ทักษะด้านการสอน

ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรส่วนประเมินค่า (numerical Rating scale)^๑ มี ๕ ระดับ โดยกำหนดความมากน้อยของระดับการปฏิบัติ ดังนี้

๕	หมายถึง	มีทักษะการบริหารจัดการศึกษาในระดับมากที่สุด
๔	หมายถึง	มีทักษะการบริหารจัดการศึกษาในระดับมาก
๓	หมายถึง	มีทักษะการบริหารจัดการศึกษาในระดับปานกลาง
๒	หมายถึง	มีทักษะการบริหารจัดการศึกษาในระดับน้อย
๑	หมายถึง	มีทักษะการบริหารจัดการศึกษาในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อศึกษาข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการศึกษาทักษะบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๓.๓.๒ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษา หลักการ ทฤษฎีทักษะบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒) กำหนดกรอบ แนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือ

๕) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของเครื่องมือ

^๑บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวิริยาสัน, ๒๕๓๕), หน้า ๙๙-๑๐๐.

- ๗) ปรับปรุงแก้ไข
- ๘) จัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์

๓.๓.๓. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (validity) โดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑. พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ	อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการทั่วไป
๒. พระครูสิริภุญรัตน์	อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รักษาการแทนหัวหน้าวิชาหลักสูตรและการสอน
๓. พระครูสิริสุตโสภณ	อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ หน่วยวิทยบริการพิจิตร วัดพฤกษ์วันโชติการาม
๔. พระครูพิพัฒน์สุตคุณ	อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ หน่วยวิทยบริการพิจิตร วัดพฤกษ์วันโชติการาม
๕. ดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา	อาจารย์พิเศษวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามรูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

(IOC)^๒ เมื่อมีบางข้อที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า ๐.๕ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จนได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า ๐.๐๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) ที่คณะสงฆ์อำเภอเมืองนครสวรรค์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๓ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕๙๑

๔. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

๓.๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก พระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานี และขอความเมตตาไปยัง พระราชอุทัยกวี เจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

๒. ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง ทั้งการแจกแบบสอบถามระหว่างวันที่ ๑๙ มกราคม – ๓๐ มกราคม ๒๕๕๖

๓.๕. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

- ๑) นำแบบสอบถามมาตรวจแล้วคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์และถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์
- ๒) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์
- ๓) การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

^๒ พิสนุ พงศ์ศรี, *วิจัยทางการศึกษา*, (พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เทียมฟ้าการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓๘ - ๑๓๙.

^๓ Cronbach, Lee J. *Essentials of psychological testing* (4th ed.). New York: Harper & Row, 1971.:P. 160.

๓.๒) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ในด้านศีล สมาธิ ปัญญา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

๓.๓) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้^๔

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

๓.๔) ทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา โดยใช้สถิติตามลักษณะของตัวแปร คือ การทดสอบที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองตัว และการทดสอบเอฟ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test / One way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามตัวขึ้นไป และเมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

- ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถาม ใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	คือ	ค่าความสอดคล้องของเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหา
	$\sum R$	คือ	ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	คือ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่

R = +๑ เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าแน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหา มีความเหมาะสม

^๔ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด , ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๒.

R = ๐ เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าไม่แน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม

R = -๑ เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าแน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม

- ตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \left[\frac{K}{K-1} \right] \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

k = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S_i^2 = ผลรวมค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ

S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

๒) สถิติพรรณนา ใช้สูตรดังนี้

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	P	คือ	ร้อยละ
	$\bar{X}$	คือ	ค่าเฉลี่ย
	S.D.	คือ	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	N	คือ	ประชากรทั้งหมด

๓) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้สูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ $\bar{X}_1, \bar{X}_2$ คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่ ๑ และ ๒
 S_1^2, S_2^2 คือ ความแปรปรวนของกลุ่มประชากรที่ ๑ และ ๒
 n_1, n_2 คือ จำนวนประชากรที่ ๑ และ ๒

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

เมื่อ F คือ ค่าสถิติในการแจก

แจกแบบเอฟ (F-Distribution)

MS_B คือ ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_W คือ ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑๔ รูป มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ตอนที่ ๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ตอนที่ ๔ ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการใช้เจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

สำหรับผลของการศึกษาในแต่ละส่วน มีสาระสำคัญและเนื้อหาสามารถประมวลทั้งในรูปแบบของตารางและการวิเคราะห์บรรยาย ดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับเจ้าอาวาสที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม อายุ พรรษา การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางเปรียญธรรม และการศึกษาทางโลก รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๒๑๔)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน(คน)	ร้อยละ
๑. อายุ	๒๐ – ๓๕ ปี	๗	๓.๒๗
	๒๖ – ๓๐ ปี	๒๑	๙.๘๑
	๓๑ – ๓๕ ปี	๗๙	๓๖.๙๒
	มากกว่า ๓๕ ปี	๑๐๗	๕๐.๐๐
๒. พรรษา	๕ – ๑๐ พรรษา	๓๓	๑๕.๔๒
	๑๑ – ๒๐ พรรษา	๑๑๖	๕๔.๒๑
	๒๑ – ๓๐ พรรษา	๕๗	๒๖.๖๔
	มากกว่า ๓๐ พรรษา	๘	๓.๗๔
๓.การศึกษาทางธรรม	นักธรรมชั้นตรี	-	-
	นักธรรมชั้นโท	๑	๐.๔๗
	นักธรรมชั้นเอก	๒๑๓	๙๙.๕๓
๔.การศึกษาทางเปรียญธรรม	ไม่ได้เปรียญธรรม	๑๖๓	๗๖.๑๗
	เปรียญธรรม ประโยค ๑ - ๓	๔๐	๑๘.๖๙
	เปรียญธรรม ประโยค ๔ - ๖	๙	๔.๒๑
	เปรียญธรรม ประโยค ๗ - ๙	๒	๐.๙๓
๕.การศึกษาทางโลก	ต่ำกว่าปริญญาตรี	๗๘	๓๖.๔๕
	ปริญญาตรี	๑๐๓	๔๘.๑๓

ปริญญาโท	๓๑	๑๔.๔๙
ปริญญาเอก	๒	๐.๙๓

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุตั้งแต่ ๓๑ – ๓๕ ปี จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๙๒ มีพรรษา ๑๑ – ๒๐ พรรษา จำนวน ๑๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๒๑ มีการศึกษาทางธรรม จบนักธรรมชั้นเอก จำนวน ๒๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๕๓ มีการศึกษาทางเปรียญธรรม ที่ยังไม่ได้เปรียญธรรม จำนวน ๑๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๑๗ และจบการศึกษาทางโลก ปริญญาตรี จำนวน ๑๐๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๑๓

๔.๒ ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ผู้วิจัยได้สรุปความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม

(n = ๒๑๔)

ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ทักษะทางด้านเทคนิค	๓.๙๑	๐.๖๗	มาก
๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	๔.๐๔	๐.๖๙	มาก
๓. ทักษะด้านความคิด	๔.๐๘	๐.๖๘	มาก
๔. ทักษะด้านความคิดรวบยอด	๔.๐๗	๐.๖๗	มาก
๕. ทักษะด้านการสอน	๔.๐๗	๐.๖๗	มาก
รวมทั้งรวม	๔.๐๓	๐.๖๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๓) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีดังต่อไปนี้ ทักษะทางด้านเทคนิค ($\bar{X}$) = ๓.๙๑ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X}$) = ๔.๐๔ ทักษะด้านความคิด ($\bar{X}$) = ๔.๐๘ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ($\bar{X}$) = ๔.๐๗ ทักษะด้านการสอน ($\bar{X}$) = ๔.๐๗

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะทางด้านเทคนิค

(n = ๒๑๔)

ด้านทักษะทักษะทางด้านเทคนิค	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และอุปกรณ์ที่ทันสมัย	๓.๘๘	๐.๗๙	มาก
๒. มีวิธีการ กระบวนการดำเนินการและเทคนิคต่างๆที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๓.๙๙	๐.๘๐	มาก
๓. มีความสามารถในการใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๓.๙๙	๐.๗๐	มาก
๔. มีความสามารถในการสื่อสารสั่งการเป็นอย่างดี	๔.๐๑	๐.๗๓	มาก
๕. มีความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างชำนาญ	๓.๗๑	๐.๙๒	มาก
รวมทั้งหมด	๓.๙๑	๐.๖๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะทางด้านเทคนิคโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๑) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านทักษะทางด้านเทคนิค พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีดังต่อไปนี้ มีความสามารถในการสื่อสารสั่งการเป็นอย่างดี ($\bar{X}$) = ๔.๐๑ มีความสามารถในการใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X}$) = ๓.๙๙ มีวิธีการ กระบวนการดำเนินการและเทคนิคต่างๆที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$) = ๓.๙๙ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ทันสมัย ๓.๘๘ มีความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างชำนาญ ($\bar{X}$) = ๓.๗๑

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

(n = ๒๑๔)

ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๔.๑๒	๐.๗๓	มาก

๒. มีความสามารถในการประสานงานกับผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี	๔.๐๐	๐.๘๐	มาก
๓. ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับนับถือแก่บุคคลอื่นและสังคมโดยทั่วไป	๔.๐๐	๐.๗๙	มาก
๔. มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการบริหารการศึกษาอันจะช่วยเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลอื่น	๔.๐๗	๐.๘๒	มาก
๕. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๔.๐๐	๐.๘๖	มาก
รวมทั้งหมด	๔.๐๔	๐.๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อของด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีดังต่อไปนี้ สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$) = ๔.๑๒ มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการบริหารการศึกษาอันจะช่วยเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลอื่น ($\bar{X}$) = ๔.๐๗ มีความสามารถในการประสานงานกับผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี ($\bar{X}$) = ๔.๐๐ ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับนับถือแก่บุคคลอื่นและสังคมโดยทั่วไป ($\bar{X}$) = ๔.๐๐ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$) = ๔.๐๐

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านความคิด

(n = ๒๑๔)

ด้านทักษะด้านความคิด	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. มีความเข้าใจสภาพและสถานการณ์ของการจัดการศึกษาโดยรวม	๔.๐๗	๐.๗๗	มาก
๒. มีความรู้ความเข้าใจระบบการปฏิบัติงานจัดการศึกษาในวัด	๔.๐๙	๐.๗๗	มาก
๓. มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการบริหารและนโยบายแผนงานของการจัดการศึกษา	๔.๐๙	๐.๗๔	มาก
๔. มีความสามารถในการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน	๔.๐๗	๐.๘๑	มาก

๕. มีความสามารถในการพัฒนาการจัดการศึกษาและบุคลากร ภายในวัดได้อย่างเหมาะสม	๔.๐๕	๐.๗๕	มาก
รวมทั้งหมด	๔.๐๘	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านความคิดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = ๔.๐๘$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านทักษะด้านความคิดพบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีดังต่อไปนี้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการบริหารและนโยบายแผนงานของการจัดการศึกษา($\bar{X}$) = ๔.๐๙ มีความรู้ความเข้าใจระบบการปฏิบัติงานจัดการศึกษาในวัด($\bar{X}$) = ๔.๐๙ มีความเข้าใจสภาพและสถานการณ์ของการจัดการศึกษาโดยรวม($\bar{X}$) = ๔.๐๗ มีความสามารถในการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน($\bar{X}$) = ๔.๐๗ มีความสามารถในการพัฒนาการจัดการศึกษาและบุคลากรภายในวัดได้อย่างเหมาะสม($\bar{X}$) = ๔.๐๕

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด

(n = ๒๑๔)

ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล

๑. นำความรู้ ความคิด สติปัญญาและวิสัยทัศน์มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานในการบริหารจัดการศึกษา	๔.๐๕	๐.๗๗	มาก
๒. ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้ทันสมัยและทันเหตุการณ์	๔.๑๗	๐.๗๖	มาก
๓. วางรูปแบบหรือแบบแผนการจัดระบบงานให้ทันสมัยและทันเหตุการณ์	๔.๐๘	๐.๗๒	มาก
๔. ให้ความหมาย คำจำกัดความและนิยามศัพท์ด้านการ บริหารได้	๓.๙๗	๐.๗๙	มาก
๕. เก็บรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา	๔.๐๙	๐.๗๗	มาก
รวมทั้งหมด	๔.๐๗	๐.๖๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรด้านทักษะด้านความคิดรวบยอดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านทักษะด้านความคิดรวบยอดพบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีดังต่อไปนี้ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้ทันสมัยและทันเหตุการณ์ ($\bar{X}$) = ๔.๑๗ เก็บรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}$) = ๔.๐๙ วางรูปแบบหรือแบบแผนการจัดระบบงานให้ทันสมัยและทันเหตุการณ์ ($\bar{X}$) = ๔.๐๘ นำความรู้ ความคิด สติปัญญาและวิสัยทัศน์มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานในการบริหารจัดการศึกษา ($\bar{X}$) = ๔.๐๕ ให้ความหมาย คำจำกัดความและนิยามศัพท์ด้านการ บริหารได้ ($\bar{X}$) = ๓.๙๗

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านการสอน

(n = ๒๑๔)

ด้านทักษะด้านการสอน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. สอนสอดคล้องกับหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และบาลีได้	๔.๐๕	๐.๗๗	มาก
๒. ส่งเสริมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	๔.๑๗	๐.๗๖	มาก
๓. นำเทคโนโลยี สารสนเทศ มาใช้ในการเรียนการสอน	๔.๐๘	๐.๗๒	มาก
๔. มีความสามารถในการประยุกต์ศาสตร์สมัยใหม่เข้ากับการสอนได้อย่างเหมาะสม	๓.๙๗	๐.๗๙	มาก
๕. กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนของเจ้าอาวาสภายในวัด	๔.๐๙	๐.๗๗	มาก
รวมทั้งหมด	๔.๐๗	๐.๖๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านทักษะด้านการสอนพบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีดังต่อไปนี้ ส่งเสริมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ($\bar{X}$) = ๔.๑๗ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนของเจ้าอาวาสภายในวัด($\bar{X}$) = ๔.๐๙ นำเทคโนโลยี สารสนเทศ มาใช้ในการเรียนการสอน($\bar{X}$) = ๔.๐๘ สอนสอดคล้องกับหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และบาลีได้($\bar{X}$) = ๔.๐๕ มีความสามารถในการประยุกต์ศาสตร์สมัยใหม่เข้ากับการสอนได้อย่างเหมาะสม($\bar{X}$) = ๓.๙๗

๔.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็น ของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปรย่อยของตัวแปรต้น ได้แก่ การจำแนกตามอายุ พรรษา การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางเปรียญธรรม และการศึกษาทางโลก ตามสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑. เจ้าอาวาสที่มีอายุ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร **จำแนกตามอายุ**

(n=๒๑๔)

ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ทักษะทางด้านเทคนิค	ระหว่างกลุ่ม	๒.๗๖๔	๓	.๙๒	๒.๑๑	.๑๐๐
	ภายในกลุ่ม	๙๑.๗๒๙	๒๑๐	.๔๔		
	รวม	๙๔.๔๙๒	๒๑๓			
๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๒๔	๓	.๖๑	๑.๒๗	.๒๘๔
	ภายในกลุ่ม	๑๐๐.๑๖๖	๒๑๐	.๔๘		
	รวม	๑๐๑.๙๙๐	๒๑๓			
๓. ทักษะด้านความคิด	ระหว่างกลุ่ม	๒.๐๕๓	๓	.๖๘	๑.๕๐	.๒๑๖
	ภายในกลุ่ม	๙๕.๘๙๐	๒๑๐	.๔๖		
	รวม	๙๗.๙๔๓	๒๑๓			
๔. ทักษะด้านความคิดรวบยอด	ระหว่างกลุ่ม	๒.๓๘๕	๓	.๗๙	๑.๘๐	.๑๔๙
	ภายในกลุ่ม	๙๒.๙๓๖	๒๑๐	.๔๔		
๕. ทักษะด้านการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๓๘๕	๓	.๗๙	๑.๘๐	.๑๔๙
	ภายในกลุ่ม	๙๒.๙๓๖	๒๑๐	.๔๔		
	รวม	๙๕.๓๒๐	๒๑๓			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๒.๑๓๖	๓	.๗๑	๑.๘๓	.๑๔๓
	ภายในกลุ่ม	๘๑.๖๘๑	๒๑๐	.๓๙		
	รวม	๘๓.๘๑๖	๒๑๓			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า เจ้าอาวาสที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันทุกด้านที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีดังต่อไปนี้ ทักษะทางด้านเทคนิค($\bar{X}$) = ๒.๑๑ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์($\bar{X}$) = ๑.๒๗ ทักษะด้านความคิด($\bar{X}$) = ๑.๕๐ ทักษะด้านความคิดรวบยอด($\bar{X}$) = ๑.๘๐ ทักษะด้านการสอน($\bar{X}$) = ๑.๘๐

สมมติฐานที่ ๒. เจ้าอาวาสที่มีพรรษา ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามพรรษา

(n=๒๑๔)

ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ทักษะทางด้านเทคนิค	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๕๐	๓	๐.๓๘	๐.๘๖	.๕๖๑
	ภายในกลุ่ม	๙๓.๓๔๒	๒๑๐	๐.๔๔		
	รวม	๙๔.๔๙๒	๒๑๓			
๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	๒.๓๒๘	๓	๐.๗๘	๑.๖๔	.๑๘๒
	ภายในกลุ่ม	๙๙.๖๖๒	๒๑๐	๐.๔๗		
	รวม	๑๐๑.๙๙๐	๒๑๓			
๓. ทักษะด้านความคิด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๒๐	๓	๐.๓๔	๐.๗๔	.๕๓๑
	ภายในกลุ่ม	๙๖.๙๒๔	๒๑๐	๐.๔๖		
	รวม	๙๗.๙๔๓	๒๑๓			
๔. ทักษะด้านความคิดรวบยอด	ระหว่างกลุ่ม	๓.๐๑๐	๓	๑.๐๐	๒.๒๘	.๐๘๐
	ภายในกลุ่ม	๙๒.๓๑๑	๒๑๐	๐.๔๔		
	รวม	๙๕.๓๒๐	๒๑๓			
๕. ทักษะด้านการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๓.๐๑๐	๓	๑.๐๐	๒.๒๘	.๐๘๐
	ภายในกลุ่ม	๙๒.๓๑๑	๒๑๐	๐.๔๔		

	รวม	๙๕.๓๒๐	๒๑๓			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๒๗	๓	๐.๖๑	๑.๕๖	.๒๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๑.๙๙๐	๒๑๐	๐.๓๙		
	รวม	๘๓.๘๑๖	๒๑๓			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า เจ้าอาวาสที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันทุกด้านที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีดังต่อไปนี้ ทักษะทางด้านเทคนิค($\bar{X}$) = ๐.๘๖ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์($\bar{X}$) = ๑.๖๔ ทักษะด้านความคิด($\bar{X}$) = ๐.๗๔ ทักษะด้านความคิดรวบยอด($\bar{X}$) = ๒.๒๘ ทักษะด้านการสอน($\bar{X}$) = ๒.๒๘

สมมติฐานที่ ๓ เจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามการศึกษาทางธรรม

(n=๒๑๔)

ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ทักษะทางด้านเทคนิค	ระหว่างกลุ่ม	.๘๔๑	๑	๐.๘๔	๑.๙๐	.๑๖๙
	ภายในกลุ่ม	๙๓.๖๕๑	๒๑๒	๐.๔๔		
	รวม	๙๔.๔๙๒	๒๑๓			
๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๘๕	๑	๑.๐๙	๒.๒๘	.๑๓๓
	ภายในกลุ่ม	๑๐๐.๙๐๕	๒๑๒	๐.๔๘		
	รวม	๑๐๑.๙๙๐	๒๑๓			
๓. ทักษะด้านความคิด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๖๕	๑	๑.๑๖	๒.๕๕	.๑๑๒
	ภายในกลุ่ม	๙๖.๗๗๙	๒๑๒	๐.๔๖		
	รวม	๙๗.๙๔๓	๒๑๓			

๔. ทักษะด้าน ความคิดรวบยอด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๕๒	๑	๑.๑๕	๒.๕๙	.๑๐๙
	ภายในกลุ่ม	๙๔.๑๖๘	๒๑๒	๐.๔๔		
	รวม	๙๕.๓๒๐	๒๑๓			
๕.ทักษะด้านการ สอน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๕๒	๑	๑.๑๕	๒.๕๙	.๑๐๙
	ภายในกลุ่ม	๙๔.๑๖๘	๒๑๒	๐.๔๔		
	รวม	๙๕.๓๒๐	๒๑๓			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๗๕	๑	๑.๐๘	๒.๗๖	.๐๙๘
	ภายในกลุ่ม	๘๒.๗๔๑	๒๑๒	๐.๓๙		
	รวม	๘๓.๘๑๖	๒๑๓			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า เจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันทุกด้านที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีดังต่อไปนี้ ทักษะทางด้านเทคนิค($\bar{X}$) = ๑.๙๐ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์($\bar{X}$) = ๒.๒๘ ทักษะด้านความคิด($\bar{X}$) = ๒.๕๕ ทักษะด้านความคิดรวบยอด($\bar{X}$) = ๒.๕๙ ทักษะด้านการสอน($\bar{X}$) = ๒.๕๙

สมมติฐานที่ ๔ เจ้าอาวาสที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม (n=๒๑๔)

ทักษะการบริหาร จัดการการศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ทักษะทางด้าน เทคนิค	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๕๗	๑.๓๐	.๒๗๗	๓
	ภายในกลุ่ม	๒๑๐	๐.๔๔			๒๑๐
	รวม	๒๑๓				๒๑๓

๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๑๗	๐.๓๕	.๗๘๙	๓
	ภายในกลุ่ม	๒๑๐	๐.๔๘			๒๑๐
	รวม	๒๑๓				๒๑๓
๓. ทักษะด้านความคิด	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๖๑	๑.๓๒	.๒๖๘	๓
	ภายในกลุ่ม	๒๑๐	๐.๔๖			๒๑๐
	รวม	๒๑๓				๒๑๓
๔. ทักษะด้านความคิดรวบยอด	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๖๗	๑.๕๐	.๒๑๖	๓
	ภายในกลุ่ม	๒๑๐	๐.๔๔			๒๑๐
	รวม	๒๑๓				๒๑๓
๕. ทักษะด้านการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๖๗	๑.๕๐	.๒๑๖	๓
	ภายในกลุ่ม	๒๑๐	๐.๔๔			๒๑๐
	รวม	๒๑๓				๒๑๓
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๐๑	๓	๐.๔๗	๑.๑๙	.๓๑๔
	ภายในกลุ่ม	๘๒.๔๑๕	๒๑๐	๐.๓๙		
	รวม	๘๓.๘๑๖	๒๑๓			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า เจ้าอาวาสที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันทุกด้านที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีดังต่อไปนี้ ทักษะทางด้านเทคนิค($\bar{X}$) = .๒๗๗ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์($\bar{X}$) = .๗๘๙ ทักษะด้านความคิด($\bar{X}$) = .๒๖๘ ทักษะด้านความคิดรวบยอด($\bar{X}$) = .๒๑๖ ทักษะด้านการสอน($\bar{X}$) = .๒๑๖

สมมติฐานที่ ๕ เจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามการศึกษาทางโลก

(n=๒๑๔)

ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ทักษะทางด้านเทคนิค	ระหว่างกลุ่ม	๘.๔๒๐	๓	๒.๘๐๓	๖.๘๕**	.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๖.๐๗๓	๒๑๐	.๔๑		
	รวม	๙๔.๔๙๒	๒๑๓			
๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	๙.๗๑๗	๓	๓.๒๔	๗.๓๗**	.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๙๒.๒๗๔	๒๑๐	.๔๔		
	รวม	๑๐๑.๙๙๐	๒๑๓			
๓. ทักษะด้านความคิด	ระหว่างกลุ่ม	๘.๓๔๔	๓	๒.๗๘	๖.๕๒**	.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๙.๖๐๐	๒๑๐	.๔๓		
	รวม	๙๗.๙๔๓	๒๑๓			
๔. ทักษะด้านความคิดรวบยอด	ระหว่างกลุ่ม	๘.๖๘๑	๓	๒.๘๙	๗.๐๑**	.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๖.๖๔๐	๒๑๐	.๔๑		
	รวม	๙๕.๓๒๐	๒๑๓			
๕. ทักษะด้านการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๘.๖๘๑	๓	๒.๘๙	๗.๐๑**	.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๖.๖๔๐	๒๑๐	.๔๑		
	รวม	๙๕.๓๒๐	๒๑๓			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	๘.๕๐๑	๓	๒.๘๓	๗.๙๐**	.๐๐๐
	ภายในกลุ่ม	๘๖.๖๔๐	๒๑๐	.๔๑		
	รวม	๙๕.๓๒๐	๒๑๓			
	ภายในกลุ่ม	๗๕.๓๑๕	๒๑๐	.๓๖		
	รวม	๘๓.๘๑๖	๒๑๓			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า เจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรแตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่โดยภาพรวมของ ด้านทักษะทางด้านเทคนิค ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านทักษะด้านความคิด ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด และด้านทักษะด้านการสอน ซึ่งจำแนกตามการศึกษาทางโลก ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๓ – ๔.๑๘ มีดังต่อไปนี้ ทักษะทางด้านเทคนิค($\bar{X}$) = ๖.๘๕** ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์($\bar{X}$) = ๗.๓๗** ทักษะด้านความคิด($\bar{X}$) = ๖.๕๒** ทักษะด้านความคิดรวบยอด ($\bar{X}$) = ๗.๐๑** ทักษะด้านการสอน($\bar{X}$) = ๗.๐๑**

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) โดยภาพรวมของการศึกษาทางโลก

(n=๒๑๔)

ภาพรวมของการศึกษาทางโลก	$\bar{X}$	ภาพรวมของการศึกษาทางโลก			
		ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๓.๘๒	๔.๑๐	๔.๔๐	๓.๖๘
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๘๒	-	-.๒๘๐**	-.๕๘๔**	.๑๓๖
ปริญญาตรี	๔.๑๐	-	-	-.๓๐๓*	.๔๑๗
ปริญญาโท	๔.๔๐	-	-	-	.๗๒๐
ปริญญาเอก	๓.๖๘	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า เจ้าของาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรีและปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านอื่น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของการศึกษาทางโลก ด้านทักษะทางด้านเทคนิค

(n=๒๑๔)

ด้านทักษะทางด้านเทคนิค	$\bar{X}$	ทักษะทางด้านเทคนิค			
		ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๓.๗๕	๓.๙๒	๔.๓๕	๓.๖๐
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๗๕	-	-.๑๗๐	-.๖๐๙**	.๑๔๖
ปริญญาตรี	๓.๙๒	-	-	-.๔๓๘**	.๓๑๗
ปริญญาโท	๔.๓๕	-	-	-	.๗๕๕
ปริญญาเอก	๓.๖๐	-	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า เจ้าของาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะทางด้านเทคนิคน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตรด้านทักษะทางด้านเทคนิค น้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนด้านอื่น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของการศึกษาทางโลก ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

(n=๒๑๔)

		ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์
--	--	----------------------------

ด้านทักษะ ด้านมนุษยสัมพันธ์	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญา ตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๓.๘๐	๔.๑๓	๔.๓๙	๓.๔๐
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๘๐	-	-.๓๒๔**	-.๕๘๕**	.๔๐๓
ปริญญาตรี	๔.๑๓	-	-	-.๒๖๑	.๗๒๖
ปริญญาโท	๔.๓๙	-	-	-	.๙๘๗*
ปริญญาเอก	๓.๔๐	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า เจ้าของาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์น้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี และวุฒิปริญญาโทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาโท มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตรด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มากกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ ส่วนด้านอื่น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของการศึกษาทางโลก ด้านทักษะด้านความคิด

(n=๒๑๔)

ด้านทักษะ ด้านความคิด	$\bar{X}$	ด้านทักษะด้านความคิด			
		ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๓.๘๖	๔.๑๓	๔.๔๕	๔.๐๐
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๘๖	-	-.๒๗๘**	-.๕๘๙**	-.๑๔๔
ปริญญาตรี	๔.๑๓	-	-	-.๓๑๑*	.๑๓๔
ปริญญาโท	๔.๔๕	-	-	-	.๔๔๕
ปริญญาเอก	๔.๐๐	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า เจ้าของาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์

จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านความคิดน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี และ วุฒิปริญญาโทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ น้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านอื่น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของการศึกษาทางโลก ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด

(n=๒๑๔)

ด้านทักษะด้าน ความคิดรวบยอด	$\bar{X}$	ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด			
		ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๓.๘๔	๔.๑๕	๔.๔๑	๓.๗๐
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๘๔	-	-.๓๑๕**	-.๕๖๘**	.๑๓๘
ปริญญาตรี	๔.๑๕	-	-	-.๒๕๓	.๔๕๓
ปริญญาโท	๔.๔๑	-	-	-	.๗๐๖
ปริญญาเอก	๓.๗๐	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า เจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอดน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี และวุฒิปริญญาโทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนด้านอื่น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) ของการศึกษาทางโลก ด้านทักษะด้านการสอน

(n=๒๑๔)

ด้านทักษะ ด้านการสอน	$\bar{X}$	ด้านทักษะด้านการสอน			
		ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
		๓.๘๔	๔.๑๕	๔.๔๑	๓.๗๐
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๘๔	-	-.๓๑๕**	-.๕๖๘**	.๑๓๘
ปริญญาตรี	๔.๑๕	-	-	-.๒๕๓	.๔๕๓
ปริญญาโท	๔.๔๑	-	-	-	.๗๐๖
ปริญญาเอก	๓.๗๐	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า เจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านการสอนน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี และ วุฒิปริญญาโทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนด้านอื่น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔.๔ ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ในการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๙ จำนวนปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

(n=๒๑๔)

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข	จำนวน / ความถี่
-----------------------------	--------------------

๑. ทักษะทางเทคนิค - เจ้าอาวาสที่มีอายุมากไม่สามารถใช้สื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัยได้ ๔ - เจ้าอาวาสที่มีอายุมากไม่เข้าใจการทำงานในหน้าที่ของตนเอง ๓ - เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ๕ ๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ - เจ้าอาวาสบางรูปพูดจาไม่ค่อยสุภาพเรียบร้อยกับผู้เรียน ๔ - เจ้าอาวาสบางรูปยึดติดในยศ ตำแหน่ง ๗ ๓. ทักษะด้านความคิด - เจ้าอาวาสบางรูปยังไม่เข้าใจการจัดการศึกษา ๕ - เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา ๕ ๔. ทักษะด้านความคิดรวบยอด - เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ทำให้ไม่เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๕ - เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการเปลี่ยนแปลงการทำงานให้ทันสมัย ๔ ๕. ทักษะด้านการสอน - เจ้าอาวาสบางรูปสอนเหมือนเทศนา ทำให้ไม่เข้าใจในการเรียน ๕ - เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการติดตามผลการเรียนการสอน ๔ - เจ้าอาวาสบางรูปสอนโดยเน้นตัวเองเป็นจุดศูนย์กลาง ๒	
---	--

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า เจ้าอาวาสที่อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ของเจ้าอาวาสในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านเทคนิค เจ้าอาวาสบางรูปที่มีอายุมากบวชมานานไม่สามารถใช้สื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการสอนได้ จำนวน ๔ รูป เจ้าอาวาสบางรูปที่มีอายุมากบวชมานานไม่เข้าใจหน้าที่การทำงานของตนเอง จำนวน ๓ รูป และเจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการพัฒนาพระภิกษุ-สามเณรภายในวัดให้เกิดประโยชน์ได้ จำนวน ๕ รูป

ด้านมนุษยสัมพันธ์ เจ้าอาวาสบางรูปพูดจาไม่สุภาพเรียบร้อยเท่าที่ควร จำนวน ๔ รูป เจ้าอาวาสบางรูปยึดติดในยศ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ทำให้มีระเบียบมากในการเข้าพบ จำนวน ๔ รูป

ด้านความคิด เจ้าอาวาสบางรูปไม่เข้าใจการจัดรูปแบบการศึกษา จำนวน ๕ รูปเจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการจัดรูปแบบการศึกษา นึกอยากจะสอนตรงไหนก็สอน ไม่มีแผนการจัดการเรียนการสอน จำนวน ๕ รูป

ด้านความคิดรวบยอด เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ทำให้ไม่เกิดองค์ความรู้ใหม่ จำนวน ๕ รูป เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ทำให้ไม่รู้ทิศทางการศึกษาว่าสังคมเหตุการณ์ปัจจุบันต้องการอะไร จำนวน ๕ รูป

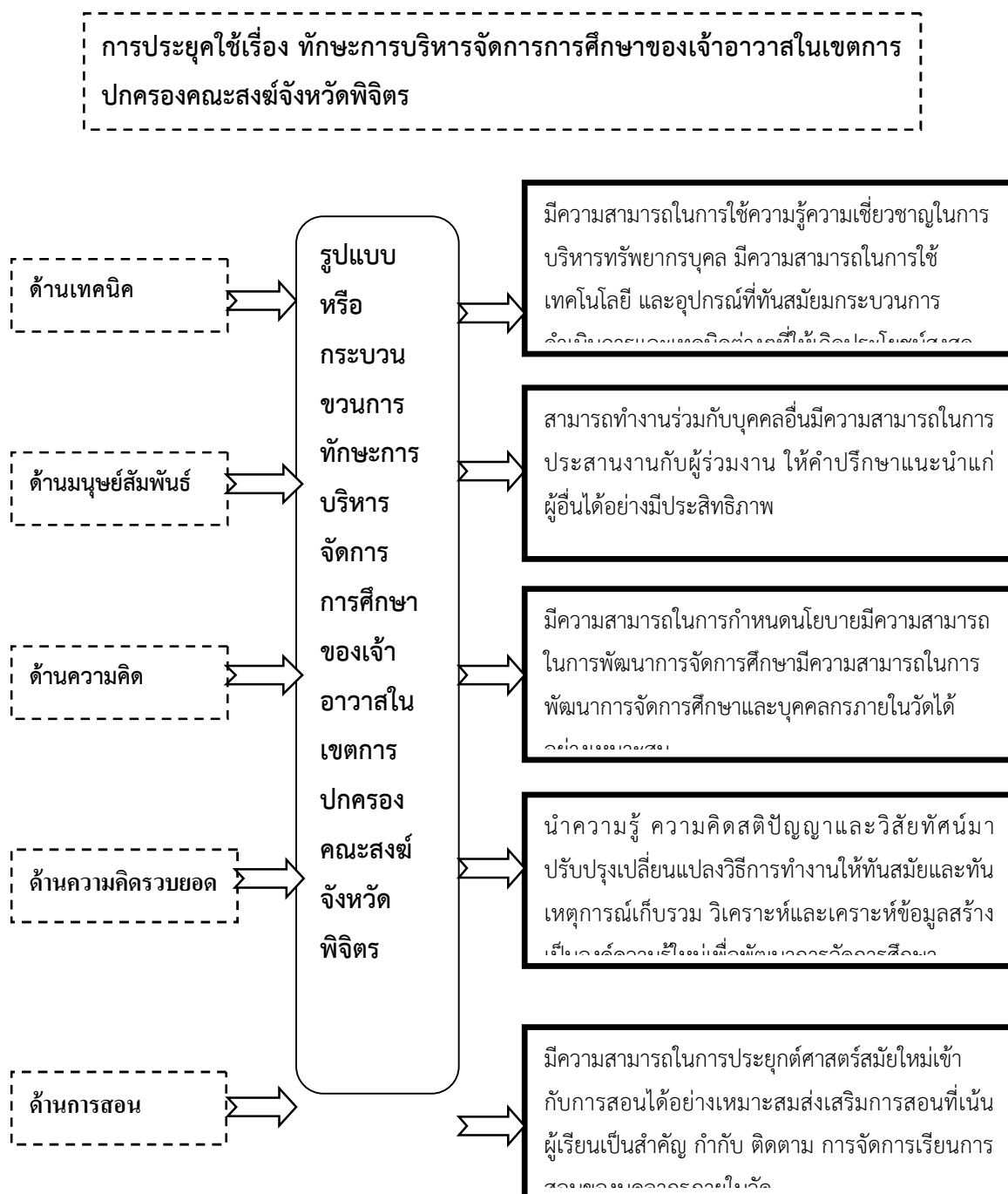
ด้านการสอน เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่ทันสมัย จำนวน ๕ รูป เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการประมวลผลจากการเรียนการสอนทำให้ไม่ทราบว่าที่สอนประสบความสำเร็จหรือไม่ จำนวน ๔ รูป เจ้าอาวาสบางรูปสอนโดยเน้นตัวเองเป็นจุดศูนย์ทำให้ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการเรียน จำนวน ๒ รูป

จากปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรควรคำนึงถึงทักษะการบริหารจัดการการศึกษาทั้ง ๕ ด้านซึ่งได้แก่ ๑. ทักษะทางด้านเทคนิค ๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๓. ทักษะด้านความคิดรวบยอด ๔. ทักษะด้านความคิด และ ๕. ทักษะด้านการสอน นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรล้วนมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิ ประสบการณ์การปฏิบัติงาน รวมไปถึงอุปนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรคาดหวังไว้ก็คือ การได้จัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสิ่งนี้มีอาจเกิดขึ้นได้หากเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรปฏิบัติทั้ง ๕ ด้านซึ่งได้แก่ ๑. ทักษะทางด้านเทคนิค ๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๓. ทักษะด้านความคิดรวบยอด ๔. ทักษะด้านความคิด และ ๕. ทักษะด้านการสอน และขาดการนำไปบูรณาการใช้อย่างจริงจังในการบริหารงาน

ดังนั้น สิ่งที่เหมาะสมที่สุดก็คือ การสนับสนุนและส่งเสริมในการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาทั้ง ๕ ด้านซึ่งได้แก่ ๑. ทักษะทางด้านเทคนิค ๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๓. ทักษะด้านความคิดรวบยอด ๔. ทักษะด้านความคิด และ ๕. ทักษะด้านการสอน ที่กล่าวมานั้นควรให้เกิดขึ้นภายในหน่วยงานแท้จริง เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน ที่อยู่ภายในเขตการปกครองได้ให้เห็นเป็นแบบอย่าง และคอยกระตุ้นบุคลากรให้มีการพัฒนาการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา เมื่อเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรเกิดความรู้และเข้าใจในการบริหารงาน ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร



แนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาต่อไป

แผนภูมิที่ ๔.๑ สรุปแผนงานการนำทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

จากแผนภาพที่ ๔.๑ พบว่า การที่ได้นำทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรทั้ง ๕ ด้านได้แก่ ด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความคิด ด้านความคิดรวบยอด และด้านการสอน เพื่อเพิ่มระดับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ให้ได้รับการยอมรับและเข้าใจจากหน่วยงานอื่นมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงจุดยืนที่ชัดเจนในทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร สามารถยึดถือได้ว่า การแนะนำความรู้ความเข้าใจในงานด้านต่างๆ ให้กับเจ้าอาวาส คือ กิจธุระอันดับหนึ่ง ผลที่ตามมานั้นย่อมบรรลุผลตามที่ได้วางแผนไว้เพื่อที่จะได้นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารงานทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรน ซึ่งจะเป็นการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้นสิ่งที่เหมาะสมที่สุดก็คือ การสนับสนุนและส่งเสริมในการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาทั้ง ๕ ด้านซึ่งได้แก่ ๑. ทักษะทางด้านเทคนิค ๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๓. ทักษะด้านความคิดรวบยอด ๔. ทักษะด้านความคิด และ ๕. ทักษะด้านการสอน ที่กล่าวมานั้นควรให้เกิดขึ้นภายในหน่วยงานแท้จริง เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน ที่อยู่ภายในเขตการปกครองได้ให้เห็นเป็นแบบอย่าง และคอยกระตุ้นบุคลากรให้มีการพัฒนาการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา เมื่อเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรเกิดความรู้และเข้าใจในการบริหารงาน ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เป็นการศึกษาเฉพาะเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๑๔ คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูล ที่ได้รวบรวมมา สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ (Percentage) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) สำหรับหาค่าระดับความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับวัดการกระจายของข้อมูลใช้การทดสอบค่าที (t – test), Independent Groups, One – Way ANOVA ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนสำหรับเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference LSD) จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ในการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยจะสรุปตามลำดับ ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุตั้งแต่ ๓๑ – ๓๕ ปี จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๙๒ มีพรรษา ๑๑ – ๒๐ พรรษา จำนวน ๑๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๒๑ มีการศึกษาทางธรรม จบนักธรรมชั้นเอก จำนวน ๒๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๕๓ มีการศึกษาทางเปรียญธรรม ที่ยังไม่ได้เปรียญธรรม จำนวน ๑๖๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๑๗ และจบการศึกษาทางโลก ปริญญาตรี จำนวน ๑๐๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๑๓

๕.๑.๒ ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ผลการวิจัย พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๑) ด้านทักษะทางด้านเทคนิคผลการวิจัย พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร **ด้านทักษะทางด้านเทคนิค**โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๑$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านทักษะทางด้านเทคนิค พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร **ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อของด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) ด้านทักษะด้านความคิด พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร **ด้านทักษะด้านความคิด** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๘$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านทักษะด้านความคิดพบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร **ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด**โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕) ด้านทักษะด้านการสอน พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร **ด้านทักษะด้านการสอน** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านทักษะด้านการสอน พบว่า เจ้าอาวาสมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็น ของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปรย่อยของตัวแปรต้น ได้แก่ การจำแนกตามอายุ พรรษา การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางเปรียญธรรม และการศึกษาทางโลก ตามสมมติฐาน ดังนี้

อายุ จากการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ในภาพรวม พบว่า เจ้าอาวาสที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันทุกด้านที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

พรรษา จากการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันทุกด้านที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

การศึกษาทางธรรม จากการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจ้า

อาวาสที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันทุกด้านที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

การศึกษาเปรียญธรรม จากการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันทุกด้านที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

การศึกษาทางโลก จากการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการใช้คุณธรรมด้านสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่โดยภาพรวมของ ด้านทักษะทางด้านเทคนิค ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านทักษะด้านความคิด ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด และด้านทักษะด้านการสอน ซึ่งจำแนกตามการศึกษาทางโลก ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ดังนี้

ภาพรวมของการศึกษาทางโลก พบว่า เจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรีและปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านอื่นมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ด้านทักษะทางด้านเทคนิค พบว่า เจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะทางด้านเทคนิคน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครอง

ด้านทักษะด้านความคิด พบว่า เจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านความคิดน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี และวุฒิปริญญาโทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ น้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านอื่น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด พบว่า เจ้าของอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอดน้อยกว่าเจ้าอาวาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี และวุฒิปริญญาโทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนด้านอื่น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ด้านทักษะด้านการสอน พบว่า เจ้าของาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าของาสในเขตปกครองคณะ สงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะด้านการสอนน้อยกว่าเจ้าของาสที่จบการศึกษาทางโลก วุฒิปริญญาตรี และวุฒิปริญญาโทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนด้านอื่น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการ การศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางเปรียญธรรม และการศึกษาทางโลก การทดสอบสมมติฐาน โดยตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ตัวแปรต้น	ผลการทดสอบ	
	การใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาส	
ปัจจัยส่วนบุคคล	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
๑. อายุ	-	✓
๒. พรรษา	-	✓
๓. การศึกษาทางธรรม	-	✓
๔. การศึกษาทางเปรียญธรรม	-	✓
๕. การศึกษาทางโลก	✓	-

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ในด้าน เทคนิค มนุษย์สัมพันธ์ ความคิดรวบยอด ความคิด และด้านการสอน

ผลการวิจัย พบว่า เจ้าอาวาสที่อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขกับการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ของเจ้าอาวาสในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านเทคนิค เจ้าอาวาสบางรูปที่มีอายุมากบวชมานานไม่สามารถใช้สื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการสอนได้ จำนวน ๔ คน เจ้าอาวาสบางรูปที่มีอายุมากบวชมานานไม่เข้าใจหน้าที่การทำงานของตัวตนเอง จำนวน ๓ คน และเจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการพัฒนาพระภิกษุสามเณรพยายในวัดให้เกิดประโยชน์ได้ จำนวน ๕ คน

ด้านมนุษย์สัมพันธ์ เจ้าอาวาสบางรูปพูดจาไม่สุภาพเรียบร้อยเท่าที่ควร จำนวน ๔ รูป เจ้าอาวาสบางรูปยึดติดในยศ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ทำให้มีระเบียบมากในการเข้าพบ จำนวน ๔ รูป

ด้านความคิด เจ้าอาวาสบางรูปไม่เข้าใจการจัดรูปแบบการศึกษา จำนวน ๕ รูป เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการจัดรูปแบบการศึกษา นึกอยากจะสอนตรงไหนก็สอน ไม่มีแผนการจัดการเรียนการสอน จำนวน ๕ คน

ด้านความคิดรวบยอด เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ทำให้ไม่เกิดองค์ความรู้ใหม่ จำนวน ๕ คน เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ทำให้ไม่รู้ทิศทางการศึกษาว่าสังคมเหตุการณ์ปัจจุบันต้องการอะไร จำนวน ๕ รูป

ด้านการสอน เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่ทันสมัย จำนวน ๕ รูป เจ้าอาวาสบางรูปไม่มีการประมวลผลจากการเรียนการสอนทำให้ไม่ทราบว่าที่สอนประสบความสำเร็จหรือไม่ จำนวน ๔ รูป เจ้าอาวาสบางรูปสอนโดยเน้นตัวเองเป็นจุดศูนย์ทำให้ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการเรียน จำนวน ๒ รูป

จากปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรควรคำนึงถึงทักษะการบริหารจัดการการศึกษาทั้ง ๕ ด้านซึ่งได้แก่ ๑. ทักษะทางด้านเทคนิค ๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๓. ทักษะด้านความคิดรวบยอด ๔. ทักษะด้านความคิด และ ๕. ทักษะด้านการสอน นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรล้วนมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิ ประสบการณ์การปฏิบัติงาน รวมไปถึงอุปนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรคาดหวังไว้ก็คือ การได้จัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสิ่งนี้มีอาจเกิดขึ้นได้หากเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรปฏิบัติทั้ง ๕ ด้านซึ่งได้แก่ ๑. ทักษะทางด้านเทคนิค ๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๓. ทักษะด้านความคิดรวบยอด ๔. ทักษะด้านความคิด และ ๕. ทักษะด้านการสอน และขาดการนำไปบูรณาการใช้อย่างจริงจังในการบริหารงาน

ดังนั้น สิ่งที่เหมาะสมที่สุดก็คือ การสนับสนุนและส่งเสริมในการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาทั้ง ๕ ด้านซึ่งได้แก่ ๑. ทักษะทางด้านเทคนิค ๒. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ๓. ทักษะด้านความคิดรวบยอด ๔. ทักษะด้านความคิด และ ๕. ทักษะด้านการสอน ที่กล่าวมานั้นควรให้เกิดขึ้นภายในหน่วยงานแท้จริง เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน ที่อยู่ภายในเขตการปกครองได้ให้เห็นเป็นแบบอย่าง และคอยกระตุ้นบุคลากรให้มีการพัฒนาการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา เมื่อเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรเกิดความรู้และเข้าใจในการบริหารงาน ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

จากผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน อันเนื่องมาจากหลักทักษะการบริหารจัดการการศึกษา เป็นหลักในการบริหารงานผู้ที่ศึกษาทักษะการบริหารจัดการดีแล้ว จะทำให้เกิดความเข้าใจในการบริหารงานได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ **ชาตรี รัตนพิพิชัย** ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนกับการประกันคุณภาพภายในของในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการใช้ทักษะการบริหารงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ **เนาวรัตน์ แก้วสว่าง** ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานีผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความเป็นผู้นำในแต่ละแบบอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๑) ด้านทักษะทางด้านเทคนิค จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะทางด้านเทคนิค โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเจ้าในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีความเข้าใจต่อการใช้ทักษะทางด้านเทคนิค ในด้านการให้ความรู้ศิลปวิชาการในด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **เดรก และ โรว์ (Drake; & Roe)** ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับทักษะของ**โรเบิร์ต แอล แคทซ์ (Robert L.Katz)** ให้ความหมายของคำว่าทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) ไว้ว่า เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการมีความรู้ที่เชี่ยวชาญ และมีความชำนาญในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งมีความคล่องแคล่วในการใช้เครื่องมือ และเทคนิควิธีในการทำกิจกรรม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ปรการ บุตรโยจินโท** ได้วิจัยเรื่อง “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย” พบว่า การปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง ๖ งาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **เกศนา พันทาเดช** ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกำแพงนครเวียงจันทร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกำแพงนครเวียงจันทร์มีทักษะการ

บริหารงานทั้งหมด ๕ ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นทักษะทางความรู้ความคิดอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการในการพัฒนาทักษะทั้ง ๕ ด้านโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **เนาวรัตน์ แก้วสว่าง** ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอดุสิต จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความเป็นผู้นำในแต่ละแบบอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **สุภาพร รัตนน้อย** ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะทางการศึกษาและการสอน ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ทักษะทางความรู้ความคิด ทักษะทางความคิดรวบยอด และทักษะทางเทคนิค ตามลำดับ

๒) ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเจ้าในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในด้านการให้ความรู้ความร่วมมือนี้อย่างมีประสิทธิภาพกับบุคคลทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **เดรก และ โรว์ (Drake; & Roe)** ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับทักษะของ **โรเบิร์ต แอล แคทซ์ (Robert L.Katz)** ให้ความหมายของคำว่าทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) ไว้ว่า เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารทำงานกับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสร้างพลังแห่งความร่วมมือของทีมงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ปรางกร บุตรโยชน์** ได้วิจัยเรื่อง “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย” พบว่า การปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง ๖ งาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **เกศนา พันทาเดช** ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกำแพงนครเวียงจันทร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกำแพงนครเวียงจันทร์มีทักษะการบริหารงานทั้งหมด ๕ ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นทักษะทางความรู้ความคิดอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการในการพัฒนาทักษะทั้ง ๕ ด้านโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **เนาวรัตน์ แก้วสว่าง** ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอดุสิต จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความเป็นผู้นำในแต่ละแบบอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **สุภาพร รัตนน้อย** ได้

ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะทางการศึกษาและการสอน ทักษะทางมนุษย ทักษะทางความรู้ความคิด ทักษะทางความคิดรวบยอด และทักษะทางเทคนิค ตามลำดับ

๓) ด้านทักษะด้านความคิด จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะทางด้านความคิด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเจ้าในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีความรู้ ความคิด และมีวิสัยทัศน์การมองไกลในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **เดรก และ โรว์ (Drake; & Roe)** ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับทักษะของ **โรเบิร์ต แอล แคทซ์ (Robert L.Katz)** ให้ความหมายของคำว่าทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skills) ไว้ว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ความคิด มีสติปัญญา และมีวิสัยทัศน์ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ปรากฏ บุตรโยชน์โต** ได้วิจัยเรื่อง “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย” พบว่า การปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง ๖ งาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **เกศนา พันทาเดช** ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกำแพงนครเวียงจันทร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกำแพงนครเวียงจันทร์มีทักษะการบริหารงานทั้งหมด ๕ ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นทักษะทางความรู้ความคิดอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการในการพัฒนาทักษะทั้ง ๕ ด้านโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **เนาวรัตน์ แก้วสว่าง** ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความเป็นผู้นำในแต่ละแบบอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **สุภาพร รัตนน้อย** ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะทางการศึกษาและการสอน ทักษะทางมนุษย ทักษะทางความรู้ความคิด ทักษะทางความคิดรวบยอด และทักษะทางเทคนิค ตามลำดับ

๔) ด้านทักษะด้านความคิดรวบยอด จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะทางด้านความคิดรวบยอด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละ

รายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเจ้าในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีความสามารถที่จะประสานกระบวนการสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **เดรก และ โรว์ (Drake; & Roe)** ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับทักษะของ**โรเบิร์ต แอล แคทซ์ (Robert L.Katz)** ให้ความหมายของคำว่าทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) ไว้ว่า เป็นความสามารถที่จะประสานสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน และสามารถที่จะมองเห็นองค์การในภาพรวม ซึ่งผู้บริหารจำเป็นจะต้องรู้ถึงการพึ่งพาอาศัยกันของส่วนต่างๆ หรือหน้าที่ต่างๆ ขององค์การและเข้าใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งจะมีผลกระทบถึงส่วนอื่นอย่างไรบ้าง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ปรากฏการ บุตรโยจันโท** ได้วิจัยเรื่อง “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย” พบว่า การปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง ๖ งาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **เกศนา พันทาเดช** ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์มีทักษะการบริหารงานทั้งหมด ๕ ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นทักษะทางความรู้ความคิดอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการในการพัฒนาทักษะทั้ง ๕ ด้านโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **เนาวรัตน์ แก้วสว่าง** ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความเป็นผู้นำในแต่ละแบบอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **สุภาพร รัตนน้อย** ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะทางการศึกษาและการสอน ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ทักษะทางความรู้ความคิด ทักษะทางความคิดรวบยอด และทักษะทางเทคนิค ตามลำดับ

๕) ด้านทักษะด้านการสอน จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ด้านทักษะทางด้านความคิดรวบยอด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเจ้าในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เป็นผู้ที่มีความเหมาะสมสำหรับเจ้าอาวาสหรือผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **เดรก และ โรว์ (Drake; & Roe)** ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับทักษะของ**โรเบิร์ต แอล แคทซ์ (Robert L.Katz)** ให้ความหมายของคำว่าทักษะด้านการศึกษาและการสอน (Educational and Instructional Skills) ไว้ว่า เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษา ซึ่งจะต้อง

มีความรู้ความเข้าใจการสอนและการเรียน จะต้องเป็นผู้มีภูมิรู้ และเป็นนักวิชาการที่ดี และยังสามารถสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ปราการ บุตรโยจันโท** ได้วิจัยเรื่อง “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย” พบว่า การปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง ๖ งาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสามารถสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **เกศนา พันทาเดช** ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกำแพงนครเวียงจันทร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกำแพงนครเวียงจันทร์มีทักษะการบริหารงานทั้งหมด ๕ ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นทักษะทางความรู้ความคิดอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการในการพัฒนาทักษะทั้ง ๕ ด้านโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสามารถสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **เนาวรัตน์ แก้วสว่าง** ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความเป็นผู้นำในแต่ละแบบอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสามารถสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **สุภาพร รัตนน้อย** ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะทางการศึกษาและการสอน ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ทักษะทางความรู้ความคิด ทักษะทางความคิดรวบยอด และทักษะทางเทคนิค ตามลำดับ

๕.๒.๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาทางธรรม และการศึกษาทางเปรียญธรรม และการศึกษาทางโลก พบว่าเจ้าอาวาสที่มีอายุ พรรษา การศึกษาทางธรรม และการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านการศึกษาทางโลก พบว่าเจ้าอาวาสที่มีการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการ

การศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร แตกต่างกันในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาแต่ละส่วนอภิปรายดังนี้

อายุ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการถามความคิดเห็นเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีความรู้ทางเปรียญธรรมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ส่งผลต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ซึ่งเจ้าอาวาสมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **บุศรา เข้มทอง** ได้วิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานธนาคารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นคุณลักษณะของผู้บริหาร ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะงาน ระยะเวลาการทำงานและประเภทธนาคาร ในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระธนดล นาคพิพัฒน์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

พรรษา ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการถามความคิดเห็นเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ไม่ได้เจาะจงช่วงพรรษาของพระแต่ละรูป จึงไม่ส่งผลต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ซึ่งเจ้าอาวาสมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระธนดล นาคพิพัฒน์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณา

เป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพระราชาคณะการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์ศวีร์ อธิปญโญ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพระราชา ระดับการศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน

การศึกษาทางธรรม ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการถามความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ไม่ได้เจาะจงเล็งดูวุฒิการศึกษาทางธรรมและความรู้ในช่วงเดียวกัน จึงไม่ส่งผลต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ซึ่งเจ้าอาวาสมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระชนดล นาคพิพัฒน์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพระราชาคณะการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

การศึกษาทางเปรียญธรรม ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการถามความคิดเห็น

ของเห็นเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีความรู้ทางเปรียญธรรมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ส่งผลต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ซึ่งเจ้าอาวาสมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระธนดล นาคพิพัฒน์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษาวุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพรรษา ระดับการศึกษาสามัญ การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดต่างก็มีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน

การศึกษาทางโลก ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรแตกต่างกัน เนื่องจากการถามความคิดเห็นเจ้าอาวาสต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีความรู้ทางโลกหรือทางสามัญแตกต่างกัน จึงส่งผลต่อการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา ซึ่งเจ้าอาวาสมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระธนดล นาคพิพัฒน์** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก

ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพระภิกษุสามเณร การศึกษาทางธรรม วุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และยังไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิปญโญ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่ามีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีที่มีจำนวนพระภิกษุสามเณร การศึกษาทางเปรียญธรรม ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสังกัดวัดแต่ละขนาดแตกต่างกันมีบทบาทต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีไม่แตกต่างกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ตั้งเกณฑ์สำหรับผู้ที่จะเข้ารับตำแหน่งเจ้าอาวาสอย่างน้อยควรที่จะจบการศึกษาการประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ปบ.ส.)

๒. ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสที่ยังไม่จบปริญญาตรีเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (มจร)

๓. เจ้าอาวาสควรมีการกระตุ้นบุคลากรให้มีการพัฒนาการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา เมื่อเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรเกิดความรู้และเข้าใจในการบริหารงาน ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

๔. ทักษะการบริหารงาน ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรมีความสำคัญในการ บริหารงาน ทั้ง ๕ ด้าน ในแต่ละด้าน ควรดำเนินการให้เหมาะสมตามภารกิจ โดยเฉพาะทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรจำเป็นต้องใช้ เพื่อให้การบริหารงานประสบ ผลสำเร็จ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและเป็นการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมแรงร่วมใจใน การปฏิบัติงาน

๕. ควรนำผลการวิจัย ไปเป็นแนวทางในการประชุม สัมมนา อบรม เพื่อพัฒนาทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ให้มีความสามารถในการใช้ทักษะการบริหารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๖.เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร มีทักษะในการบริหารงานในแต่ละด้านต่างกัน เพราะฉะนั้นเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จะต้องรู้จักเลือกใช้ทักษะแต่ละด้านโดยอาศัยผลการวิจัยเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกใช้ทักษะนั้น ๆ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

๑. ในทักษะการบริหารจัดการศึกษา เจ้าอาวาสควรมีการกระตุ้นบุคลากรให้มีการพัฒนาการใช้ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา เมื่อเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรเกิดความรู้และเข้าใจในการบริหารงาน ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

๒. ในทักษะการบริหารจัดการศึกษา เจ้าอาวาสควรให้ความสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ในองค์กรทุกระดับ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมไทย

๓. ในทักษะการบริหารจัดการศึกษา เจ้าอาวาสควรมีความสม่ำเสมอภาคในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่เลือกปฏิบัติกับผู้ใต้บังคับบัญชา

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในภาคส่วนต่างๆ แล้วนำผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานว่ามาน้อยเพียงใดนำมาปรับปรุงใช้งานได้

๒. ควรมีการศึกษารูปแบบทักษะการบริหารจัดการศึกษาในเชิงลึกที่เหมาะสมกับผู้ผู้นำในสังคมเป็นการต่อยอดในความเจริญงอกงามทางการศึกษาที่ยั่งยืน

๓. ควรที่จะส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อศึกษาวิจัยทักษะการบริหารจัดการศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานในสถานศึกษา

๔. ควรที่จะมีการเพิ่มเครื่องมือในการทำวิจัยให้มากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เช่น การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับทักษะการบริหารจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย – บาลี

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา. หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร :
เอ พี กราฟิคดีไซน์, ๒๕๓๙.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ กฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ มติ เกี่ยวกับการ
ปกครองคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, มปป
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการ
ศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กรมการศาสนา. คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙.

กรมการศาสนา. คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กรมการศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์.
กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๔๓.

กรมการศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์,
กรุงเทพมหานคร กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.

กรมการศาสนา. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง
ชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กองพุทธศาสนสถาน, กรมการศาสนา. ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การ
ศาสนา, ๒๕๔๒.

คณินันต์ จันทรบุตร. **การเคลื่อนไหวของยูวสงฆ์ไทย** รุ่นแรก พ.ศ.๒๕๓๗-๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘.

ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์. **คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร: กองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑.

ดิน ปรัชญพฤทธิ. **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหารการศึกษาการจัดการองค์การสมัยใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ . กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๙.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล, **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวิริยาสาน, ๒๕๓๕.

บุญทัน ดอกไธสง. **การจัดองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

บุญร่วม เทียมจันทร์. **เจ้าอาวาส เจ้าพนักงาน ใครกำหนด?** กรุงเทพมหานคร : สามดีพริ้นติ้งอีคิวไ่มันท์, ๒๕๔๖.

ประเวศ วะสี. **พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคมหลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๔๕.

ประยูทธ เจริญสวัสดิ์. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : กรมพลศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐.

พรนิภา ลิมปพะยอม. **“การพัฒนาคุณภาพครูภายใต้วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร”**. วารสารข้าราชการครู. ๒๕๔๒.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **พระสงฆ์กับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**. พิมพ์พิเศษ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒,

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ประยุตโต). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี). **“การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน” ในธรรมปริทัศน์** ๔๖ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระวิสุทธิกัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง. “การนำ พระสงฆ์ (วัด) มาเป็นหลักในการแก้ปัญหาทางสังคมจิตวิทยาของ
เยาวชนไทยในยุคโลกาภิวัตน์”ในหลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๓๘.

พิชัย ผกาทอง. **พระสงฆ์กับภาวะผู้นำ.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาบรรณาคาร, มปป.

พิสนุ ฟองศรี” **วิจัยทางการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เทียมผำการพิมพ์, ๒๕๔๙.

ไพบูลย์ ช่างเรียน. **วัฒนธรรมการบริหาร.** กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒.

พิน ดอกบัว. **วัดและพระสงฆ์ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทบูรพาสาส์น, ๒๕๕๐.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไตรณะบุตร. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร
: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทนาน
มีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

วัชร บวรสิงห์. **การบริหารหลักสูตร.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.

สมเด็จพระธีรญาณมุนี. “**คุณวัด**”. วารสารใบลาน ๕” เมษายน - พฤษภาคม, ๒๕๒๘.

สมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๒๓.

สมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกษมสุวรรณ, ๒๕๑๔.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ. **การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการประชุม
พระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การ
ศาสนา, ๒๕๔๗.

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวิทยาคา.** กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

สุนทร สุภูตะโยธิน. **คู่มือสมณศักดิ์ สำหรับผู้บริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : กรังปรีซ์
อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๔๐.

อนันต์ เกตุวงศ์. **การบริหารการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓.

อุทัย ธรรมเตโช. **หลักการบริหารงานบุคคล.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พีระพัชร, ๒๕๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

กฤษดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตาม
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

- เกศนา พันทาเดช, “การศึกษาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓.
- เฉลิม อุตกฤษฎ์, “การศึกษาบทบาทพระภิกษุในการพัฒนาชุมชน”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.
- เฉียบ ไทยยิ่ง, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน กรณีศึกษา : ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.
- ชาญณรงค์ หินเกิด, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.
- ชาติรี รัตนพิพิชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนกับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑”. **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗.
- ณรงค์ จารุปรกรณ์, “การพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖.
- ณรงค์ แยมประดิษฐ์, “ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๖”. **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๑.
- ถวิล หนูสง, “ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอเกี่ยวกับทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ศึกษานิเทศก์อำเภอ”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์. ๒๕๓๐
- ทวี ขจรกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๗.
- ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์, การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสจังหวัดร้อยเอ็ด, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖.
- เนาวรัตน์ แก้วสว่าง, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี”. **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗.

บุญช่วย จันทร์เหาะ, “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔.

บุญช่วย จันทร์เหาะ, พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗.

บุศรา เข้มทอง, “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๔๒.

ปรกรณ์ ต้นสกุล, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง”.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ, ๒๕๔๖.

ปราการ บุตรโยจันโท, “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๘.

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์, “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการ จังหวัดขอนแก่น ”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.

พระครูสังฆรักษ์พิศวีร์ ธีรปัญญา, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระครูสิริอาภากร อำภา, “บทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

พระธนดล นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สิ้นทวิกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘.

พระมหากมล โปรงใจ (ขุนต๊ะโร), “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

- พระมหามณเฑียร คล้ายแก้ว, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๒.
- พระมหาเรีงศักดิ์ พิมพ์สกุล, “รูปแบบการบริหารวัดในทศวรรษหน้า”. **สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕.
- พระมหาสุริยา หอมวัน, บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสที่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาพระภิกษุสามเณรวัดสระกำแพงใหญ่ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ, **สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๔.
- พระมหาอนุศักดิ์ จันทราลักษณ์, ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดมหาสารคาม, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖.
- พระอวยชัย อินศรีเมือง, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม”. **รายงานการค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒.
- ภุชงค์ ขำนาญกิจ, “ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่บริหารการศึกษาระดับจังหวัดและระดับอำเภอเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, ๒๕๓๗.
- มนัส ภาคภูมิ และคณะ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
- มานิตย์ รัตนปัญญา, “ความต้องการพัฒนาทักษะ : การบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา ๑”. **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.
- ยงยศ ทศนุพยัคฆ์, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอในภาคใต้ของประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๐.
- สมบัติ โฆษิตวานิช, “การศึกษาการใช้ทักษะการบริหารของหัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่ตามการรับรู้ของตนเองและของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- สมศรี วีรานนท์, “การศึกษาการใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา ๑”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สมศักดิ์ ด้านเดชา, “ทักษะการบริหารงานและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๔.

สายทอง โพธิ์น้ำเที่ยง, “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร”. **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐.

สุพล เครือมะโนรมณ์, “การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาล นคร เชียง ใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

สุภาพร รัตนน้อย, “ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒”. **สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Cronbach, Lee J. Essentials of psychological testing (4 th ed.). New York: Harper & Row, 1971.:P. 160.

Ernest Dale, Management : Theory and Practice, (New York : McGraw-Hill,1973)

Fayol, Henri, General and industrial management, (London : Pittman & Sons,1964)

Frederick W. Taylor, Ibid

Gulick L. and Urwick J., Papers on the Science of Administration, (New York : Institute of Public Administration, 1973)

Harris, Ben M, Supervisory Behavior in Education. Engle wood Cliffs, (New Jersey : Prentice – Hill 1963)

Herbert A. Simon, Administrative Behavior, (New york: Macmillian, 1947)

Hutchinson, Jonh G., Organization : Theory and Classical Concepts, (New York :McGraw-Hill, 1967)

Ivancevich, John M. and etc., Management : Quality and Competitiveness, (BurrRidge : Irwin Irwin, 1994)

- Katz, Robert L, Skills of an Effective Administration, (Harvard Business Review 33, 1995), (January-February)
- Koontz, Harold; & Wehrich, Heinz, Essentials of Management, (New York : McGraw-Hill, 1990)
- Koontz, Harold & Cyril O' Donnell, Principle Of Management : An Analysis of Managerial Functions, (New York : McGraw-Hill, 1972)
- Mann, Floyd C. Toward and Understanding of the Leadership Role in Formal Organization. San Francisco : Chandler Publishing, 1965.
- Msolla, Joyce. Jeremian, "Assessing Administrative Skills and Knowledge of Teacher' College Principals in Tanzania," Dissertation Abstracts International, (Available : UMI ; Dissertation , 1995), Abstracts.
- Peter F. Drucker อังใน สมพงศ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.
- Ricky W. Griffin, Management, (Boston, Massachusetts : Houghton Mifflin Co, 1984)
- Sitterly, Connie, The Woman Manager : How to Develop Essential Skills for Success, London : Kogan Page, ๑๙๙๓
- Tillotson, Elizabeth Ann, "An Analysis of Technical, Human and Conceptual Skills Among Student Affairs Administrators in Higher Education," Dissertation Abstracts International, (Available : UMI ; Dissertation, 1996), Abstracts.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการทั่วไป
๒. พระครูสิริปฏิริโกศล อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รักษาการแทนหัวหน้าวิชาหลักสูตรและการสอน
๓. พระครูสิริสุตโสภณ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ห้องเรียนจังหวัดพิจิตร
๔. พระพิพัฒน์สุตคุณ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ห้องเรียนจังหวัดพิจิตร
๕. ดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)



คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อการวิจัย

เรื่อง

ทักษะการบริหารจัดการการศึกษา

ของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕		
ข้อ ๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๔	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๕	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๖	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๗	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๘	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๙	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๐	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๓	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๔	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๕	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๖	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๗	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๘	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๙	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๐	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘๐	ใช้ได้

Mr. Pichan (try out) for
Anand

ข้อ ๒๑	๑	๑	๑	๐	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๓	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๔	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๕	๑	๑	๑	๐	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

พระปลัดภานุมาส นนทรุกุโ (นนทรักษ์)

สาขา วิชาการบริหารการศึกษา รุ่น ๑

รหัส ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๔

ภาคผนวก ค

ตารางสรุปค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ตารางสรุปค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ข้อ		Mean	Std. Deviation	Cases
๑	ทักษะแนวคิด๑	๓.๕๓๓๓	.๗๓๐๓	๓๐
๒	ทักษะแนวคิด๒	๓.๔๓๓๓	.๘๑๗๒	๓๐
๓	ทักษะแนวคิด๓	๓.๔๓๓๓	.๗๗๓๙	๓๐
๔	ทักษะแนวคิด๔	๓.๓๐๐๐	.๗๙๔๔	๓๐
๕	ทักษะแนวคิด๕	๓.๔๖๖๗	.๘๑๙๓	๓๐
๖	มนุษย์สัมพันธ์๖	๓.๑๓๓๓	.๗๓๐๓	๓๐
๗	มนุษย์สัมพันธ์๗	๓.๔๐๐๐	๑.๑๐๑๗	๓๐
๘	มนุษย์สัมพันธ์๘	๓.๒๖๖๗	.๖๓๙๗	๓๐
๙	มนุษย์สัมพันธ์๙	๓.๕๓๓๓	๑.๐๔๑๗	๓๐
๑๐	มนุษย์สัมพันธ์๑๐	๓.๗๖๖๗	.๙๓๕๓	๓๐
๑๑	ทักษะความคิด๑๑	๓.๔๖๖๗	.๗๗๖๑	๓๐
๑๒	ทักษะความคิด๑๒	๓.๖๐๐๐	.๖๗๔๗	๓๐
๑๓	ทักษะความคิด๑๓	๓.๖๖๖๗	.๖๖๐๙	๓๐
๑๔	ทักษะความคิด๑๔	๓.๙๐๐๐	.๗๕๘๙	๓๐
๑๕	ทักษะความคิด๑๕	๓.๖๓๓๓	.๖๖๘๗	๓๐
๑๖	ความคิดรวบยอด๑๖	๓.๕๐๐๐	.๗๗๖๘	๓๐
๑๗	ความคิดรวบยอด๑๗	๓.๕๐๐๐	.๗๓๑๑	๓๐
๑๘	ความคิดรวบยอด๑๘	๓.๔๖๖๗	.๗๗๖๑	๓๐
๑๙	ความคิดรวบยอด๑๙	๓.๓๖๖๗	.๗๖๔๙	๓๐
๒๐	ความคิดรวบยอด๒๐	๓.๗๐๐๐	๑.๑๔๙๒	๓๐
๒๑	ทักษะการสอน๒๑	๓.๕๐๐๐	.๗๗๖๘	๓๐
๒๒	ทักษะการสอน๒๒	๓.๕๐๐๐	.๗๓๑๑	๓๐
๒๓	ทักษะการสอน๒๓	๓.๔๖๖๗	.๗๗๖๑	๓๐
๒๔	ทักษะการสอน๒๔	๓.๓๖๖๗	.๗๖๔๙	๓๐

๒๕	ทักษะการสอน๒๕	๓.๗๐๐๐	๑.๑๔๙๒	๓๐
----	---------------	--------	--------	----

Reliability Coefficients

N of Cases = ๓๐.๐

N of Items = ๒๕

Alpha = .๙๔๒๙

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย



แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เรื่อง ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรโดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ซึ่งผลจากข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ จะใช้ในการค้นคว้าวิจัยตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความร่วมมือจากพระสังฆการีในการตอบแบบสอบถามนี้ทุกข้อตามความเป็นจริง

ทั้งนี้คำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับและการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการศึกษาภาพรวมไม่ได้ศึกษาเป็นรายเฉพาะบุคคล

พระปลัดมานูมาส นนทรุกุโ (นันทรักษ์)
 นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริงหรือเติมคำในช่องว่างให้ตรงตามความเป็นจริงในปัจจุบันของทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

(๑) อายุ

☐ ๒๐ – ๒๕ ปี

☐ ๒๖ – ๓๐ ปี

☐ ๓๑ – ๓๕ ปี

☐ มากกว่า ๓๕ ปี

(๒) พรรษา

☐ ๕ – ๑๐ พรรษา

☐ ๑๑ – ๒๐ พรรษา

☐ ๒๑ – ๓๐ พรรษา

☐ มากกว่า ๓๐ พรรษา

(๓) ระดับการศึกษา

๓.๑ การศึกษาทางธรรม

☐ นักธรรมชั้นตรี

☐ นักธรรมชั้นโท

☐ นักธรรมชั้นเอก

๓.๒ การศึกษาเปรียญธรรม

☐ ไม่มีเปรียญธรรม

☐ เปรียญธรรมประโยค ๑-๓

☐ เปรียญธรรมประโยค ๔-๖

☐ เปรียญธรรมประโยค ๗-๙

๓.๓ การศึกษาทางโลก

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท

☐ ปริญญาเอก

ตอนที่ ๒ : ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามระดับการพิจารณา ดังนี้

ข้อ	ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
ทักษะทางด้านเทคนิค						
๑.	มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และอุปกรณ์ที่ทันสมัย					

ข้อ	ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๒.	มีวิธีการ กระบวนการดำเนินการและเทคนิคต่างๆที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
๓.	มีความสามารถในการใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
๔.	มีความสามารถในการสื่อสารสั่งการเป็นอย่างดี					
๕.	มีความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างชำนาญ					
ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์						
๑.	สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
๒.	มีความสามารถในการประสานงานกับผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี					
๓.	ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับนับถือแก่บุคคลอื่นและสังคมโดยทั่วไป					
๔.	มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการบริหารการศึกษาอันจะช่วยเหลือเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลอื่น					
๕.	ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
ทักษะด้านความคิด						
๑.	มีความเข้าใจสภาพและสถานการณ์ของการจัดการศึกษาโดยรวม					
๒.	มีความรู้ความเข้าใจระบบการปฏิบัติงานจัดการศึกษาในวัด					
๓.	มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการบริหารและนโยบายแผนงานของการจัดการศึกษา					
๔.	มีความสามารถในการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน					
๕.	มีความสามารถในการพัฒนาการจัดการศึกษาและบุคลากรภายในวัดได้อย่างเหมาะสม					

ข้อ	ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
ทักษะด้านความคิดรวบยอด						
๑.	นำความรู้ ความคิด สติปัญญาและวิสัยทัศน์มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานในการบริหารจัดการศึกษา					
๒.	ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้ทันสมัยและทันเหตุการณ์					
๓.	วางรูปแบบหรือแบบแผนการจัดระบบงานให้ทันสมัยและทันเหตุการณ์					
๔.	ให้ความหมาย คำจำกัดความและนิยามศัพท์ด้านการบริหารได้					
๕.	เก็บรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา					
ทักษะด้านการสอน						
๑.	สอนสอดคล้องกับหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลีได้					
๒.	ส่งเสริมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
๓.	นำเทคโนโลยี สารสนเทศ มาใช้ในการเรียนการสอน					
๔.	มีความสามารถในการประยุกต์ศาสตร์สมัยใหม่เข้ากับการสอนได้อย่างเหมาะสม					
๕.	กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนของบุคลากรภายในวัด					

ตอนที่ ๓ : แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะปัญหาอุปสรรคและข้อคิดเห็นอื่นๆ เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ โปรดให้คำแนะนำในทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรในด้านต่างๆ ดังนี้.

คำชี้แจง: โปรดกรอกข้อความตามความคิดเห็นของท่านซึ่งจะไม่มีผลเสียต่อผู้ตอบแบบสอบถามนี้ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

๑. ปัญหา อุปสรรค ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ทักษะทางด้านเทคนิค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๒. ปัญหา อุปสรรค ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๓. ปัญหา อุปสรรค ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาส
ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ทักษะด้านความคิดรวบยอด

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๔. ปัญหา อุปสรรค ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสใน
เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ทักษะด้านความคิด

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๕. ปัญหา อุปสรรค ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสใน
เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

ทักษะด้านการสอน

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

**** ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม****

ภาคผนวก จ

หนังสือความอนุเคราะห์ต่าง ๆ



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๐๙ (๗)/๘๒๗

วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ด้วย พระปลัดภานุมาส นนทรุกโข (นันทรักโข) เลขประจำตัว ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทักษะการบริหารการจัดการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

นางสาว/คธ
พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ
4/26/55



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๐๙ (๗)/๘๒๗

วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระครูสิริภุญญิตน์ หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

ด้วย พระปลัดภานุมาศ นนทรุกโข (นันทรักโข) เลขประจำตัว ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทักษะการบริหารการจัดการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

พระเดช
พระคุณ

ที่ ศธ ๖๑๐๙ (๗)/๘๒๗



ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จ.นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระครูสิริสุตโสภณ อาจารย์ประจำ นวบ.จังหวัดพิจิตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดภานุมาส นนทรุกข (นันทรักโข) เลขประจำตัว ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทักษะการบริหารการจัดการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

(พระครูสิริสุตโสภณ)
4/20/56

ที่ ศธ ๖๑๐๙ (๗)/๘๒๗



ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จ.นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระครูพิพัฒน์สุตคุณ อาจารย์ประจำ นวบ.จังหวัดพิจิตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดภานุมาส นนทรุกโข (นนทรักโข) เลขประจำตัว ๕๕๒๓๔๐๕๘๖๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทักษะการบริหารการจัดการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

พ.ศ. ๒๕๕๕
(พ.ศ. ๒๕๕๕)
4 ๕.๕.๕๕



บันทึกข้อความ

สำนักงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๐๙ (๓)/๘๒๗

วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ด้วย พระปลัดมานูมาส นนทรุกโข (นันทรูกโข) เลขประจำตัว ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทักษะการบริหารการจัดการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

๗๐๓๖๖ IOC แล้ว

๗๐ ๕
(ดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา)

๕/๑๓/๕๖



ທີ ២៥ ៦៣០៥ (ង)/០៤៣

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จ.นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๗ มกราคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try Out)

เรียน เจ้าคณะจังหวัดอุทัยธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระปลัดภานุมาส นนทรโก (นันทรักษ์) เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๒๓๔๐๕๘๖๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทักษะการบริหารจัดการการศึกษาของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการศึกษาดังนี้ นิสิตมีความประสงค์จักเก็บข้อมูลจาก พระสังฆาธิการในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน ๓๐ รูป ในเขตปกครองของท่าน

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลตัวอย่าง (Try Out) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

[Handwritten signature]

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ :** พระปลัดภาณุมาศ นนทรโกโฆ
- เกิด :** วันที่ ๓๐ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๑๒
ณ บ้านเลขที่ ๙ หมู่ ๓ ตำบลเนินมะกอก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
- การศึกษา :** **พุทธศักราช ๒๕๔๙** จบมัธยมปลาย ณ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนบางมูลนาก
อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
พุทธศักราช ๒๕๕๔ สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ)
คณะครุศาสตร์ เอกสังคมศึกษา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
- ที่อยู่ปัจจุบัน :** วัดไทรย้อย ตำบลสำนักขุนเณร อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร ๖๖๒๑๐
- E-mail :** gu-ges@hotmail.com
- โทร :** ๐๘๖-๒๐๖๐๓๒๐
- ตำแหน่งหน้าที่ :** เจ้าอาวาสวัดไทรย้อย
เลขานุการเจ้าคณะอำเภอดงเจริญ